

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
POLITIKOS IR VADYBOS FAKULTETO
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO KATEDRA**

RASA RASIMAVIČIENĖ

**ŠVIETIMO POLITIKOS ĮGYVENDINIMAS
LIETUVOJE:
SUINTERESUOTŲ VISUOMENĖS GRUPIŲ
DALYVAVIMO PROBLEMINIAI ASPEKTAI**

Magistro baigiamasis darbas

**Vadovas
doc. dr. A. Monkevičius**

Vilnius, 2011

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
POLITIKOS IR VADYBOS FAKULTETO
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO KATEDRA**

**ŠVIETIMO POLITIKOS ĮGYVENDINIMAS
LIETUVOJE:
SUINTERESUOTŲ VISUOMENĖS GRUPIŲ
DALYVAVIMO PROBLEMINIAI ASPEKTAI**

Viešojo administravimo švietimo įstaigų administravimo specializacijos

magistro baigiamasis darbas

Studijų programa 62603S204

Vadovas

doc. dr. A. Monkevičius

2011 03

Recenzentas

2011 03

Atliko

ŠVAmis 9-01 gr. stud.

R. Rasimavičienė

2011 03

Vilnius, 2011

TURINYS

IVADAS	4
1. ŠVIETIMO POLITIKOS ĮGYVENDINIMAS	
1.1. Švietimas žinių visuomenėje	8
1.2.1. Viešosios politikos analizė	10
1.2.2. Politiniai modeliai	12
1.3.1. Švietimo politika – viešosios politikos sritis	16
1.3.2. Specifiniai švietimo politikos aspektai	19
1.3.3. Planingos švietimo kaitos modeliai	22
1.4.1. Suinteresuotų visuomenės grupių dalyvavimo aspektai	25
1.4.2. Švietimu suinteresuotų grupių veikla	28
1.5. Neformaliojo ugdymo politikos ypatumai	30
2. TYRIMO METODOLIGIJA IR ORGANIZAVIMAS	
2.1. Tyrimo kriterijų pagrindimas	34
2.2. Kokybinio tyrimo strategija	35
2.3. Kokybinio interviu analizė	37
IŠVADOS IR SIŪLYMAI	70
LITERATŪRA	75
SANTRAUKA	79
SUMMARY	80

IVADAS

Viešojo politika – tai dinamiškas, nuoseklus ir logiškas procesas, apjungiantis savyje politikos veikėjus ir jų santykius, idėjas, principus, mąstymo modelius, tikslus bei juos įgyvendinančias programas, įstatymų leidimą, lėšų skyrimą, funkcijų paskirstymą (V. Vaicekauskienė, 2007). Viešosios politikos teoretikai šiuolaikinę visuomenę charakterizuoja kaip žinių (P. F. Drucker, 2004), informacinę (A. Hargreaves, 2008), besimokančią (M. Fullan, 1998), pabrėždami, jog ji yra nuolatiniame mokymosi būvyje, glaudžiai kontaktuojanti su žiniomis bei informacija, išskiria tokias vertybes kaip dalyvavimas, bendruomenė, decentralizacija, komunikacija (W. Parsons, 2001). Tai pagrindžia samprotavimus apie didėjančią suinteresuotų visuomenės grupių reikšmę viešosios politikos procesuose. Švietimo politiką teoriniu požiūriu, anot E. Katiliūtės (2008), galima suprasti kaip „esmines nuostatas, vertybes ir principus, lemiančius konkrečios šalies švietimo sistemos strategiją, švietimui keliamus tikslus, kryptingus veiksmus“ (p.263). Švietimo sistema reaguodama į kintančią aplinką nuolat kinta pati, kinta švietimo politika bei ją vykdančios organizacijos. Išsami procesų analizė, kintant požiūriui į švietimą, kaip į paslaugą, mokymą ir mokymąsi, atviri svarstymai, remiantis vidine bei išorine patirtimi, įgalina plėsti žinias apie tai, kaip veikia organizacijos ir kokį vaidmenį jose atlieka žmonės. A.Hargreaves (2008) teigimu, švietimo sistemos lankstumas, institucijų įvairovė ir švietimu suinteresuotų grandžių interesų derinimas, leidžia pasiekti ugdymo nepertraukiamumą, sudaro individui galimybes tobulėti tenkinant individualius poreikius, taip pat, bet kada sugrįžti į švietimo sistemą, siekiant tolesnių saviugdų tikslų. Būtent žinios ir informacija kuria lankstumą darbe. Prieinama išvados, jog įtraukiant sąmoningai aiškiau socialines problemas suvokiančius, deramai informuotus asmenis į politinius procesus, paprasti piliečiai galėtų kurti geresnį pasaulį ir protingą viešąją politiką, formuojamą daugybės tarpusavyje susijusių žmonių (Ch. E. Lindbloom, E. J. Woodhouse, 1999).

Valstybinė švietimo strategija 2003-2012 metams, didžiausia mūsų šalies vertybe laiko žmones: kiekvieną vaiką, jaunuolį, suaugusį nusipelnusį kokybiško švietimo, savo poreikių supratimo bei pagarbos. J. Ruškaus (2009) teigimu, „vaiko socializacija ir individualizacija, įvairiapusiškos asmenybės ugdymas turi tapti aiškiai išsakytu neformaliojo švietimo“ (p.87), kaip sudedamosios Lietuvos švietimo sistemos dalies, tikslu ir vertybe. Svarbi grandis, atstovaujanti vartotojų interesus, švietimu suinteresuotų grupių veikloje yra tėvų bendruomenė, todėl tėvų skatinimas dalyvauti, įtraukiant jų moralinę, finansinę ir fizinę paramą, derinant interesus, atsižvelgiant į pačius vaikus, siejamas su švietimo organizacijų veiklos kokybės lygmens augimu. Gebėjimas laikui bėgant mokytis vieniems iš kitų, dalintis sukaupta patirtimi, kurti ir taikyti naujas žinias, bendraujant nujausti, įsijausti į klientų poreikius, pasak A. Hargreaves (2008), „numatyti jų ateities troškimus ir gebėjimas išsiaiškinti, kas labiausiai pakutėtų jų vartotojiškus skonio receptorių“ (p.27) tampa besimokančios organizacijos ir kartu visos švietimo sistemos tikslu.

Dabartinėje besikeičiančioje aplinkoje, mokyklos susiduria su vis naujais iššūkiais. Švietimo teoretikų teigimu švietimas nėra vien siauro sektoriaus ir jame dirbančių žmonių **problema**, tai visų šalies piliečių uždavinys – sutelkti, angažuoti, įtraukti žmones į švietimo probleminių aspektų sprendimą. Analizuojant švietimo politikos įgyvendinimo procesus, siekiama išsiaiškinti, kaip įtraukti švietimu suinteresuotas visuomenės grupes į vykstančius kaitos procesus švietimo sistemoje, kokie būdai, motyvai bei galimybės paskatintų piliečius aktyviau dalyvauti bei įtakoti švietimo politikos procesus.

Mokslininkai plačiai nagrinėja suinteresuotų grupių – klientų, ir politikos įgyvendintojų - paslaugų teikėjų, santykius (Ch. E. Lindbloom ir E. J. Woodhouse, 1999), veiklos rezultatus ir pastangas teisingai paskirstant išteklius (W. N. Dunn, 2006), paprastų žmonių įsitraukimą į bendruomenės problemų sprendimą (W. Parsons, 2001), jų teorijų principai perkeliama į visas viešosios politikos, taip pat ir švietimo sritį. Vertinant pasaulinę patirtį ir atliktų tyrimų rezultatus paaiškėja, jog suinteresuotų grupių įtraukimas visuose politinio proceso etapuose įgalina efektyviau spręsti išylančias problemas, ugdyti pilietiškumą, buriantis į įvairias organizacijas, kurti įvairiuose lygmenyse tinklus, stiprinant partnerystės ryšius, siekiant sumažinti prieštaravimus tarp švietimo politikos ir švietimo praktikos. Švietimo politika, kaip socialinių tyrimų objektas Vakarų šalyse tyrinėjama nuo aštuntojo 19a. dešimtmečio, Lietuvoje tokių darbų nedaug.

Tarptautinės dalyvavimo politikoje asociacijos IAP2 (2010) atliktų tyrimų duomenys leidžia teigti, jog bendruomenės dalyvavimas yra grindžiamas tikėjimu, galint daryti įtaką bei jaučiant dalyvavimo politikos procesuose naudą, supažindinant politikos formuotojus su aktualia, kryptinga faktine vietos informacija, pateikiant ataskaitas, atspindinčias bendruomenių indėlio poveikį priimtiems sprendimams, įgalinama planuoti efektyvios švietimo politikos įgyvendinimo procesus. Įvertinus tarptautinę dalyvavimo politikoje praktiką bei siekiant įgyti naujų kompetencijų švietimo politikos srityje, iš esmės keičiant požiūrį į piliečių dalyvavimą bei kuriant dalyvavimo kultūrą, ieškant konsultavimosi modelių, įgalinančių geriau informuoti švietimo bendruomenę bei visuomenę Lietuvoje 2002 metais suformuota darbo grupė viešosioms konsultacijoms rengti (E. Pranckūnienė, 2007). Remiantis projekto „Viešosios konsultacijos dėl Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 m. nuostatų įgyvendinimo“ (2007) tyrimo analize, santykius tarp valdžios ir visuomenės įvardijant kaip informavimą, konsultavimąsi ir aktyvų dalyvavimą, paaiškėjo, kad „švietimo sistemoje dominuoja informavimas“ (p.6), nėra metodikos įgalinančios padėti švietimu suinteresuotoms grupėms aktyviai dalyvauti švietimo politikos tobulinimo procesuose, konstatuojama sąmoninga, nuosekli naujų švietimo idėjų sklaidos skirtingoms interesų grupėms būtinybė, sukuriant veiksmingą švietimo viešųjų ryšių sistemą. Analizuodama suinteresuotų grupių dalyvavimo probleminius aspektus užimtumo, socialinių reikalų ir lygių galimybių srityje, Europos komisija 2009 metais 27 ES šalyse atliko tyrimą, naudojant Atviro koordinavimo metodą, socialinės politikos procesuose taikant socialinės partnerystės principus, nuo pat pradžių įtraukiant suinteresuotų grupių atstovus, remiantis decentralizacijos principais, mokantis vieniems iš kitų (<http://www.stakeholders->

socialinclusion.eu/site/en/cr/SI-cr.). A. Poviliūnas (2009) parengtoje ataskaitoje teigia, jog Lietuvoje stinga deramo interesų grupių atstovavimo bei pakankamo įtraukimo formuojant iš vietos poreikių išaugančią lokalią politiką. E. Katiliūtė (2008) analizuodama švietimo politikos probleminius aspektus pastebi, jog ryškėja švietimo subjektų tendencija Lietuvos švietimo politikos raišką vertinti neigiamai, švietimo politikos problemomis įvardija sistemos autokratiškumą, atotrūkį nuo realybės, nekompetingumą, politikos savitiksliškumą, dokumentų nefunkcionalumą, silpną ryšį tarp švietimo paslaugos vartotojų, tiekėjų ir formuotojų. Ryškiausiai švietimo politikos ir realios švietimo praktikos neatitikimus įrodantys aspektai yra visuomenės nedalyvavimas ir švietimo tinklo problemos. Neformalaus ugdymo vaikų švietimo koncepcijos projekto (2007) pateiktoje situacijos analizėje pabrėžiama, jog Europoje šiai, labai svarbiai socialinių įgūdžių, bendravimo, bendradarbiavimo bei aktyvaus pilietiškumo įgūdžius ugdančiai sričiai, skiriamas didelis dėmesys, kai tuo tarpu Lietuvoje, susiklosčius tam tikroms kultūrinėms, istorinėms ir socialinėms aplinkybėms, visos švietimo sistemos kontekste, neformaliojo/pasirenkamojo ugdymo probleminiai aspektai nublanksta. ŠMM inicijuoto ir 2008 metais atlikto tyrimo analizė neformaliojo švietimo srityje nustatant mokinių dalyvavimo tendencijas, dalyvių informuotumą bei interesus, teigia, jog šios srities ugdymo pasirinkimas turėtų būti kildinamas iš individualių vaiko interesų. Tėvų bendruomenės, kaip labiausiai suinteresuotos grupės įtraukimas, nesitenkinant pasyvaus stebėtojo pozicija, bet ieškant aktyvaus dalyvavimo, įsitraukimo formų, šią veiklą traktuojant, kaip galimybę geriau pažinti savo vaikų patirtis, gali būti sėkmingai plėtojamas neformaliojo ugdymo švietimo srityje (J. Ruškus, 2009).

Taigi problema svarbi, mažai tyrinėta.

Magistrinio darbo **tyrimo objektas** - švietimu suinteresuotų visuomenės grupių dalyvavimo procesas.

Darbe keliama **hipotezė**, jog švietimo politikos veiksmingumą, siekiant suinteresuotųjų grupių įsitraukimo ir argumentuotų susitarimų švietimo politikos srityje, didina naujų politikos teorinių modelių bei veiklos metodų, susijusių su decentralizacijos bei subsidiarumo principais, paieška ir diegimas; tinkamas visuomenės informavimas ugdo jos pilietiškumą, bendruomeniškumą ir dalyvavimo motyvaciją.

Atsižvelgiant į aptariamąs problemas sudėtingumą bei platumą, tyrimas nukreiptas atskleisti suinteresuotų visuomenės grupių dalyvavimo švietimo politikoje probleminius aspektus, giliau analizuojant vieną iš švietimo sričių – neformalųjį ugdymą. Todėl šio magistrinio **darbo tikslas** – atskleisti neformalaus ugdymo organizacijos suinteresuotų visuomenės grupių dalyvavimo galimybes, identifikuoti išskylančias problemas, numatyti šios veiklos raidos tendencijas, įgyvendinant švietimo politiką.

Tikslui pasiekti keliama šie pagrindiniai **uždaviniai**:

1. Atskleisti suinteresuotų visuomenės grupių dalyvavimo švietimo politikos įgyvendinime teorinius modelius.

2. Išanalizuoti ir apibendrinti suinteresuotų visuomenės grupių dalyvavimo švietimo politikos procese įgyvendinimo patirtį Lietuvoje.

3. Atlikti empirinį atvejo tyrimą, apklausiant ir išanalizuojant neformaliojo ugdymo švietimu Kauno mieste suinteresuotųjų visuomenės grupių dalyvavimo raiškos motyvus bei galimybes.

Rengiant šį magistrinį darbą buvo naudojami šie **tyrimo metodai**:

1. Mokslinės literatūros analizė, atlikta siekiant atskleisti suinteresuotų visuomenės grupių dalyvavimo reikšmę švietimo politikos įgyvendinimo procese.

2. Dokumentų analizės pagalba išsiaiškinta įgyvendinamų pokyčių Lietuvos švietimo sistemoje ir užsienio šalyse esmė, įvertintas bendruomenės dalyvavimo švietimo politikos procesuose pagrįstumas.

3. Kokybinio tyrimo (pusiau struktūrizuoto interviu) metodas taikytas, tiriant bendruomenės dalyvavimo raišką ir patirtį įgyvendinant švietimo politiką.

Darbo struktūra: Įvadas, dvi pagrindinės dalys, išvados, literatūra.

Terminai

Bendruomenė – bendriausia prasme nusako grupę žmonių, gyvenančių bendroje teritorijoje arba turinčių bendrą interesą, bruožų ar ypatybių (W. Parsons, 2001).

Grupė – žmonių bendrija, kurios narius sieja koks nors bendras požymis (bendra veikla, tarpusavio santykiai, bendri interesai, priklausymas tai pačiai organizacijai) (J. Kasiulis, V. Barvydienė, 2001).

Modeliai – tai sąvokinės schemas, kurios padeda reiškinius suprasti ir paaiškinti. Dalykų paprastinimas, norint susivokti socialinius procesus veikiančių veiksnių ir jėgų įvairovėje (W. Parsons, 2001, p.66).

Politika – veiklos pagrįstumas arba tikslingumas (V. Vaicekauskienė, 2007).

Suinteresuotieji asmenys arba grupės – organizaciniame kontekste visi veikėjai yra potencialūs arba pasyvūs suinteresuotieji asmenys, turintys bendrą interesą konkrečioje veikloje ir jos pasekmėse. (T. Welsh, N. F. McGinn, 2008).

Suinteresuotų grupių veikla – sąveika, per kurią individai ir privačios grupės, neturinčios valstybinės valdžios, bando daryti įtaką viešajai politikai, taip pat ir tie vyriausybės valdininkų veiksmai, kurie išeina už tiesioginio savo valdžios panaudojimo ribų (Ch. E. Lindboom, E. J. Woodhouse, 1999).

Švietimo politika – „viešojo sektoriaus, kuris teikia viešąsias gėrybes ir paslaugas vadovaudamasis viešuoju interesu, politika, arba visuomenės švietimo būklę lemiantys valdžios institucijų sprendimai ir su jais susiję veiksmai“ (V. Vaicekauskienė, 2007).

1. ŠVIETIMO POLITIKOS ĮGYVENDINIMAS

1.1. Švietimas žinių visuomenėje

Kaita tapo kasdieniu ir įprastu šiandieninio gyvenimo reiškiniu, nuolatiniai, neišvengiami, visa apimantys kaitos procesai vis spartėja bei tampa gyvenimo norma. Postmodernizmo tyrėjų P. Jarvis (1996), M. Fullan (1998) teigimu, nuolatiniai pokyčiai yra vienas iš esminių postmodernistinės visuomenės bruožų. Anot R. Želvio (2003) spačiai vykstančių šiandieninių pokyčių visapusiškai kontroliuoti, inicijuoti jų pradžią ar pabaigą negalime, galime tik bandyti juos paveikti, suteikiant jiems norimą tempą, pageidaujamą kryptį ir priimtinesnį pobūdį. „Maža to, pastovumas jau laikomas patologija ir dabar gali būti išlaikomas dirbtinėmis priemonėmis, nes šiuolaikinės visuomenės ir modernių organizacijų prigimčiai būdinga orientuotis į nuolatinę kaitą.“ (p.36).

Pasak A. Hargreaves (2008), pačioje šimtmečio pabaigoje besiformuojančią naują socialinę epochą ir visuomenę, kuriai būdinga (kitaip nei industrinei visuomenei – daugelio žmonių užimtumas gamybos sferoje) paslaugų, idėjų, komunikacijų bei švietimo plėtra, su vis didėjančia priklausomybe nuo žmonių ir institucijų gaminančių žinias, amerikiečių sociologas Danielis Bellas apibūdino žinių visuomenės terminu. Autoriaus teigimu „terminas žinių visuomenė iš tikrųjų yra mokymosi visuomenė“ (p.15). Gyvenant žinių ekonomikos laikais, žinių visuomenei būtinas kūrybingumas ir išradingumas. Gebėjimas mąstyti, teikiant idėjas bei bendradarbiaujant, anot I. Žemaitaitytės (2007), ugdo pozityvų požiūrį į nuolatinio mokymosi pokyčius. A. Hargreaves (2008) nuomone šiuolaikinės mokyklos, tarnaujančios pasauliui, siekiančios, kad žmonės ir tauta nebūtų palikti užnugaryje uždavinys ir būtų kurti šias kokybes. Žinių ekonomikai būdinga tenkinti asmeninius interesus, nepaliaujamai siekti pelno ir asmeninės naudos, o tai ardo nusistovėjusią socialinę tvarką ir kelia įtampą. Būtent todėl šių dienų mokyklai reikėtų siekti, kaip atsvarą, ugdyti atjautą, bendruomeniškumą ir kosmopolitinę tapatybę. Šioje kultūroje, laimi tas, kas greičiau išranda naujas paslaugas ir produktus, patenkinančius vis lavėjančią išrankių vartotojų skonį, „moksliškai, galintys išrasti, kurti ir patirti nežabotą malonumą ieškodami naujovių ir naujų galimybių, yra itin vertinami.“ (p.27). Autorius teigia, jog nuolat besimokančios žinių visuomenės plėtrai reikia išradingumo, ypač socialinio, tačiau tai gali būti ne vien inovacijos, bet ir naudinga, nors savo esme ne nauja patirtis. Žinių ekonomikos organizacijos plėtoja šiuos gebėjimus, suteikdamos savo nariams plačias galimybes tobulinti savo įgūdžius ir persikvalifikuoti, skatina mokytis ir bendrauti, dirbti susipynusiose ir lanksčiose komandose, į problemas ir klaidas žvelgiant labiau kaip į galimybes pasimokyti, o ne kaip į pagrindą kaltinimams. Anot mokslininko, filosofinio požiūriu, išmintingo ir doro žmogaus polinkis savo asmeninius interesus aukoti viešiesiems santvarkos interesams grindžiamas žmonių emociniu gebėjimu įsijausti. Gebėjimas užtikrinti

supratimą ir užuojautą tiems, kam nepasisekė bei ugdyti atsakomybę dėl jų ateities, mokantis įsiklausyti ir suprasti kitaip mąstančių interesus, įgalina įtraukti juos į demokratinius procesus.

N. F. McGinn ir A. M. Borden (2006) nuomone, globalumas būdingas visoms nūdienos gyvenimo sritims – politikai, ekonomikai, kultūrai, švietimui, tai patvirtina nuolat kintantis gyvenimo būdas, tobulėjančios komunikacijos priemonės, didėjantis žmonių informuotumas, organizacijų darbo stiliaus pokyčiai, migracija. Organizacijos, randančios atsvarą chaotiškoms rizikos ir pokyčių jėgoms, sukuria darbo kultūrą, kuriai būdinga pasitikėjimas, tęstinumo elementai, gebėjimas derinti daugelį plėtojamų iniciatyvų. Anot A. Hargreaves (2008) gyvybiškai svarbu ginant ir stiprinant demokratiją, „kurti socialinį kapitalą, kuris priklauso nuo socialinio mokymosi, didelė dalimi neformalaus.“ (p. 63). I. Žemaitaitytė (2007) teigdamą, kad siekiant abipusio individo ir institucijos tobulėjimo suderinamumo, būtinas nuolatinis darbas, pabrėžia neformaliojo švietimo reikšmę svarbiu besimokančios visuomenės, nuolat dalyvaujančios mokymosi procesuose, kūrimosi veiksniu, turinčiu „vis daugiau sąsajų su besimokančios asmenybės tobulėjimu“ (p.136)), įgalinančią aktyviau dalyvauti, kuriant besimokančią visuomenę. M. Fullan (1998) išskirdamas aplinkos poveikį organizacijoms pastebi, kad „mokymosi organizacija neignoruoja aplinkos ir nesistengia joje dominuoti, veikia jos mokosi sugyventi bendradarbiaudamos“ (p.117). R. B. Denhardt (2001) pažymi, jog organizacijos yra individualių žmogaus veiksmų, turinčių asmeniui ypatingą reikšmę bei prasmę, rezultatas. A. Hargreaves (2008) nuomone „kokie pokyčiai, kokiame pasaulyje ir dėl kokių priežasčių“ (p.16) – tai pagrindiniai svarbiausi klausimai į kuriuos šiandieninė didelių siekių ir didelės rizikos visuomenė turėtų ieškoti atsakymų, atsižvelgdama į individų, šeimų, bendruomenių interesus.

- Apibendrinant mokslininkų mintis, galima teigti, jog šiuolaikinėms modernioms visuomenėms bei organizacijoms būdinga nuolatinė kaita, sąlygojama ekonominių bei socialinių realijų. Šiandieninė ekonominė situacija, skatinanti siekti pelno, asmeninės naudos, sukelia visuomenėje įtampą. Todėl, kaip atsvara vykstantiems procesams, tampa bendruomeniškumo, demokratijos, humanitarinės ir kosmopolitinio tapatumo idėjų diegimas bei puoselėjimas visuomenėje. Svarbiausiu valstybinio švietimo, tiek formalaus tiek ir neformalaus, uždaviniu, siekiant prisiderinti prie aplinkos pokyčių, tampa asmenybių kūrybingumo ir išradingumo ugdymas, asmeninės atsakomybės prisiėmimas, sudarant galimybes žmonėms mokytis iš aplinkinių patirties, išsakant savo bei išklausan kitų individų nuomones. Domintis aplinka bei kritiškai vertinant – mokantis – individualių pastangų dėka, bendradarbiaujant kuriamos besimokančios organizacijos. Tokiais būdais taikomos naujos idėjos, bei gerosios patirties sklaida įgalina informuoti ir įtraukti žmones į vykstančius kaitos procesus bei kurti bendruomenes. Bendras darbas, informuotumas, lengva tarpusavio komunikacija, galimybė nuolat pasiekti išorines žinias, pasitikėjimas, tęstinumo elementai, gebėjimas derintis, suprasti kitaip mąstančius kuria modernią darbo kultūrą, stiprinančią demokratinius procesus visuomenėje.

1.2.1. Viešosios politikos analizė

Pačia plačiausia prasme V. Vaicekauskienės (2007) teigimu politika nusakoma veiklos pagrįstumas arba tikslingumas. Autorės teigimu, viešąją politiką galime įvardyti veiklos intencijas, kursą arba kryptis, idėjų ar bendrų principų, darančių įtaką sprendimų ar veiklos pasirinkimui, rinkini; problemų sprendimo būdus, sprendimų grandines, veiksmų modelius, veiklos planą. W. Parsons (2001) pažymi, jog „viešojo politika“ užsiima tomis sritimis, kurios, įvardytos kaip „viešosios“ ir yra priešpriešinamos, „privatumo“ sritims. Ch. E. Lindblom ir E. J. Woodhouse (1999) pabrėždami viešosios politikos probleminių aspektų sudėtingumą teigia, jog „žmonių protiniai sugebėjimai iš esmės neatitinka viešosios politikos problemų sudėtingumo“ (p.16) .

W. Parsons (2001) požiūriu viešojo politika grindžia idėją, kad egzistuoja tam tikra gyvenimo sritis, kuri nėra privati ir vien tik individuali, o veikiau yra tam tikrų interesų valda. Viešumas aprėpia tą žmogiškosios veiklos aspektą, kuriam, manoma, reikia valdžios arba visuomenės reguliavimo, įsikišimo ar bent jau tam tikrų jungtinių pastangų. J. E. Lane (2001) nurodydamas šios srities svarbą pažymi, kad viešajame sektoriuje veikiančios politinės institucijos, vyriausybės bei įstaigos sudarančios viešųjų įstaigų sistemą yra šalies turtas. Mokslininkas teigia, jog „asmenys ar jų grupės viešąjį interesą dažnai naudoja kaip kriterijų problemoms spręsti viešajame sektoriuje, o privačiame viešpatauja išimtinai privatus interesai“ (p.11). Anot W. Parsons (2001) viešumo ir privatumo santykio problema yra amžina, jos ištakos kildinamos nuo pat civilizacijos pradžios. Jau senovės Graikai ir Romėnai, „viešumo“ ir „privatumo“ sąvokas apibrėžę kaip *res publica* ir *res priva*, suprato, „tragišką abiejų sričių tarpusavio priklausomybę.“ (p.19). Mokslininkas pažymi, jog viešojo politika apjungia tarpdisciplininę bei tarpinstitucinę, tokių sričių kaip sveikatos apsauga, transportas, švietimas, aplinkosauga, socialinė politika, aprūpinimas būstais, ekonominė politika, ir kt., sąveiką. Analitikus domina, kaip politikos procesus veikia interesų grupės, kaip sprendimų priėmimo procesus įtakoja biurokratija, taip pat pats politikos formavimo procesas, jo įgyvendinimas ar vertinimas. Autorius teigia, jog politikos analitikus domina „kas ir kokias vertybes gina, per kokias institucijas, kada ir kaip tai vyksta.“(p.65). J. E. Lane (2001) nurodo, politikos analizės metodas galėtų būti savarankiška mokslinė disciplina, analizuojančia valstybės sektoriaus veiklą, taip pat teikiančia gaires, kaip spręsti socialines visuomenės problemas.

Politikos analizės tikslas teigia V. Vaicekauskienė (2007) – tai politikos, visuomenei teikiančios didžiausios grynos naudos, remiantis tam tikrais įsitikinimais ir vertybėmis, paieška, išvelgiant ir apibrėžiant problemas, nustatant tikslus, pasirinkant alternatyvas ir įvertinant rezultatus. Viešosios politikos analizei būdinga idėjų ir sąvokų sisteminimas. Anot W. N. Dunn (2006), laikantis požiūrio, kad politikos analizė yra kūrybinis tyrimo procesas, kurio metu kritiškai įvertinama ir perteikiama informacija, skirta suprasti bei tobulinti viešosios politikos priemones. Ch. E. Lindblom ir E. J. Woodhouse (1999), politikos analizę laiko politinio proceso dalimi, paaiškinančia veiklą šioje srityje, kaip galinčią pakelti

politinių debatų lygį, teigdami, jog viešosios politikos kokybė priklauso nuo „milžiniško intelektinių ir praktinių sąveikų tinklo, kuriame profesionalūs politikos analitikai atlieka tam tikrą vaidmenį ir gali padėti pašalinti tuos politinio proceso aspektus, kurie trukdo politikai tapti išmintingesne.“ (p.393).

R. B. Denhardt (2001) pabrėždamas didžiulę politinės analizės socialinę jėgą, teigia „idėja yra aiški: raktas į efektyvią valdžią yra racionaliausias priemonių institucijos tikslams pasiekti nustatymas“ (p.190). išreiškia nuomonę, jog politikos teorijos ir praktikos neatitikimus įveikti padėtų racionalių ir praktiškų analitikų universitetuose ir „visose vyriausybės biurokratijos srityse“ (p.191) ugdytas, steigiamas profesionalių analitikų tinklas įgalintų vykdyti praktiką atitinkančią teoriją. Mokslininkas politikos analizės taikymo įvairiuose socialinio ir politinio gyvenimo etapuose probleminiais aspektais įvardina tai, jog šis „metodas sistemina socialinius ir politinius santykius, užuot juos atspindėjęs“ (p.190).

L. Dromantienės (2008) teigimu, Europos Sąjungos (ES) valstybių narių socialinių politikų analizė patvirtina, kad nepriklausomai nuo pasiektos pažangos, socialinei politikai atsiliekant nuo ekonominės politikos, kilo būtinybė apjungti šias sritis bei kelti bendrus tikslus. Autorė nurodo, jog Lisabonoje pristatytas „atviro koordinavimo metodas, kaip integruotas požiūris siekiant ekonominės ir socialinės pažangos.“(p.57). A. Poviliūno (2009) teigimu atviro koordinavimo metodas, taikant socialinės partnerystės principus, nuo pat pradžių įtraukiant interesų grupių atstovus, remiantis decentralizacijos principais, projektų ir iniciatyvų dalyviams mokantis vieniems iš kitų socialinėje politikoje pasireiškia dviejose, santykinai savarankiškose, srityse: sąmoningai kuriant, įgyvendinant socialinę politiką ir rengiant įstatymus arba įgyvendinant konkrečius projektus, skirtus viešojo administravimo tobulinimui. Lietuvoje įgyvendinant projektą „Viešosios konsultacijos dėl valstybinės švietimo strategijos“ (2007) buvo ieškoma konsultavimosi modelių, kurie padėtų geriau informuoti švietimu suinteresuotas grupes, bei aktyviau įsitraukti į švietimo plėtros darbus.

- Apibendrinant mokslininkų išsakytas mintis galima teigti, kad viešosios politikos problemos yra labai sudėtingos, nuolat kintančio viešojo sektoriaus viešų ir privačių elementų derinys. Viešąja politika nusakoma veiklos tikslingumas bei pagrįstumas, priimant strateginius sprendimus, naudojantis įvairiais modeliais bei metodikomis ir numatant išteklių paskirstymą. Veikla šioje srityje, grindžiama tam tikromis vertybėmis bei įsitikinimais, siekiama išmintingų politikos sprendimų ir jautrios reakcijos į daugelio piliečių poreikius. Viešosios politikos analizei, sisteminant idėjas ir sąvokas, kritiškai vertinant bei perteikiant informaciją, šią veiklą traktuojant kūrybiniu tyrimo procesu, kurio metu domimasi, kaip veiklos rezultatus, atsiradus galimybėms, įtakoja daugybės žmonių, įvairių suinteresuotų grupių veikla. Demokratinė šalių piliečiams būdingas tikėjimas, jog atsižvelgdami į jų nuomonę, informuoti išrinktieji pareigūnai gali formuoti argumentais pagrįstą išmintingą politiką. Ekonominei, užimtumo ir socialinei politikai keliami bendri tikslai ir šių sričių apjungimas įgalina geriau suprasti bei tobulinti viešosios politikos įgyvendinimo priemones, taikant socialinės partnerystės principus, įtraukiant suinteresuotąsias grupes visuose politinio proceso etapuose.

1.2.2. Politiniai modeliai

Šiuolaikinėje visuomenėje, bandant susivokti socialinius procesus veikiančių veiksnių įvairovėje, priimant racionalizuotus sprendimus, sukuriama tam tikri politikos analizės modeliai padedantys suprasti mus supantį pasaulį ir paaiškinti įvairius reiškinius. W. Parsons (2001) teigia, jog sprendimų priėmimui šiuolaikinėje visuomenėje tarnauja analizės modeliai ir metodikos, kurių paskirtis racionalizuoti sprendimus. Autorius nurodo, jog modeliai teikia integruotą politinio proceso kaitos vaizdą ir bando atsakyti į klausimus: „kaip viešojo politika gali skatinti organizacijų mokymosi procesą, kaip viešojo politika gali skatinti platesnį socialinį mokymąsi, kaip viešojo politika galėtų spartinti patį mokymosi procesą“ (p.523). V. Vaicekauskienė (2007) pažymėdama, jog „politikos procesas, jo suvokimas yra sudėtingi, nevienareikšmiai reiškiniai“ (p.12), teigia, kad viešosios politikos proceso teoriniai modeliai pateikia skirtingus požiūrius į viešosios politikos procesus, jie bando paaiškinti, kaip vykdoma politika. Modelių pagalba analitikai politinio proceso kūrėjams atskleidžia politikos įgyvendinimo būdus ir galimybes. J. E. Lane (2001) teigimu modeliai „vykdo žinių integravimo funkciją, jie sistemina žinias, sukurdami tvirtinimų tinklą“ (p. 110). Moslininkas priskiria viešosios politikos modeliams, viešosios institucijos – vyriausybės – sprendimų priėmimo procese, išsiaiškinimo, supaprastinimo, interpretavimo bei duomenų tvarkymo atliekamas funkcijas.

Racionalieji politikos modeliai, aprašo politinio proceso elementus, atskleidžia racionalaus veikėjo žingsnius tam tikrame viešosios politikos proceso etape. Klasikinio racionalios politikos modelio pažiūrą besilaikantys teoretikai teigia, kad politika yra nuoseklus ir logiškas procesas, kuriuo siekiama veiksmingos politikos, kuo mažesniais kaštais. W. N. Dunn (2006) teigimu, racionalus ekonominis veikėjas tai „pavienis arba kolektyvinis sprendimų priėmėjas, pasveriantis visų galimų alternatyvų kaštus bei naudą ir besiimantis veiksmų, pagrįstų interesu efektyviai panaudoti išteklius“ (p.60). Autorius teigia, kad kuo didesnė politinio sprendimo pasirinkimo galimybė, esant didžiausiai pasirinkimų aibei, tuo didesnė tikimybė, kad politikos veiksmo ar pokyčio pagrindu bus pasirinkta grynasis naudingumas. Tačiau vis labiau pastebima tendencija, jog artėjant prie strateginių sprendimų, numatančių išteklių paskirstymą sveikatos apsaugos ar švietimo vis susiduriama su vertybių, įsitikinimų ir interesų konfliktais, siaurinančiais racionalios analizės galimybes. R. B. Denhardt (2001) teigia, jog kai kurie teoretikai visuomenės racionalizavimą suvokė kaip procesą, kuriame platesni žmogiškųjų vertybių klausimai - laisvė, teisingumas, lygybė, kaip vertinimo kriterijai, netenka savo reikšmės, didžiausią dėmesį kreipiant į konkrečias išlaidas, naudą, priemonių ir rezultatų apskaičiavimą. Racionalusis modelis sutelkia dėmesį į priemones tikslams pasiekti, t.y pastangas mažiausiomis sąnaudomis, efektyviai pasiekti tikslus, o ne į patį tikslą. Mokslininkas pabrėžia, kad racionaliajam modeliui nerūpi „moralinis kontekstas“ (p.218), pernelyg mažai dėmesio skiriant aptarimo, komunikacijos, dalyvavimo funkcijoms, kalbama tik apie efektyvumo

priemonės, tačiau „viešųjų organizacijų nariams tenka ypatinga atsakomybė skatinti politinio proceso demokratizavimą, o ne vien veikti efektyviai“ (p.217). W. Parsons (2001) pažymėdamas ekonominiam žmogui būdingą vadovavimąsi protu ir racionalių išskaičiavimų, pabrėžia žmogiškąjį racionalumą ribojančius veiksnius - žinių fragmentiškumą, galimų padarinių nenumatomumą, psichologinę aplinkos įtaką, žmonių elgsenos įpročius. J. E. Lane (2001) teigia, kad racionalaus modelio prielaidoms „būdinga dėmė ir paprastumas“ (p.116), tačiau pabrėžia santykio tarp programos ir rezultato problematiškumą. Pasak V. Vaicekauskienės (2007) remdamiesi šio modelio idėjomis sprendimų priėmėjai turi nustatyti problemą, svarbią interesų grupėms, apibrėžti ir nuosekliai išdėstyti jos sprendimui reikalingus tikslus bei uždavinius. Galimybė pasirinkti alternatyvas, tampa patogių mąstymo analizės ir planavimo įrankiu, geriausiai leidžiančiu pasiekti tikslus ir uždavinius, modifikuojant politikos procesą.

Anot W. N. Dunn (2006), racionalusis modelis kritikuojamas dėl nenatūralumo, perdėto nuoseklumo teigimo, vienu metu darant kelis žingsnius. Laikantis šio modelio reikalavimų būtų sunku suvokti bei reaguoti į realiam pasaulyje nuolat vykstančius pokyčius ir neapibrėžtumą. V. Vaicekauskienės (2007) teigimu, tai „tarsi politikos ir politikos analizės pradinukų modelis, ypač populiarius besivystančiose šalyse“ (p.8). Hierarchinis racionalios sistemos modelis, pasak W. Parsons (2001), demonstravo domėjimąsi politikos įgyvendinimo procesu, vadovaujantis idėjomis, kurios politikos įgyvendinimą sieja su įsakinėjimu, sistemos etapų valdymu, kontrole, minimizuojančia konfliktus, nukrypimus nuo tikslų. Autorius nurodo, jog racionaliojo modelio kritikai įžvelgia, jog vadovaujantis šiuo modeliu, atsisakoma aiškintis, kaip faktiškai veikia realūs žmonės tam tikrose situacijose, tenkinantis logine įeigos, apdorojimo proceso ir išeigos santykių analize.

Modelio „iš apačios į viršų“ šalininkai, W. Parsons (2001) teigimu, pabrėžia politikos formuotojų ir politikos rezultato tiekėjų santykio svarbą, visą procesą suvokiant kaip derybinį, bendro sutarimo formavimo procesą, „kuriam įtaką daro du kontekstai: organizacijų, įgyvendinančių viešąją politiką valdymo įgūdžiai bei kultūra ir politinė aplinka – sąlygos, kuriose jos turi dirbti“ (p.419). Mokslininko teigimu, įvertinant tai, jog įgyvendindami politiką žemutiniame lygmenyje, individai turi galimybę formuoti politiką, nes jiems palikta didelė galimybė nuožiūros laisvei, interpretacijai, todėl neabejotinas vaidmuo tenka profesionalams, t.y. jiems paliekama galimybė rinktis iš alternatyvių veikimo arba neveikimo būdų. Politikos formavimą ir įgyvendinimą suvokiant kaip žmogiškųjų sąveikų rezultatą, pripažįstama, jog organizacijos disponuoja ribotais žmogiškųjų ir organizacinių pajėgumų ištekliais, todėl nuo žemutinių įgyvendintojų grandžių žinių bei patirties panaudojimo priklauso politikos įgyvendinimo efektyvumas. Autoriaus požiūriu, jei organizacija traktuojama, ne kaip kontrolės objektas, o kaip struktūra sudaryta iš grupių ir individų, siekiančių maksimizuoti savo įtaką ir galią, siekiant naudingo, argumentais pagrįsto sprendimo, konfliktą galima laikyti iš esmės politiniu procesu. J. E. Lane (2001) teigdamas, kad organizacijų subjektai, politikai ar piliečiai visada siekia gauti atsakymus apie paslaugos efektyvumą, pabrėžia, jog „viešoji politika yra vyriausybės įrankis teisingumui visuomenėje stiprinti“ (p.408). R. B.

Denhardt (2001) nuomone pastmodernistinis požiūris išryškina asmenų tarpusavio priklausomybę, todėl „valdymo modeliai turi būti grindžiami visų šalių, įskaitant piliečius ir administratorius, diskursu“ (p.244), siekiant visuomenės dalyvavimu bei tvirtesniu viešu dialogu ir nuosirdžiu, atviru visų šalių bendravimu pagyvinti viešosios politikos kūrimo procesus.

Suskaityto inkrementalizmo modelis, dar vadinamas išsikapanojimo modeliu arba mažų žingsnių modeliu teigia R. Želvys (2003). Sprendimų priėmėjams, susidūrus su būtinybe keisti politiką, rekomenduoja vengti didelių, greitų pokyčių, sukrėtimų. Svarstant panašias, nedaug besiskiriančias nuo esamos padėties, ar vieną nuo kitos alternatyvas, jos performuluojamos, nuolat taisomos, atsižvelgiant į naują informaciją ar kintantį požiūrį. Tai lyg mokymasis iš bandymų ir klaidų, sprendimai priimami išskaidant į smulkesnius, paskirstomi didesniai veikėjų skaičiui, ne vienu metu, bet palengva, negalutinai. Pluralistinėje visuomenėje, A. Raipos (2001) teigimu, inkrementalizmas yra gana tipiška ir populiari sprendimų priėmimo teorija. „Politika ir ją realizuojantys sprendimai tampa tarsi mainų ir santykių tarp įvairių interesų grupių produktu. Demokratinėje visuomenėje inkrementalizmas tampa savotiška magiška sprendimų priėmimo tobulinimo priemone“ (p.132). Pagrindiniais veiklos motyvais autorius nurodo naudą visuomenei, atskiroms socialinėms grupėms, praktiškų, pritaikomų, pragmatiškų sprendimų priėmimą. W. N. Dunn (2006) teigimu, politikai, „veikdami pagal tokius pasirinkimus daro inkrementinius ir korekcinis politikos pakeitimus (p.63). J. E. Lane (2001) nuomone „išorinės perspektyvos požiūriu inkrementalizmas teigia, kad sprendimų priėmimą apskritai ir ypač viešame sektoriuje lemia laikas.“ (p. 113). Kritikai šiame modelyje pasigenda universalumo, nes politika atspindima ramybės laikotarpiu. Anot V. Vaicekauskienės (2007) šis modelis nepaaiškina, naujos politikos atsiradimo būdų, netaikomas krizės laikotarpiui, kai reikia imtis esminių reformų. Išsikapanojimo modelis laikomas biurokratų ir organizuotos biurokratijos modeliu, neatsižvelgiančiu į kitų veikėjų dalyvavimą politikoje, „yra manančių, kad suskaityto inkrementalizmo laikas politikoje apskritai praėjo, nes pokyčiai dabar vyksta tokiu tempu, jog vakarykštės dienos elgesio modeliai nebenaudingi.“ (p.9).

Interaktyvios politikos modelio šalininkų teigimu, pasak V. Vaicekauskienės (2007), politika turėtų būti priimtina įvairioms interesų grupėms, suvokiant tiriamųjų mąstymo būdą. Reaguodami į kintančią aplinką ir įgyvendindami politikos kaitą, siekiant jog ji būtų priimtina įvairių interesų grupių nuolat kintantiems poreikiams, sprendimų priėmėjai apibrėždami politikos turinį, įgyvendinimo planą ir logiškai pagrįsdami veiklos motyvus, siekia paaiškinti kokios problemos ir kodėl sprendžiamos. Politinis procesas, pažindamas veiklos lauką, tam tikrą kontekstą, proceso dalyvius, grindžia politiką nuolatine sąveika tarp politinio elito ir politinės aplinkos.

Bihevioristinis, veiksminis modelis pabrėžia, jog politikos įgyvendintojų realų pasaulį įtakoja organizacinis institucinis bei išorinio pasaulio kontekstas, kuris nebūtinai skatina veiksmui, teigia V. Vaicekauskienė (2007). Politikos įgyvendinimas tampa performuluojamu procesu, priklausančiu nuo individų realybės suvokimo, jų elgsenos, organizacijų sąveikos su kitomis daugiau ar mažiau įtakingomis

organizacijomis. Autorės teigimu, „bet koks politikos procesas yra kova, kurioje dalyvauja ne mažiau kaip keturios veikėjų grupės – įstatymų leidėjai, administratoriai, sistemos personalas ir pilietinė visuomenė, tarp kurių susidaro keturi įtampos ar ginčų laukai – teisinis, biurokratinis, pilietinis ir politinis“ (p.10). Anot W. Parsons (2001) organizacinio politikos mokymosi modelio atstovai, atkeipdami dėmesį į „paradoksalų organizacijų gyvenimo faktą: stabilumo poreikį ir kartu kaitos būtinybę, dėl to viena vertus jie turi laikytis gynybinės ir konkurencinės nuostatos, kita vertus jie turi veikti kooperatyviai ir vadovautis visumos interesais“ (p.525), ideliu laiko abipusio kliento ir konsultanto mokymosi procesą. Socialinio mokymosi modeliai aiškina kaip mokymosi procesas vyksta visuomenėje, kaip visumoje, šio proceso skatinimo ir tobulinimo galimybes. Socialinio proceso modeliai siekia išsiaiškinti, kaip sprendimų priėmimo procesą dalyviai t.y. suinteresuotosios grupės mėgina realizuoti savo vertybes, veikdamos per institucijas. Socialinio mokymosi koncepcijos pabrėžia, gyvenimo sąlygų kūrimo priklausomybę nuo pačių žmonių bei kelia klausimą, kaip vyksta mokymosi procesas ir kaip jį reikėtų tobulinti.

Dėstydamas presskriptyvinį savivaldžios visuomenės modelį W. Parsons (2001) išskiria savivaldžios visuomenės bruožus: visos žinios laikomos negalutinėmis, nėra universalių, yra tik gerai išmėginti sprendimai, demokratija ir eilinių piliečių dalyvavimas mokymosi procese, laikant tai esmine sprendimų priėmimo tobulinimo sąlyga bei savivaldžios visuomenės gebėjimu išlaikyti tam tikras sprendimų priėmimo galias savo rankose. Šis modelis atviras komunikacijai, pripažįstantis platesnį idėjų ratą, skatina mokytis iš patirties, tobulinant paprastų žmonių mąstyseną. Pagrindiniu šiuolaikinio viešojo sektoriaus analizės objektu, anot mokslininko tampa viešosios politikos paslaugų teikimo būdų deriniai, junginiai, „sistemos“ - tuo pabrėžiant, jog viešosios politikos srityje veikia labai įvairios organizacijos bei institucijos, kuriose galioja skirtingi politikos įtvirtinimo būdai, pripažįstamos skirtingos vertybės.

○ Apibendrinant mokslininkų mintis galima teigti, kad analizuojant viešosios politikos procesus, siekiama supaprastintai, racionalizuotai bei adekvačiai paaiškinti sudėtingą mus supantį pasaulį, konstruojant tam tikrus teorinius modelius, grindžiamus priežastiniais ryšiais, padedančius siekti aiškumo, sutelkiant dėmesį į pagrindinius reiškinių bruožus. Atspindėdami viešosios politikos raidos evoliuciją, viešosios politikos analizės modeliai patvirtina, jog nėra vieno, patikimo teorinio viešosios politikos proceso modelio, jie neišvengiamai keičiami kitais. Nuo paprastų hierarchinių modelių pereinama prie sudėtingesnių viešųjų paslaugų teikimo sistemų - atvirų komunikacijai, pripažįstančių platesnį idėjų ratą, ugdančių žmonių sąmoningumą, skatinančių mokslumą, mąstymą, kritišką galimybių, prielaidų bei įsitikinimų svarstymą, vertinimą ir įgalinančių kurti progresyviuos viešosios politikos analizės teorinius modelius. Grindžiami nuoširdžiu ir atviru bendravimu, bendradarbiavimu, socialinės partnerystės principais, viešosios politikos modeliai, įtraukiant visas suinteresuotąsias puses - paprastus piliečius (politikos vartotojus), administratorius (politikos tiekėjus) bei politikus (politikos formuotojus) įgalinana tobulinti viešosios politikos procesus, stiprinant bendruomenių galias, skatinant viešųjų paslaugų teikimo konkurenciją bei tobulinant žmogiškuosius išteklius.

1.3.1. Švietimo politika – viešosios politikos sritis

Švietimo politika yra viena viešosios politikos sričių, anot V. Vaicekauskienės (2007) „viešojo sektoriaus, kuris teikia viešąsias gėrybes ir paslaugas, vadovaudamasis viešuoju interesu, politika, arba visuomenės švietimo būklę lemiantys valdžios institucijų sprendimai ir su jais susiję veiksmai.“ (p. 7). W. Parsons (2001) pabrėždamas švietimo svarbą teigia, jog šiuolaikinėje visuomenėje stebimi pokyčiai „ta kryptimi, kuri leistų viešajai politikai tapti viešojo mokymo šaltiniu.“ (p. 474). Aukštesniojo valdymo lygmens politika būdama tarptautine, nacionaline ar regionine įtakoja žemesniojo lygmens lokaliąją politiką, tačiau jos gali skirtis tikslų, siekimo būdų, švietimo problemų ar sprendimo metodų suvokimu. R. Želvio (2003) nuomone „švietimo politika – tai visuma kryptingų veiksmų, kuriais siekiama įgyvendinti strateginius švietimo sistemos arba organizacijos tikslus.“ (p.6). Nors švietimo, kaip ir kitose viešojo gyvenimo srityse pamažu daugėja privačios iniciatyvos požymių, teigia autorius, ryškėja nevalstybinių organizacijų veikla, vis dėl to už socialinės politikos įgyvendinimą daugelyje šalių atsakingos valstybinės, centrinės ir savivaldos lygmens institucijos. N. F. McGinn ir A. M. Borden (2007), pastebi, kad švietimo prieinamumo ir valdymo būdą lemia ekonominės ir politinės kiekvienos šalies aplinkybės, tačiau „negalima vienareikšmiškai tvirtinti, kad centralizuotos švietimo sistemos yra mažiau efektyvios negu decentralizuotos“ (p.146), išskirdami skirtingus politikos kūrimo, planavimo ir valdymo centralizacijos lygius. Autoriai pažymi, jog šalies švietimo sistemos centralizacijos laipsnį lemia tam tikrų visuomenės grupių požiūriai ir nurodo, kad „efektyviausia valdymo forma yra tokia, kuri konkrečią padėtį geriausiai išmanantiems asmenims suteikia įgaliojimus spręsti apie tinkamiausius būdus siekiant aukštesnių valdžios institucijų iškeltų tikslų.“ (p.150).

Teoretikai A. Hargreaves (2008) M. Fullan (1998), N. F. McGinn ir A. M. Borden (2007) pažymi, jog organizacija, atsidūrusi nuolat kintančiame postmodernistiniame pasaulyje, atlikdama socializacijos funkciją, turi keistis taip, kaip kinta ją supanti aplinka ir daugiau dėmesio skirti būtent išorinei aplinkai, nei savo vidaus raidai. Už institucijos ribų esančių suinteresuotų grupių pastangos savo tikslus gali pasiekti tik pačiai organizacijai esant motyvuotai priimti pokyčius, todėl būtina sudaryti sąlygas, suteikiančias galimybę kisti žmonių mąstymui, įgūdžiams, motyvacijai. M. Fullan (1998) pastebi keletą reformos dėsningumų, išskirdamas socialinio teisingumo ir aukštesnio pragyvenimo lygio galimybę sudaryti sąlygas aukštesnei švietimo kokybei. Autorius pastebi, jog socialiniai pokyčiai, pedagogų bendruomenėje dažnai lydimi streso, nerimo, nesaugumo, baimės iššaukia pasyvų jų elgesį, ryškina tendenciją atsiriboti nuo kitų socialinių įtakų, tobulinant tik švietimo sritį. A. Hargreaves (2008) teigimu, „žinių ekonomika yra priklausoma nuo kolektyvinio intelekto ir socialinio kapitalo – įskaitant ir būdus, kuriais kartu dirbantys profesionalai dalijasi žiniomis ir jas plėtoja.“ (p.111). Svarbiais žiniomis grindžiamų organizacijų elementais tampa stiprus kolegialumas ir veiksmingų bendruomenių pagrindas,

pasireiškiantis dalijimusi profesine patirtimi ir idėjomis, bendru, individualių atvejų aptarimu, moraliniu palaikymu. Pasak N. F. McGinn ir A. M. Borden (2007), mokyklose egzistuoja tam tikra švietimo filosofija, lemianti jos narių veiksmus. Mokyklos gyvenimo tvarkyme, teigia autoriai, dalyvauja vadovai, mokytojai, mokiniai, tėvai ir „kartais platesnė bendruomenė, tai suteikia dalyviams galių daryti įtaką įvykių eigai ir daro juos atsakingus už mokyklos gerovę“ (p.98). Anot R. Želvio (2003), reformos, inicijuotos centrinių valdymo struktūrų, poveikį įgauna tik įtraukę kuo daugiau jos šalininkų vietose, reikalauja papildomų finansinių ir žmogiškųjų išteklių. Autoroiaus teigimu, vienu prieinamiausių, kiekvienoje organizacijoje dirbančiųjų žmonių mokymosi ištekliumi tampa kiti žmonės. Tobulesnės reformos tikimybę priartina vieši tyrimo rezultatų aptarimai, visuomenės informavimas, šviečiamasis darbas, bendro politinio edukologinio akiračio plėtra. „Įgyvendinant naujoves, įvertinus esamą padėtį, atlikus tyrimus ir surinkus būtiną informaciją, tampa daug aiškiau, kas, kaip ir kodėl daroma, o kartu – kur kas lengviau siekti suderinamumo.“(p.41).

A. Hargreaves (2008) teigimu „šiandien mokymas turi apimti pasišventimą formuoti jaunuomenės charakterį - bendruomeniškumą, humanitarines vertybes ir demokratiškumą, padėti jiems mąstyti ir veikti atsispiriant žinių ekonomikos pagundoms ir reikalavimams“ (p.68). Mokslininkas nurodo, jog mokykla, vis didėjant atotrūkiui tarp turtingųjų ir vargšų, turi plėtoti ne vien efektyvumą ir aukštus rodiklius, bet ir tai, kas vadinama mokyklos charakteriu - rimtai atsižvelgiant į atskirus savo narių siekius, viltis ir poreikius, o savo atžvilgiu nariams įsipareigojant bendram gėriui, formuojamas mokyklos kultūros charakteris. Tokios, charakterį turinčios mokyklos pripažįsta, kad mokymas nėra vien kognityvinė ir intelektualinė, bet ir socialinė bei emocinė veikla. Pasak N. F. McGinn ir A. M. Borden (2007), gaunama iš mokyklos informacija vaidina lemiamą vaidmenį sprendžiant apie mokymo privalumus, o nesėkmingas mokymas/is stiprina vaiko suvokimą apie kitas prarastas galimybes. A. Hargreaves (2008) teigia, jog geram mokytojui suprantama, kad tik tada, kai mokiniais rūpinamasi, jie emociškai įtraukiami į mokymą, galima sėkmingai mokyti ir mokytis. Anot autoriaus, mokiniai arba susidomi, arba jiems sukeliamas nuobodulys, tokiu būdu arba jie įtraukiami į mokymosi procesus arba atskiriami, formuojamos visą gyvenimą išliekančios patirtys. Emociniu demokratijos pagrindu laikomas įsijautimas, todėl yra labai svarbu užmegzti emocinius ryšius su mokiniais, kurti ilgalaikius santykius, įtraukiant į dalyvavimo procesus ir besimokančiųjų šeimas bei bendruomenes, formuojant požiūrį, jog „mokytojai yra ne mokymosi tiekėjai, o kūrėjai“ (p.195), tuo būdu mokymas tampa socialinių pokyčių instrumentu. „Dėmesys žinių visuomenei ir jos padariniams žmogui įpareigoja mus vėl mokymą paversti socialine misija ir kūrybiška, aistringa profesija.“ (p. 196).

Kitoks, naujas požiūris į mokymą atsiranda pakitus gyvenimo sąlygoms, kaip nuolatinės kaitos procese sukaupę žinių sistemą, ilgaamžės žmonijos raidos pažinimo rezultata. Mokslas, pasak R. Tidikio (2003), kaip vertybė traktuojamas įvairiais aspektais - padeda įvaldyti pasaulį, realią tikrovę, panaudoti įgytas žinias žmogaus interesams, poreikiams tenkinti, tobulina, taurina patį žmogų, jo mąstyseną.

Šiandieninis mokytojas turi atsižvelgti į kiekvieno vaiko ypatingus talentus ir juos puoselėti, ugdyti. Mokslą traktuojant kaip žmonių veiklos reiškinių, teikiančių žinias, tarnaujančias žmonių pažangai, pažymėtina kultūrinė švietėjiška mokslo funkcija. B. Bitinas (2000) teigia, jog siekdami pačią visuomenę suvokti, kaip sistemą, turėtume analizuoti kiekvieną jos komponentą atskirai ir į ugdymą žvelgti, kaip visuomenės tobulinimo priemonę. Anot A. Hargreaves (2008) mokytojas turi žinoti, numatyti, kas žadina jaunų žmonių dėmesį, daro jiems mokymąsi maloniu užsiėmimu, prisiimti atsakomybę už tai, kaip moko, bei nuolat siekti tenkinti mokinių interesus, atsižvelgiant į individualius poreikius. Mokytojo darbas šių dienų mokykloje reikalauja ne tik perteikti žinias mokiniams ir kaupti patirtį, bet ir pačiam mokėti mokytis, plėsti savo akiratį, nuolat tobulėti. Autoriaus teigimu, siekiant sukurti našią valstybinio švietimo sistemą, būtinas finansavimas, sudarant galimybes kvalifikuotiems mokytojams generuoti savo mokinių kūrybingumą ir išradingumą. Tokioje sistemoje ir mokytojai jaustųsi esą kūrybingi bei lanksčiai traktuojami žinių visuomenės profesionalai, atsirastų galimybė į mokymą pažvelgti, „kaip į gyvenimą formuojančią ir pasaulį keičiančią socialinę misiją.“ (p.14). M. Lukšienės (2000) požiūriu Lietuvos švietimo sistema, kuriant laisvą visuomenę bei valstybę, turi keistis iš esmės, norėdama įveikti istorijos keliamus iššūkius, jai privalu padėti žmogui atgauti savo žmogiškąjį orumą, formuoti atsakomybę.

○ Apibendrinant mokslininkų mintis, galima teigti, kad švietimo politika, kaip kryptingų veiksmų visuma, būdama viešosios politikos sudedamąja dalimi, įvairiose šalyse nevienoda skirtingų politikos etapų kūrimo centralizacijos lygiu, didžia dalimi yra įgyvendinama valstybinių institucijų. Formuojama aukščiausiam lygmenyje, būdama tarptautinė, nacionalinė, regioninė, įtakoja žemesnio lygmens politiką, tačiau dažnai skiriasi problemų suvokimo lygmeniu. Todėl efektyviausia valdymo forma laikoma tokia, kai apie tinkamiausius veiklos būdus, siekiant aukštesnių valdžios institucijų iškeltų tikslų, įgaliojimai spresti suteikiami geriausiai tą sritį išmanantiems asmenims. Mokymą traktuojant kaip socialinių pokyčių, apimančių žmogiškąjį pažinimą, tarpusavio santykius, rūpinimąsi kitais, instrumentą, randasi galimybės panaudoti įgytas žinias žmonių interesų ir poreikių tenkinimui, demokratinių procesų plėtrai, dalijantis žiniomis, patirtimi bei naujų idėjų plėtojimu. Švietimo politikos įgyvendinimo procese kintanti gyvenimo realybė įtakoja paslaugos vartotojų - ne tik mokinių, mokytojų, bet ir mokinių tėvų, taip pat organizacijų su kuriomis mokykla bendradarbiauja santykius, todėl kintant visuomenės poreikiams, vykstant mokslo ir technikos pažangai, keičiantis politinei šalies valdžiai, būtina pasirengti galimiems netikėtumams, išankstinio planavimo koregavimui, neišvengiamų problemų kūrybingiems sprendimams, savarankiškam mąstymui bei bendradarbiavimui, palaikant ryšius su išore. Politikos propagavimas, aiškinimas, įtraukiant suinteresuotas visuomenės grupes, šeimas, bendruomenes į vykstančius procesus, švietimo vadovų kompetencija bei iniciatyvumas, laiduoja sėkmingą švietimo politikos įgyvendinimo procesą. Visoms švietimu suinteresuotoms grupėms dalyvaujant sprendimų priėmimo, mokykla galėtų tapti besirūpinančia, besimokančia organizacija, kurios aukščiausia vertybe taptų šeima, žmonių santykiai, emocinis bendravimas.

1.3.2. Specifiniai švietimo politikos aspektai

Švietimo politika pasižymi tam tikra specifika, teigia R. Želvys (2003), nurodydamas, jog „švietimo dokumentų formuluotės paprastai kruopščiai derinamos stengiantis atsižvelgti į įvairių interesų grupių nuomones“ (p.9), nes švietimo politika paveikia daugelio individų ir grupių interesus, politinio proceso dalyviams ne vienodai prisidedant ją įgyvendinant, formuojant ar jaučiant įgyvendinamos politikos pasekmes. Šalies švietimo politiką lemia istorinės aplinkybės, kultūros tradicijos, žmonių mentalitetas, ekonomikos lygis, susiformavę socialiniai santykiai ir kiti svarbūs dalykai, teigia autorius. Švietimo politika, glaudžiai siedamasi su politika, vykdoma kitose valstybės gyvenimo srityse, formuojama remiantis svarbiausiomis vertybėmis, tikslais, kokį individą ar visuomenę siekiama išugdyti. Autorius nurodo, kad dabartinė Lietuvos švietimo politika dažniausiai formuojama „viršuje“ ir pavedama įgyvendinti „apačioms“, tačiau vis dažniau pastebima ir „iš apačios į viršų“ nukreiptos švietimo politikos apraiškų.“ (p.12). Švietimo politikoje, pasireiškus rinkos santykių idėjai, švietimo organizacijas stengiamasi pertvarkyti taip, kad joms būtų galima taikyti verslo vadybos principus, vis dažniau siūlant savo paslaugas, ypač svarbu įvertinti ekonominius veiksnius, turinčius lemiamos įtakos mažų kaštų švietimo politikai. Anot Bruzgelevičienės (2008), švietimo reforma vyksta kaip kultūrinis ir politinis judėjimas, jos pažinimas ir kritiškas įvertinimas tampa svarbiu, numatant tolesnę Lietuvos politinės bendruomenės raidą. N. F. McGinn ir A. M. Borden (2007) remdamiesi savo darbų apie švietimo veiklos tobulinimo galimybes patirtimi teigia, jog planuotojai dažnai naudojasi pasenusia informacija, arba yra netinkamai susipažinę su realia vietos padėtimi. Autoriai įvardina, jog „apie švietimo sistemos funkcionavimą laiku suteikiama išsami ir tiksli informacija yra pagrindinė planavimo kokybės gerinimo prielaida“ (p.44) bei nurodo kad, „švietimo valdymo informacinės sistemos sukūrimas leidžia švietimo struktūrai pasimokyti iš savo klaidų“ (p.44).

Švietimo politikos formavimą paprastai veikia kelios pagrindinės ideologijos kryptys. I. Žemaitaitytė (2007) seniausia švietimo filosofija Vakarų pasaulyje įvardina liberalųjį požiūrį į švietimą, kaip švietimą, vedantį nuo informacijos prie žinių ir išminties, teigdama, jog ši teorija „nagrinėja klausimą, kaip asmenys gali gyventi kartu kaip laisvi ir lygūs demokratiški piliečiai stabilioje ir teisingoje visuomenėje, kurioje egzistuoja skirtingi požiūriai fundamentiniais, taip pat ir moraliniais, klausimais.“ (p.22). R. Želvio (2003) nuomone, liberalioji švietimo politika – pasisako už galimybę pasirinkti, taikant galių pasidalinimo principą, įpareigojantį visuose švietimo lygmenyse ieškoti politinių sprendimų juos derinant, apsauganti nuo autoritarinio švietimo problemų sprendimo, leidžianti išvengti kraštutinumų. Autorius teigia, kad prie liberaliosios švietimo politikos formavimo prisideda įvairios grupės, asociacijos, atskiri asmenys. Liberalų teigimu, skatinanti motyvaciją politika moksleivius įtraukia dalyvauti mokyklos valdyme, kurti elgesio taisykles, steigti įvairias organizacijas, klubus, asociacijas. Veikla tokiose organizacijose ugdo grupinės

veiklos, bendravimo įgūdžius, mokiniai čia išmoka dalyvauti balsavimuose, rinkimuose, suvokia parlamentinio gyvenimo principus - demokratiškai priimti sprendimus, dalyvauti diskusijose, taikiai spręsti konfliktus, patiems kuriant taisykles ugdomos paskatos ir jų laikytis.

Konservatyviosios švietimo politikos ideologai anot R. Želvio (2003) įsitikinę, kad mokytojas nėra pokyčių iniciatorius siekiantis visuomenės pokyčių, mokyklos paskirtimi laikoma tradicinių kultūros vertybių perdavimas, auklėjimas, elito ugdymas, gabesniems vaikams steigiant atskiras klases, ar gimnazijas, integruojant individą į nacionalinę kultūrą, ugdant priklausymo savo socialinei grupei ir visuomenei jausmą. Autorius teigia, jog mokykloje formuojamas tradicijomis paremtas, gyvenimo normas atitinkantis elgesys, besiremiantis nacionalinio charakterio bruožais, pernelyg nesižavint naujovėmis, taikant tradicinius, laiko patikrintus mokymo metodus, sekant mokytojo pavyzdžiu.

Socialdemokratiniam švietimo modeliui, kaip ir kitoms kairiosioms ideologijoms, R. Želvys (2003) nurodo būdingą dėmesį žmogaus socialiniam gyvenimui, iškeliant valstybės atsakomybę už kai kurias gyvenimo sritis, numatant daugumos švietimo paslaugų nemokamą teikimą. Šio modelio šalininkai, autoriaus teigimu, pasisako už vienodas pradines pozicijas visiems mokyklinio amžiaus vaikams, remiantis lygių galimybių principu, labiausiai pažeidžiamoms socialinėms grupėms skiriant papildomą dėmesį. Esant dideliems šios ideologinės sistemos kaštams, socialdemokratinio švietimo elementų daugiausiai pastebima ekonomiškai labiausiai išsivysčiusiose šalyse.

T. Welsh ir N. F. McGinn (2008) teigia, jog “decentralizacija yra vienas iš pačių svarbiausių reiškinių, per pastaruosius 15 metų atsiradusių planuojant švietimą” (p.7), taip pat autorius nurodo, jog “decentralizacija yra pagrindinis interesų grupių įtraukimo būdas” (p.78), tačiau pažymi, jog ne visi suinteresuotieji asmenys yra vienodai aktyvūs, vykstant diskusijai dėl decentralizavimo, organizacinio planavimo ar sprendimo priėmimo. Decentralizacija nepasiteisina, kai tam tikru lygmeniu sprendimai priimami nežinant apie jų padarinius žemesniu lygmeniu – pastebi N. F. McGinn ir A. M. Borden (2006). Autoriai išskiria tris interesų grupių kategorijas – gamintojai, teikėjai (platintojai) ir vartotojai. Bet kuris asmuo ar grupė gali būti daugiau nei vienos šių suinteresuotųjų asmenų grupių nariu. Gamintojų interesų grupę domina sprendimai susiję su švietimo procesų samprata ir kūrimu, atsakingų darbuotojų mokymais, mokymo priemonių ir kitos medžiagos gamyba, šiai grupei rūpi pradinių sąlygų sudarymas arba palaikymas. Teikėjai (platintojai) – visą dėmesį sutelkia į vietą, kur priimami sprendimai dėl turimo “produkto” paskirstymo, yra susiję su švietimo prieinamumu ir mokomuoju procesu. Tai tėvų organizacijos, mokytojų atstovai (profsąjungos), mokyklų vadovai ir kt. Vartotojų grupei rūpi kur galima pritaikyti švietimo rezultatus t. y. vartojamoji išsilavinimo vertė, ją domina mokymo turinys ir finansavimas, švietimo atitikimas jų tikslams.

A. Hargreaves (2008) nurodo, kad "viena paskutiniųjų išlikusių mūsų viešųjų institucijų, valstybinė švietimo sistema ir jos mokytojai privalo puoselėti ir stiprinti santykius ir pilietiškumo jausmą, kuriems pavojų kelia žinių ekonomika." (p.194). Tokioje mokykloje ypač svarbiais tampa užmezgami mokytojų

santykiai su tėvais, kaip, geriausiai pažįstančiai savo vaikus bei sukaupusią išmintį bendruomene, siekiant suprasti, reaguoti, interpretuoti jos poreikius. M. Lall (2004) pabrėžia, jog įtampa tarp mokyklos ir tėvų gali kilti esant nepagrįstai kritikai, ar tėvams pajutus, jog jų pagalba nepageidaujama arba nepavykus lanksčiai bei lokaliai suderinti interesų. E. Katiliūtės (2008) teigimu tėvų įtraukimas į mokymosi procesą turi didelės įtakos vaikų pasiekimams, skatinimas dalyvauti mokyklos veikloje didina tikimybę suvienodinti švietimu suinteresuotų grupių lūkesčius ir taip geriau atsižvelgti į pačius vaikus. Mokytojo darbo dalimi laikant tėvų informavimą apie vykstančius švietimo pokyčius, pasiektus rezultatus, švietimo būklę, svarbiu aspektu tampa paties pedagogo santykis su informacija, jo gebėjimas tą informaciją įsisavinti ir panaudoti, taip pat perduoti tėvų bendruomenei ir visuomenei. Autorė pažymi, jog priklausymas mokyklos bendruomenei, aktyvus dalyvavimas drąsiai išsakant savo nuomonę, teikiant pasiūlymus organizacijos ir sistemos lygmenyse skatina visuomenės pilietiškumo ugdymą, siekį asocijuotis, burtis į organizacijas bei įgalina daryti įtaką valdžios institucijoms, politinių procesų eigai. Ryšių su švietimo bendruomene ir visuomene aktyvinimas, siekiant sumažinti prieštaravimus tarp švietimo politikos teorijos ir švietimo praktikos, mokytojų atvirumas, gebėjimas dirbti su tėvais įgalina kurti organizacijos įvaizdį bei partnerystės principais besiremiančius tinklus įvairiuose lygmenyse, taip pat kurti veiksmingą politiką, atsižvelgiant į švietimo praktikos realybę.

- Apibendrinant teoretikų mintis, galima teigti, kad kintančią švietimo politiką veikia istorinės, kultūrinės, ekonominės šalies aplinkybės, taip pat žmonių išprusimo, sąmoningumo lygmuo, pasirengimas įgyvendinti pokyčius. Švietimo politikai, įtakojančiai daugelio žmonių gyvenimus, ypač aktualu atsižvelgti į visas švietimu suinteresuotąsias visuomenės grupes. Specifiniu švietimo politikos aspektu galima išskirti švietimu suinteresuotos grupės – mokinių tėvų, šeimų, kaip geriausiai pažįstančių savo vaikus, sukaupusių ypatingą išmintį bei patirtį, įtraukimą į organizacijos veiklą bei jų dalyvavimo svarbos įvertinimą politiniame procese. Tėvų skatinimas dalyvauti mokyklos veikloje, siekiant išnaudoti modelio „iš apačios į viršų“ galimybes: keičiantis faktine informacija apie paslaugos ir tinklų prieinamumą, suvienodinant visų švietimu suinteresuotų grandžių lūkesčius bei didinant tėvų sąmoningumą apie vaiko praktines patirtis, kaip tvirtinančių šeimas bei turinčių teigiamos įtakos vaikų pasiekimams veiksnį. Prasmingas tėvų teikiamos moralinės, finansinės bei fizinės paramos panaudojimas, dėmesys kintantiems jų poreikiams, įgalina konkrečios švietimo paslaugos kokybės lygmens augimą. Pagrindinių švietimo kryptis įtakojančių– liberaliosios, konservatyviosios ir socialdemokratinės ideologijų elementų derinimas, atsižvelgiant į vietos poreikius, užtikrina sėkmingos švietimo reformos, kaip kultūrinio bei politinio judėjimo, įgyvendinimą. Kurti svariais argumentais grįstą švietimo politiką, atsižvelgiant į praktikos realybę bei dėl skirtingos patirties atsirandančius nesusipratimus, prieštaravimus tarp švietimo politikos ir švietimo praktikos, sušvelnina tinkamai formuojamas organizacijos įvaizdis, ryšių su švietimo bendruomene ir visuomene iniciavimas bei aktyvinimas, partnerystės principais grindžiamas bendradarbiavimas su visomais švietimu suinteresuotomis grupėmis.

1.3.3. Planingos švietimo kaitos modeliai

Planuojamos švietimo politikos kaitos rezultatai vienaip ar kitaip skirti visuomenei ar organizacijoms. N. F. McGinn ir A. M. Borden (2006) teigimu, „teorinių žinių ir praktinės veiklos atskyrimas visada yra problematiškas“ ir kaip vieną iš problemos sprendimo būdų, nurodo žmonių įtraukimą į politikos planavimo procesus, remiantis „dialektiniu ryšiu tarp siekiamo ir realaus, tarp veiksmo ir pasekmės“ (p. 239), pabrėžiant, jog „laiku suteikta išsami ir tiksli informacija apie švietimo sistemos funkcionavimą yra pagrindinė planavimo kokybės gerinimo priemonė.“ (p.44). M. Fullan (1998), teigia, kad švietimo kaita – tai pirmiausia mokymosi patirtis. Planinga kaita vyksta sutelkiant žinias, patirtį, bendradarbiaujant ir suteikiant organizacijos nariams galimybių atrasti ir pritaikyti savo gebėjimus. Švietimo reforma, anot R. Želvio (2003) – tai planinga kaita, esmingesni struktūriniai, sisteminiai pokyčiai, sąmoningas kaitos poveikis. Autorius teigia, jog paprastai lengviausiu planingos kaitos etapu tampa politinių sprendimų ir naujų įstatymų priėmimas, tačiau reformų įgyvendinimas praktikoje pakankamai komplikotas ir sudėtingas procesas. Anot autoriaus, koordinuotiems pokyčiams apimant visas švietimo grandis vienu metu, iš esmės kintant švietimo sritims vyksta sisteminė reforma. Jos metu perskirstomos sprendimų priėmimo galios, ištekliai, keičiami įstatymai ir normatyviniai dokumentai, iškeliamos naujos ar kaip tik labiau išryškinamos senos vertybės, sudaromos sąjungos, atsiranda naujų suinteresuotųjų grupių. Sėkmingam švietimo reformos įgyvendinimui, svarbus sisteminis požiūris, t.y. reikia suprasti, tarpusavyje suderinti, nustatyti kuriuos švietimo elementus būtina keisti ir kaip tai daryti. Dažniausiai minimi trys reformų arba planingos kaitos – politinis administracinis, racionalusis- supratimo ir kultūrinis - modeliai.

Politiniam - administraciniam modeliui būdinga organizacijas laikyti politinėmis sistemomis, kur tarpusavyje sąveikauja skirtingus interesus, poreikius ir ideologijas turintys individai ir pogrupiai, kurie naudoja savo galią ir kitus išteklius. Pokyčiai įgyvendinami tuomet, kai kuri nors formali ar neformali grupė panaudoja savo valdžią ir galią. Reformos, pagal politinį – administracinį modelį, vykdomos pasitelkiant įstatymus ir skiriant materialinius išteklius, vienvaldiškai, „pokyčiai vykdomi organizacijos aukščiausios vadovybės nutarimu ir priimtas vienvaldis sprendimas “nuleidžiamas” žemesniems lygmenims.“ (p. 49).

Socialinių pokyčių metu racionalusis - supratimo modelis linkęs pabrėžti žinias, intelektinę analizę ir racionalių planavimą bei racionaliais būdais spręsti išsylančias problemas, pasak R. Želvio (2003) “bando kaitą suintelektinti.” (p.50). McGinn ir Borden (2006) pabrėžia, jog „planuotojas yra toli už realybės, kuriai planuojama, ribų. Subjektyvumo siekiama išvengti taikant objektyvius mokslinius metodus.“ (p.239). Pažymima, jog racionalistinis požiūris veiksmingas tuomet, kai yra apibrėžti tikslai, stabili aplinka bei nustatytos politinės alternatyvos, turinčios didžiausią tikimybę pasiekti tikslą.

Kultūrinis modelis, R. Želvio (2003) teigimu, pabrėžia emocinių ir socialinių veiksnių svarbą, dėmesį kreipia į socialinių sistemų kultūros, klimato, vaidmenų, normų, vertybių kaitą. Pagrindiniais kaitos elementais įvardijami individai ir mažos grupės, remiamasi humanistinės psichologijos ir žmonių santykių mokyklos vadyboje tradicijomis. Autorius pažymi, jog “pastaruoju metu patebima tendencija kultūrinės strategijas derinti su politinėmis.” (p.50). Kultūra kinta priimant politinius organizacijos sprendimus ir derinant juos su centrinio lygmens sprendimais, planuojant žemesniuose lygmenyse ir taip labiau atsižvelgiant į konkrečių vartotojų interesus. N. F. McGinn ir A. M. Borden (2006) pažymi, jog alternatyvių galimybių numatymas, priklauso nuo daugelio individų veiklos, suvokus planavimą, kaip procesą, kurio metu „konstruojamos ateities galimybės.“ (p. 239).

Pasak R. Želvio (2003), kai kurie rinkos santykių švietime šalininkai švietimo sistemai bando taikyti pramoninį modelį ir švietimo paslaugų rinkos dalyvius skirstyti į švietimo produkcijos gamintojus, švietimo paslaugų teikėjus ir vartotojus. Šio modelio besilaikantys atstovai teigia, jog švietimo paslaugų rinkos sistemą sudaro gamintojai, teikėjai ir vartotojai. Gamintojais įvardijami įvairios statybos organizacijos, mokomąsias priemones ir kitas mokyklai reikalingas prekes tiekiančios įmonės, draudimo kompanijos, pedagogus rengiančios įstaigos, metodinę ir techninę pagalbą teikiantys universitetai ir konsultacinės firmos, nacionalinės ir tarptautinės agentūros, kurios rūpinasi sveikata ir gydymu švietimo įstaigose ir pan. Teikėjai, pramoninio modelio atstovų teigimu yra tėvų bendrijos, pedagogai ir jų profesinės organizacijos, švietimo organizacijų vadovai, steigėjai. Vartotojų grupę sudaro moksleiviai, tėvai, darbdaviai, profesinės grupės, valstybė ir vyriausybė.

Jungtinių Tautų Europos ekonomikos komisijos (JTEEK) Darnaus vystymosi švietimo strategijoje (DVŠ) (2005), teigia, kad plėtojami ir stiprinami asmenų, grupių, bendruomenių, organizacijų ir šalių gebėjimai svarstyti klausimus ir priimti sprendimus darnaus vystymosi labui, keičia žmonių požiūrį kuriant saugesnį, sveikesnį, turtingesnį pasaulį, ugdo kritiškai mastantį, pajėgesnį, nusimanantį žmogų. Šios strategijos tikslas paraginti JTEEK valstybes nares plėtoti ir integruoti DVŠ į savo švietimo sistemas. Vienu iš uždavinių tampa darnaus vystymosi, per formąlųjį ir neformąlųjį mokymą/si, skatinimas. Strategija remia daugiašalius susitarimus dėl ryšių palaikymo, švietimo, visuomenės dalyvavimo ir sąmoningumo ugdymo, atsižvelgiant į tai, kad darnaus vystymosi samprata yra kintama, į darnaus vystymosi sampratą žiūrima, kaip į mokymosi procesą, kurio sprendimai, įgijus patirties, taip pat gali kisti. Ugdant visuomenės sąmoningumą, kvalifikacijos tobulinimą, pagarbą įvairioms kultūroms, jų supratimą, gebėjimą jomis remtis pripažįstama bei vertinama vietos gyventojų, rengiant švietimo programas, kaip partnerių indėlis. Skatinama, jog visų lygių besimokantieji, atsižvelgiant į skirtingas vietas, šalių, regionų sąlygas, derinant pasaulio ir vietos interesus, sistemingai juos skatinantinant kritiškai, kūrybiškai mąstyti, svarstyti vietas ir globalinius klausimus, imtis veiklos vardan darnaus vystymosi, įveikiant švietimo izoliaciją, siekiant pasiekti visuomenę. Dokumente nurodoma, jog šiam tikslui įgyvendinti reikalinga daugelio suinteresuotųjų institucijų, vyriausybės ir vietos valdžios, švietimo ir mokslo, sveikatos apsaugos

ir privataus sektoriaus, profesinės ir darbo sąjungos, žiniasklaidos, nevyriausybinių organizacijų, bendruomenių, vietos gyventojų ir tarptautinių organizacijų, bendradarbiavimas ir partnerystė.

R. Bruzgelevičienė (2008) teigia, kad Lietuvos švietimo kaitos teoriniai modeliai kurti ne kopijuojant demokratiškų šalių švietimo formas, o remiantis bendruoju edukaciniu įdirbiu – humanistine, demokratine švietimo tikslų, holistine tikrovės (atsisakant užmojų asmeniui perteikti kuo daugiau žinių, pernelyg greitai senstančių sparčioje civilizacijos kaitoje) samprata, susitelkti lavinant asmens fizines, dvasines, intelektines galias, ugdyti kritinį mąstymą, savarankiškumą, bendrąsias kompetencijas. Mokytojų pareiga padėti savo ugdytiniais prisiimti asmeninę atsakomybę už viešąsias gėrybes, būti stipria ir veiklia pilietine visuomene, dalyvauti bendruomenės gyvenime, užjausti, suprasti ir rūpintis kitų kultūrų žmonėmis, ugdyti nuolat besimokančias profesines bendruomenes. E. Jančausko ir K. Rekertos (2001) teigimu Lietuvoje valstybinę švietimo, mokslo ir studijų politiką formuoja Lietuvos Švietimo ir Mokslo ministerija (ŠMM), siekianti visuomeninio susitarimo su įvairiomis visuomenės grupėmis. Lietuvos Respublikos Švietimo Įstatymas paveda ŠMM vykdyti valstybės švietimo politiką, kuri formuoja ugdymuisi palankias visuomenės nuostatas, sudaro sąlygas visą gyvenimą trunkančiam mokymuisi besikeičiančioje demokratinėje visuomenėje, užtikrina lygias teises įgyti poreikius ir galimybes atitinkantį išsilavinimą visoms visuomenės grupėms, garantuoja švietimo ir studijų kokybę, atitinkančią Europos Sąjungos (ES) standartus bei paremtą tautos tradicijomis, pasaulio patirtimi ir naujausiomis technologijomis, skatina mokslo raidą, laiduoja darniai veikiančią švietimo, studijų ir mokslo infrastruktūrą

- Apibendrinant švietimo teoretikų išdėstytas mintis, galima teigti, kad įvairūs planingos švietimo kaitos modeliai, kaip priemonė suderinant skirtingas politines pažiūras ir projektuojant ateitį, kuriami politikos planuotojų, naudojančių savas žinias, skiriami socialinių problemų sprendimui, turi savų privalumų ir trūkumų. Jie vertingi analizuojant ir vertinant praktinius švietimo reformos žingsnius. Realiam gyvenime dažniausiai nevyksta taip, kaip numato idealizuoti, teoriškai gerai pagrįsti ir visiems priimtini modeliai. Reformų, planingos kaitos procesui, kaip politiniam ir kultūriniam judėjimui būdinga netikėti posūkiai, neišvengiami konfliktai ypač šiuolaikinėse, pliuralistinėse visuomenėse, kur toleruojama ir skatinama nuomonių įvairovė ir sudaromos galimybės jas viešai reikšti. Sėkmingos modelio ar jo elementų derinio veikimo galimybės priklauso nuo daugelio aplinkybių, taip pat lokalių sąlygų, todėl akcentuojama švietimo bendruomenės dialogas ir susitarimas dėl švietimo tikslų, stengiantis patenkinti įvairių visuomenės grupių poreikius. Ekonominių ir socialinių, švietimo tikslų bei planingos švietimo kaitos modelių įvairių elementų derinimas, vykstant decentralizacijos bei privatizacijos procesams, atsižvelgiant į gyvenimo realijas, įgalina paruošti žmones gyventi nuolat kintančiame pasaulyje bei švietimą traktuoti ne tik viena žmogaus teisių, bet ir būtina darnaus vystymosi sąlyga bei esmine gero valdymo, pagrįstų sprendimų priėmimo ir demokratijos skatinimo priemone.

1.4.1. Suinteresuotų visuomenės grupių dalyvavimo aspektai

Žmogui būdingas bendravimo, tiesioginių kontaktų su kitais žmonėmis, naujos informacijos, išpūdžių, pripažinimo, savo vertės pajautimo poreikis - tai socialinis poreikis tapti grupės nariu. Anot J. Kasiulio ir V. Barvydienės (2001), vieningai veikiantys, turintys bendrus siekius, laiko ir erdvės atžvilgiu, nuolat sąveikaujantys žmonės laikomi grupe. Kiekvienos, formalios ar neformalios, grupės narys nuolat atsižvelgdamas į kitų grupės narių interesus, esant darbo pasidalijimui ir lankstumui, atlieka ir socialines – paramos, pagalbos bei psichologines funkcijas, mažindamas nesaugumo, bejėgiškumo, nerimo jausmus, remiant ir stiprinant elgesį, kurio tikimasi bei susiduriant su požiūrių, nuomonių, vertybių, normų, interesų įvairove ir pažįstama gyvenimo tikrove. Bendraujant ir bendradarbiaujant darbo efektyvumą lemia aiškiai įpareigojantys, grupės nariams suprantami ir priimtini tikslai, didinantys motyvaciją imtis naujų veiklos būdų, keliantys pasitenkinimą darbu, sparčiau prisitaikoma prie kintančios aplinkos (Lietuvos mokslas, 2006).

A. Raipa (2001) teigia, jog piliečių dalyvavime, nepaisant individo indėlio į siekiamus interesų grupių tikslus, išskiriami eiliniai ir politiškai aktyvūs, sąmoningi sluoksniai. Autorius pastebi, kad piliečių dalyvavimo formos gali būti organizacinės (piliečių grupės, specifinės interesų grupės, piliečių komitetai), individualios (balsavimas, dalyvavimas programose ir projektuose), informacijos sklaidos (dalyvavimas mitinguose, konferencijose, spaudoje, rengiant publikacijas), informacijos paieškos (darbas su dokumentais, situacijos analizė, apžvalgos) ir kt. Pasak N. F. McGinn ir A. M. Borden (2006) bendrus suinteresuotųjų asmenų interesus galima būtų suskirstyti į grupes pagal tai, kokius uždavinius kelia organizacija, įtakoja atitinkamos politikos. Patariama pasirinkti tokį sprendimą, kuris remiantis subsidarumo principu, būtų strateginis, “bet kokios organizacijos veiklos valdymas yra veiksmingiausias tada, kai teisės priimti sprendimus vieta sistemoje yra kaip įmanoma arčiau veiksmo vietos” (p.92). Teoretikai G. Johnson (2002), H. F. Gortner (2007), H. G. Frederickson (2003), B. J. Cook (2007) savo darbuose analizavo visuomenės dalyvavimo svarbą bei dalyvavimo politiniuose procesuose būdus. J. E. Lane (2001), teigia, kad buvimas įvairių formalių organizacijų - partijų, interesų grupių ar viešų organizacijų, nariais – būdinga politinei veiklai, tai padeda propoguoti organizacijos ideologiją ir pasaulėžiūrą. Autorius pažymi, jog „greta dviejų privačių ir asmeninių interesų – savanaudiškų arba altruistiškų – tipų turime atsižvelgti ir į socialines išlaidas bei naudą“ (p.296).

W. Parsons (2001) nurodo, jog visuomenės ir valdžios santykis viešosios politikos formavime turėtų būti suvokiamas kaip dalyvavimas ir komunikacija, o piliečiai traktuojami ne vien kaip vartotojai, bet, atsižvelgiant į žmonių įpročius bei papročius, vietos istoriją, galimybes, ir kaip vertybių bei institucijų formuotojai bei bendrakūrėjai. Autorius teigia, jog susitarimas viešojoje politikoje pasiekiamas tik ugdant demokratinius įgūdžius ir “bendruomeninę sąmonę” (p.473). D. L. Boggs (2007) pabrėžia diskusijų ir debatų svarbą, nevaržomą dalyvavimą, kai besimokantys piliečiai “politikos neišmananti liaudis

priverčiama” (128p.) patikėti nauda, kurios gali sulaukti dalyvaujant politiniame gyvenime, atsirandant galimybei besimokantiems piliečiams kalbėti apie visuomenės problemas. Anot J. E. Lane (2001), visuomenės interesais besivadovaujantys asmenys turėtų ignoruoti savo pačių interesus. Asmuo turi pasitelkti tik “specialų racionalumo tipą – nešališkumą” (p.21) t.y. nepuoselėti savų interesų atitinkamoje veikloje. “Visuomenės interesas yra tas, kurį žmonės pasirinktų, jei jie žvelgtų aiškiai, galvotų racionaliai, elgtųsi nesuinteresuotai ir geranoriškai” (p.21). Nešališka politika W. N. Dunn (2006) teigimu - kai rezultatai arba pastangos yra sąžiningai arba teisingai paskirstytos. Toks politinis procesas tampa problemų politizavimo ir analizavimo procesu, “veikia politinio švietimosi, o ne politinio tiekimo ir vartojimo procesu”, teigia mokslininkas.

Ch. E. Lindbloom ir E. J. Woodhouse (1999), apibūdindami interesų grupes pažymi, jog žodis grupė nėra visiškai tikslus apibūdinti visoms organizacijoms, siekiančioms veikti viešąją politiką. Svarbu yra tai, kad oficiali veikla, kurios tikslas yra daryti įtaką politikos formavimui, dažnai nelabai skiriasi nuo privačių interesų grupių veiklos. Autoriai nurodo, kad “laikantis nedetalizuoto apibrėžimo interesų grupių veikla yra sąveika, per kurią individai ir privačios grupės, neturinčios valstybinės valdžios, bando daryti įtaką viešajai politikai, taip pat ir tie vyriausybės valdininkų veiksmai, kurie išeina už tiesioginio savo valdžios panaudojimo ribų (p.118)”. Politikos formavimo procesą interesų grupės praturtina įvairiais požiūriais, faktine informacija, idėjomis. Organizacijos formuoja savo narių pažiūras, tačiau interesų grupės dažnai gina tuos poreikius ir norus, kuriems jų vadovybės manymu, turėtų pritarti ar bent neprieštarauti daugumai grupių narių. Viešajai politikai formuojant visuomenės valią, esant viešosios politikos alternatyvų gausybei, daugybės žmonių nuomosės interesų grupės sujungia, atsisakius daugybės individualių skirtumų vardan bendrų bruožų, kurie patenkinami vienija daugelį žmonių. Mokslininkai pažymi, kad interesų grupių veikla nepriešpriešina individualių interesų bendriesiems, ji padeda įveikti individualių interesų įvairovę ir struktūrizuoti konfliktus, nesistengiant visiems politinės sistemos nariams suformuoti vienodų pažiūrų. Tačiau kartais, kaip pastebi autoriai, interesų grupių narius pritraukia grupių teikiamos paslaugos, o ne siekis daryti įtaką viešajai politikai.

J. E. Lane (2001) kalbėdamas apie žmonių veiklą viešajame sektoriuje pabrėžia, jog: ”1. viešajame sektoriuje veikiantys asmenys dirba taip, tarsi maksimaliai siektų įgyvendinti savo interesus; 2. visi socialiniai subjektai iš esmės yra individualiai veikiančių asmenų grupės” (p.292). Ch. E. Lindboom ir E. J. Woodhouse (1999) pabrėžia interesų grupių sąveikos su biurokratija svarbą socialinių problemų sprendimui. Papročiais grindžiamos neformalios taisyklės gali reikalauti, kad valdininkas rastų kompromisą tarp skirtingų „klientų” interesų. Naudojantis interesų grupių sąveika, interesų grupių sistema, problemą nušviečiant iš skirtingų pozicijų, atsiranda galimybė padėti pasiekti tokį viešosios politikos sprendimą, kuris yra protingesnis nei galėtų būti pasiektas siauresniame politikos formavimo procese. Mokslininkas pažymi, kad interesų grupės neapsiribija vien tik interesų išreiškimu, bet veikia kaip svarbus faktinės informacijos šaltinis, jų dėka suformuojama realistiška darbotvarkė, išaiškinami bei

artikuluojami piliečių norai, kontroliuojama vyriausybės veikla, palaikomas grįžtamasis ryšys su atsakingais valdininkais. “Yra pakankamai įrodymų, kad interesų grupių teikiami argumentai dažnai atlieka šviečiamąją funkciją” (p.131), teigia autoriai. Tačiau nors interesų grupių veikla atliekant būtinas politines funkcijas ir taip prisidedant prie protingos politikos formavimo proceso, bei prie atstovavimo įvairiems požiūriams demokratinėse sistemose yra būtina, kartu ji kelia ir rūpesčių. Jokioje šiuolaikinėje demokratinėje sistemoje interesų grupės neatstovauja visiems piliečiams vienodai. Įtakos turi ir finansinės galimybės - vienas turtingas asmuo gali įgyti ir išlaikyti tokią politinę įtaką, kaip ir menkai finansuojama masinė organizacija. Dažnai kai kurios organizacijos tiesiog nepripažįstamos, ar neturi lygių teisių, valdininkai nepaiso ir kai kurių grupių lyderių, laikydamiesi nerašytos taisyklės, jog į “keistuolius, kvailius ir ramybės drumstėjus nereikia kreipti dėmesio” (p.134). Interesų grupių veiklai veikiau pabrėžiančiai skirtumus, o ne bendrumus, siekiant savo tikslų būtina atsižvelgti į bendrą gerovę. Išmintingo politikos formavimo pagrindas – demokratinė politinė sąveika, todėl žmonių mąstymo kokybė, gebėjimas mąstyti, klausinėti, derėtis turi didžiulę įtaką santykiams ir lemia protingus ir teisingus viešosios politikos susitarimus.

- Apibendrinant mokslininkų mintis apie suinteresuotų grupių dalyvavimo politikos procesuose svarbą, galima teigti, jog viešosios politikos formavimas yra sudėtingų, nesibaigiančių sąveikų procesas, kuriame, atsiradus galimybėms, veikia išrinktieji pareigūnai, biurokratai bei įvairios vartotojų grupės, politiką įtakoja asmenybės ar verslo grupės bei nelygios piliečių galimybės, šalyje praktiškai atliekamų socialinių tyrimų sistema. Vieningai veikiantys, turintys bendrus siekius, bei nuolat sąveikaujantys, žmonės tenkina socialinį poreikį tapti grupės nariu. Visuomenine veikla, renkantis tam tikras kryptis, žmonės siekia tenkinti socialinius, altruistinius tikslus. Skatinant bendruomenės, bendruomeniškumą, buriantis įvairių interesų pagrindą, žmonių veikla įgyja kryptingumą, padeda išsiaiškinti atskirų žmonių grupių poreikius, prioritetus, pažinti gyvenimo relybę, pažiūrų, nuomonių, normų bei vertybių įvairovę bei išnaudoti bendruomenių, kaip ekspertų, potencialą. Naudojant skirtingas piliečių dalyvavimo - organizacines, individualias, informacinės sklaidos - formas, bei būdus piliečių aktyvinimui – atvirumą, skaidrumą, platų aptarimą, visuomenės ir valdžios santykį traktuojant, kaip dalyvavimą ir komunikaciją, debatų, diskusijų pagalbą, ugdant visuomenės sąmoningumą bei demokratinius procesus, besimokantiems piliečiams kalbant apie visų problemų, galimi viešosios politikos susitarimai. Įvairių alternatyvių galimybių svarstymas, abipusis dialogas įgalina demokratinei visuomenei išnaudoti savo narių sukauptą patirtį, gauti naudingą informaciją, ugdyti visuomenės pilietiškumą, mokantis vieniems iš kitų įgalina kurti protingą, argumentuotą politiką. Suinteresuotų asmenų grupės ne vien tik išreiškia savą požiūrį įvairiais aspektais, bet taip pat pateikia labai svarbią realybės suvokimui faktinę informaciją, padeda išaiškinti daugelio piliečių norus bei juos struktūrizuoti. Palaikydamos grįžtamąjį ryšį su atsakingais valdininkais, interesų grupės įgalina kontroliuoti vyriausybės veiklą.

1.4.2. Švietimu suinteresuotų visuomenės grupių veikla

J. E. Lane (2001), žmonių grupes ar dideles formalias organizacijas vadina socialiniais junginiais arba žmonių bendrijomis teigdamas, jog joms būdingas savybes galima paparstinti iki individams būdingų savybių ir pastebi jog „būtent vieningumo kriterijus lemia politiką bei jos tarnavimą visų piliečių interesams“ (p.302). Autorius pažymi, jog veiklos motyvų elementai - norai, poreikiai, prioritetai bei reikalavimai tai esminiai žmonių sudarančių organizacijas ir grupes, socialinio gyvenimo aspektai, jungiantys „tiek egoistinius ir materialistinius, tiek ir bendrus kolektyvinius grupių bei organizacijų interesus“ (p.306). Anot A. Hargreaves (2008) bendruomenė, visuomenė, politikai ar žiniasklaida gali iškelti ilgai brandintą ar spontaniškai kilusią problemą. Prieš priimant atitinkamą problemos sprendimo būdą svarbu atlikti tikslią, kvalifikuotą, objektyvią diagnozę – išklausius keletą nepriklausomų nuomonių, pagrįsti problemos svarbą, išsiaiškinti jos kilimo priežastis, taip pat nustatyti suinteresuotąsias grupes. Novatoriškų švietimo idėjų įgyvendinimui reikia skirti pakankamai dėmesio, laiko, būtini politikos įgyvendinimo praktikoje patikrinti įgūdžiai, ištekliai, kantrybė, išmanymas, gebėjimas ieškoti alternatyvių politikos įgyvendinimo priemonių ir metodų. Mokslininkas pabrėžia, jog klestėjimas ateityje priklauso nuo žmonių sumanumo – pajėgumo pasitelkti ir ugdyti savo kolektyvinį intelektą: išradingumą, kūrybiškumą, gebėjimą spręsti problemas ir benbradarbiauti, lankstumą kaip „centrinius žinių ekonomikos atributus, pajėgumą kurti tinklus, gebėjimą dorotis su pokyčiais ir pasišventimą visą gyvenimą trunkančiam mokymuisi“ (p.194).

R. J. Arends (2008), remdamasis veiksmingai dirbančių mokyklų tyrimais, pripažįsta, jog nemenkinant mokytojo individualaus darbo pamokos metu svarbos, tai ką mokiniai mokykloje išmoka daugiausia priklauso nuo to, ar mokyklos vadovai, mokytojai, tėvai ir mokiniai vieningai apibrėžia tikslus, reikalavimus, lūkesčius ir procedūras. Sėkmingai atlikdami tris svarbias organizacines funkcijas – darbą su kolegomis, darbą su vadovais ir darbą su tėvais – mokytojai turi galimybę prisidėti prie veiksmingo mokyklos darbo.

Suinteresuotųjų šalių požiūriui ir įsitraukimo mastui daug įtakos turi visuomenėje vyraujantis reformos ir jos metu sprendžiamų problemų supratimas. Švietimo politiką, vienokiu ar kitokiu mastu lemia šia sritimi suinteresuotos žmonių grupės – teigia R. Želvys (2003) - patys besimokantieji, jų tėvai, darbdaviai, politikai, profesinių sąjungų ir visuomeninių organizacijų atstovai, tačiau „bent jau dabartiniu laikotarpiu, ko gero, svarbiausią vaidmenį formuodami ir įgyvendindami šalies švietimo politiką atlieka švietimo vadovai“ (p.7). Autoriaus nurodo pagrindiniai momentai į kuriuos atkreiptinas dėmesys – tai suinteresuotų šalių nustatymas, jų galia, ginamas požiūris bei suvokimo lygis. Darbas su interesų grupėmis nėra lengvas nuolat kyla įvairūs sunkumai, nelengva įvardyti visas suinteresuotąsias grupes, dažnai ir jų interesai būna skirtingi, sunkiai suderinami, komplikotas kontaktų užmezgimas. Reformos galima nauda pasireiškia ne iš karto, nėra akivaizdi, kai tuo tarpu oponuojančių grupių, pasižyminčių gera organizacija,

praradimai paprastai būna gana svarbūs. Sisteminės reformos metu pokyčiai vyksta visose švietimo grandyse, kristalizuojasi nauji visuomenės poreikiai, skatinantys vienyti bendrų interesų pagrindu - sudaromos naujos sąjungos, atsiranda naujų interesų grupių. Analizuodamas besimokančią visuomenę, jos kūrimosi bruožus, P. Jarvis (2001) pabrėžia besimokančio individo svarbą besimokančiai visuomenei, teigdamas jog žmonės yra sąmoningi savo interesų atžvilgiu, individų mąstymą ir savastį veikia juos supanti socialinė aplinka, turinti įtakos suvokimui apie interesus bei poreikius. Reakcija į viešąją paslaugą, anot W. Parsons (2001), gali būti dvejopa: pasitraukimas - kai pasitraukiantysis skatina paslaugos tobulinimą, balsas – prabytančiųjų kiekis ir sutelktumas politiškai išreiškia interesą ar protestą. Lojalumas – stabdo pasitraukimą ir skatina rinktis balsą nepasitenkinimo išreiškimui. Kuo didesnis lojalumas, tuo silpnesnis noras pasitraukti; kuo griežtesni įsitraukimo į grupę reikalavimai, tuo didesnis grupinis lojalumas ir kuo plačiau naudojamosi balso alternatyva, tuo silpnesnė pasitraukimo tendencija (p.467). Psichologų teigimu įsitikinimui prieštaraujantys faktai to įsitikinimo ne tik nesugriauna, bet veikiau sustiprina, prieštaravimas skatina dar atkakliau ginti savo įsitikinimą. Lajalumas skatina pasikliauti balsu – t.y. rinkimais, politinėmis partijomis, interesų grupėmis ir žiniasklaida. Piliečiams suvokus, jog viešoji politika nepriklauso nuo jų balso, sukeliamą apatiją, stiprinama nedalyvavimo viešajame gyvenime nuostata. Viešųjų paslaugų teikimo pokyčius socialinėje politikoje apsprendžia didesnio efektyvumo ir lankstumo, didesnės pasirinkimo laisvės ir teisingumo siekis. M. Fullan (1998) išreiškia nuomonę, jog išorės jėgos veikia individus nepaisydamos jų norų, todėl gebėjimas valdyti pokyčius yra būtinas postmodernios visuomenės nariui – „asmens pokytis yra tiesiausias kelias į sistemos pokyčius“ (p. 185).

○ Apibendrinant švietimo politikos procesuose interesų grupių veiklą tyrinėjusių mokslininkų mintis, galima teigti, kad švietimu suinteresuotos grupės nevienodos savo įtaka bei galia politiniuose procesuose, todėl paskirstant išteklius bei primant sprendimus būtinas išmanymas bei kantrybė. Švietimu suinteresuotas grupės vienija bendras tikslas maksimaliai paruošti jaunos žmonės gyvenimui, išsaugant savo ir kitų klestėjimą, užtikrinant teisingumą bei atvirumą, sudarant prielaidas galimybes mokymui/si, brandžių besimokančių bendruomenių kūrimuisi. Bendruomeniškumui skatinti būtina sudaryti sąlygas bendruomenėms veikti, save realizuoti. Valdžios institucijose ir priimant sprendimus bendruomenės turėtų turėti patariamąjį balsą bei kartu, kaip visuomenės atstovės, kontroliuoti kaip valdžia atlieka savo funkcijas. Grįžtamojo ryšio užtikrinimas suteikia suinteresuotų gupių veiklai prasmę. Tiek politikai, tiek administracijos darbuotojai nėra visų sričių specialistai, todėl, norint priimti teisingus sprendimus, būtina kreiptis į ekspertus, bendruomenes. Paprastai suinteresuotieji asmenys susiburia spręsti konkrečias problemas. Darbas su interesų grupėmis yra nelengvas, derybų keliu, paskirstant išteklius, pakeičiant jėgų pusiausvyrą, išsklaidant baimę, abejones, pabrėžiant galimą naudą, keičiant požiūrį į problemą ir jos sprendimo būdus, galimi protingi susitarimai.

1.5. Neformaliojo ugdymo švietimo politikos ypatumai

Nuolat kintanti socialinė aplinka ir ekonominė situacija, verčia dabarties žmogų nuolat atnaujinti savo žinias, gebėjimus, nuolat tobulinti savo profesinę kvalifikaciją. I. Žemaitaitytė (2007) nurodo, kad žmogaus raidos problemomis ypač domimasi pastaruosius 25-30 metų, tuo tikslu pertvarkomos tam tikros valstybės vykdomos švietimo programos. Autorės nuomone, visuomenės kaitą ir evoliuciją lemia visuomenės narių kaita, o neformalusis švietimas tampa šios kaitos įgyvendinimo priemone. Į žmogų, kaip į atskirą individą, o ne į valstybę, tautą ar klasę yra nukreipta individualizacijos koncepcija, kurioje svarbiausiu tampa individas, jo asmeninės galimybės ir poreikiai. Anot P. Jarvis (2001), žinios, kurias žmonės įgijo, vertingos tiek, kiek padeda gyventi sparčiai kintančioje aplinkoje, todėl individo mokymasis tampa nuolatiniu procesu.

Lietuvoje, pagal formalizavimo lygį švietimas skirstomas į formalųjį, neformalųjį ir informalųjį (neoficialųjį) švietimą. Formalusis švietimas – Lietuvos Švietimo Įstatyme (2003) apibrėžiamas kaip švietimas, vykstantis pagal teisės aktų nustatyta tvarka patvirtintas ir įregistruotas ugdymo programas. Neformalusis mokymasis gali būti teikiamas organizacijos, skirtos papildyti formaliąją švietimo sistemą (meno, muzikos, sporto veikla). Neformaliojo švietimo programos nebūtinai turi būti išdėstytos pakopų principu – jos gali pasižymėti didesne įvairove, gali apimti švietimo programas, suteikiančias bendrosios kultūros. Neformaliojo mokslo institucijos pasirenkamos laisvai, niekam neverčiant, kur mokytojai, vaikai ir tėvai tampa ugdymosi proceso kūrėjais. Jų reikšmingumas ir reikalingumas turi tiek prasmės bei aktualijos, kiek pats besimokantysis, siekiantis tenkinti savo individualius lavinimosi, saviraiškos, asmeninio tobulėjimo poreikius išvelgia, kur jį tenkina sąlygos, sudarytos aktyviai ir savanoriškai pasirinktoje veikloje dalyvauti.

Neformalus vaikų ugdymas yra bendros švietimo politikos Lietuvoje ir ES dalis. Lietuvoje neformalųjį švietimą reglamentuoja Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija (2005), (toliau Koncepcija), kurios objektu yra vaikai iki 18 metų. Koncepcijoje apibrėžiami neformaliojo vaikų švietimo tikslai, uždaviniai, principai, ugdomos kompetencijos, rezultatas, ugdymo proceso organizavimas, sistema, bei numatomos priemonės šiai sampratai įgyvendinti. Koncepcija teigia, jog neformalusis vaikų švietimas yra sudėtinė Lietuvos švietimo dalis, kuriai būdinga kryptinga veikla, padedanti vaikui įgyti kompetencijos, tapti sąmoninga sugebančia atsakingai ir kūrybingai spręsti savo problemas ir aktyviai veikti visuomenėje bei prisitaikyti prie kintančios aplinkos asmenybe. Koncepcijoje taip pat nurodoma, kad Europos Tarybos 2003 m. lapkričio 25 d. rezoliucija (OLC 295, 2003 12 05) teigia, jog neformaliojo ugdymo būdu įgyta patirtis yra didelis indėlis į asmenybės tobulėjimą ir aktyvaus pilietiškumo skatinimą. Nacionalinės Lisabonos strategijos įgyvendinimo programoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. lapkričio 22 d. nutarimu Nr. 1270, (Žin., 2005, 139 – 5019) numatyta „plėtoti ir jaunimo neformalųjį

ugdymą, skatinant švietimo institucijų bei jaunimo nevyriausybinių organizacijų partnerystę ir bendradarbiavimą”. Lietuvoje šiuo metu yra palanki terpė plėtoti neformalųjį vaikų švietimą. Neformaliojo vaikų švietimo sąvoka yra įteisinta Lietuvos Respublikos švietimo Įstatyme, Jaunimo pagrindų Įstatyme.

Muzikos mokyklų tinklą Lietuvoje sudaro per 300 mokyklų, kurių nuostatose neformalusis vaikų švietimas įteisintas kaip pagrindinė įstaigos veikla. Jų programose dalyvauja daugiau nei 112 tūkst. mokinių, tai sudaro 23 proc. visų mokinių. Viena aktualiausių problemų, kurių nuostatose neformalusis vaikų švietimas įteisintas kaip pagrindinė įstaigos veikla, įvardinama visuotinai nepripažinta neformaliojo vaikų švietimo samprata, neįvardyta neformaliojo vaikų švietimo reikšmė. Konceptija (2005) konstatuoja, jog bendrojo lavinimo mokyklose iš mokinio krepšelio yra finansuojamos neformaliajam vaikų švietimui (papildomam ugdymui) skirtos valandos, tačiau šiose mokyklose nesudaromos sąlygos arba neturima pakankamai galimybių užtikrinti neformaliojo švietimo veiklos pasirinkimo. Be to lėšos dažnai naudojamos ne pagal paskirtį. Neformaliojo vaikų švietimo mokykloms, kitoms neformalųjį švietimą vykdančioms organizacijoms šių lėšų gauti nėra galimybių. Tobulinant Lietuvos neformalųjį vaikų švietimą, tikslinga perimti ES valstybių patirtį ir pritaikyti ją atsižvelgiant į šalies situaciją, tradicijas, poreikius ir galimybes. Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategijoje (2004) teigiama, jog būdingą visuomenės grupių uždaramą iššaukia menkas piliečių išsilavinimas, ribojantis dalyvavimo visuomenės gyvenime galimybes, pastebimas šalyje didėjantis skirtumas tarp pasiturinčių ir skurstančių. Neformalaus mokymosi sistemos ir metodų kūrimas, “suprantamai ir konvertuojamai pateikti savo kvalifikacijas kiekvienoje Europos vietoje” (p. 10) įgalintų įvertinant individo pasiekimus paskatinti siekti naujų kvalifikacijų. Pabrėžiama mokymosi sistemos, įteisinančios kompetencijas įgytas neformalioje sistemoje, sukūrimo būtinybė. Atsižvelgiant į vaiko brandą, ikimokyklinio ir priešmokyklinio neformaliojo vaikų švietimo veiklą rekomenduojama derinti su suaugusiųjų (tėvų) neformaliuoju švietimu, laikantis aktualumo, demokratiškumo, prieinamumo, individualizmo, savanoriškumo principų.

Švietimo būklės tyrimų apžvalgoje (2008) teigiama, kad Lietuvoje 2006 metais atliktų tyrimų duomeninis neformaliajame vaikų švietime dalyvauja vidutiniškai kas šeštas mokyklinio amžiaus vaikas, pagrindine motyvacija laikantis saviraišką, gabumų ir interesų realizavimą. Dalyvaujant popamokinėje veikloje įgyjamos žinios bei įgūdžiai, ši veikla traktuojama kaip praplečianti mokyklinių užsiėmimų ribas, laikoma įdomia, leidžianti išbandyti įvairių sričių savo gabumus, realizuojant socialinius – komunikacinius poreikius: pripažinimą, bendravimą, įsitvirtinimą bendraamžių grupėje. Materialinė šeimos padėtis turi įtakos popamokinės veiklos užsiėmimų lankymui, pastebima, jog daugiau pasiturinčių šeimų vaikų lanko popamokinės veiklos užsiėmimus. Neformalus vaikų švietimas atlieka ir svarbią prevencinio darbo funkciją

Neformalaus ugdymo sistemos tobulinimas, labiau atsiveriant bei reaguojant į paslaugos vartotojų interesus, poreikius, motyvus, saviraiškos siekius, įmanomas, sudarant galimybes skleistis šioms

iniciatyvoms, labiau orientuojantis į aktualius poreikius, paslaugos vartotojų interesus. Ruškaus (2009) teigimu, „tokia laisvos iniciatyvos atliepimo forma didintų ne tik užimtumą, bet ir atsakomybę” (p.84). Aukšto rango švietimo politikų ir švietimo sistemos dalyvių diskusija apie reglamentuotą neformalaus švietimo pripažinimą ir įvertinimą, remiantis neformaliojo ugdymo pasiekimų bei faktų įtaka tolesnei žmogaus karjerai, esant konkurencinėms sąlygoms, padidintų šios srities patrauklumą. „Užsienio šalyse pripažįstama, kad formalus švietimas nėra pranašesnis už neformalų, kad šios dvi švietimo formos papildo viena kitą ir būtina siekti šių dviejų formų vienovės ir legitiminio papildymo ” (p.84). I. Žemaitaitytė (2006) pabrėžia neformalaus švietimo besimokančiai visuomenei svarbą, teigdama jog formalaus ugdymo švietimo sistema viena negali patenkinti visos besimokančios visuomenės plėtros siekio. Išitraukimas į mokymosi veiklą ir jos diegimas praktikoje turi vykti visais lygmenimis: individo, organizacijos (institucijos), bendruomenės, siekiant, kad tai įsigaliotų visoje visuomenėje. Besimokančios visuomenės vertybės kinta taip, kad švietimas, mokymasis tampa tikslu, į kurio įgyvendinimą įtraukiami ir individai, ir visos institucijos, o didžiausi tokios visuomenės poreikiai yra inertiško prisitaikymo įveikimas ir gebėjimas surasti naujus kelius. Patenkinti šiuos poreikius kiekvienas visuomenės narys gali per paplitusį neformalųjį švietimą, padedantį įgyti įgūdžių, reikalingų prisitaikant prie įvairių situacijų, bei gebant suvokti gyvenimo įvairovę.

Darnaus vystymosi švietimo (DVŠ) strategija (2005) teigia, jog formaliajame ugdyme, išlaikant dėmesį visiems mokomiesiems dalykams, būtina pabrėžti daugiadalykinį ir tarpdalykinį realių gyvenimo situacijų nagrinėjimą, kad visa švietimo institucija, įskaitant mokinius, mokytojus, administraciją ir kt. personalą, taip pat tėvus, suteikia žinių bei ugdo, formuoja jauno žmogaus nuostatas ir elgseną, todėl būtina remti darnaus vystymosi neformaliojo švietimo veiklas, kaip papildančias formalaus švietimo elementą. Ypač pabrėžiamas neformalaus DVŠ vaidmuo, kaip dažnai labiau orientuotas į besimokančiuosius, jų pačių aktyvumą, skatinimą mokytis visą gyvenimą. Tuo tikslu plečiant suinteresuotųjų institucijų bendradarbiavimą ir partnerystę bei siekiant tobulinti, keičiant mokomąją medžiagą, jos kokybę, platinimui, derinant formaliojo ir neformaliojo švietimo medžiagą. Sutelkiant dėmesį į prasmingą mokymąsi, skatinantį darnią elgseną švietimo institucijoje, darbo vietoje, šeimoje ir bendruomenėje, didinti bendruomenės narių ir kitų suinteresuotųjų asmenų bendradarbiavimą ir partnerystę, suvokiant globalines, regionines, nacionalines ir vietos aplinkos problemas. Vyriausybė turėtų remti neformalųjį mokymą, kaip informuotų piliečių ir vartotojų pasirinktą, taikantį įvairius paties besimokančiojo aktyvumą skatinančius metodus. Žiniasklaida laikoma didele jėga, darančia įtaką vartotojų (vaikų ir jaunimo) pasirinkimui bei gyvenimo būdui.

A. Hargreaves (2008) teigimu, šiandien aktualu ugdyti ne vien intelektinį, bet ir socialinį mokinių kapitalą, priklausantį nuo socialinio mokymosi, didele dalimi neformalaus, t.y. gebėjimą užmegzti kontaktus, kurti santykius, taip prisidedant prie bendruomenės ir visuomenės žmogiškųjų išteklių ir kartu gebėjimo jais naudotis. Pasak I. Žemaitaitytės (2006) neformaliojo ugdymo institucijos, siūlydamos

alternatyvaus laisvalaikio organizavimo būdus, patrauklias, šiuolaikinės visuomenės reikalavimus atitinkančias jaunimo laisvalaikio užimtumo formas, kartu išplečia ir edukacinių paslaugų galimybes bei vykdo prevencinę veiklą. Savaitraščio Dialogas (2011) informacija, pabrėžiant neformalaus ugdymo raiškos svarbą teigia, jog prezidentė Dalia Grybauskaitė 2011 02 01 sveikindama aukščiausius apdovanojimus tarptautiniuose konkursuose laimėjusius jaunuosius Lietuvos muzikus ir jų pedagogus pabrėžė neformalaus ugdymo organizacijų - muzikos mokyklų svarbą Lietuvos muzikiniam gyvenimui ir muzikalių vaikų ugdymui, pasakydama, jog jaunoji Lietuvos muzikų karta geba savo kūryba nustebinti ne tik mus, bet ir pasaulinės muzikos elitą, ir tokiu būdu garsinti Lietuvos vardą bei patvirtinti, jog mūsų šalyje auga kūrybinga ir talentinga karta.

○ Apibendrinant mokslininkų išsakytas mintis galima teigti, jog Europoje neformalusis ugdymas yra pripažinta švietimo sritis, kaip skatinanti aktyvaus pilietiškumo, bendravimo, bendradarbiavimo, kūrybiškumo kompetencijas, tuo pabrėžiama neformalaus ugdymo svarba ne tik individui, bet ir visai visuomenei. Lietuvoje susiklosčius tam tikroms istorinėms ir socialinėms aplinkybėms neformaliajam ugdymui skirtas mažesnis dėmesys, nei formального švietimo srities. Atlikta neformaliojo ugdymo Lietuvoje situacijos analizė leidžia teigti, jog šiuo metu vykdoma neformaliojo švietimo turinio reforma siekiama skirti didesnę dėmesį individualiems vaikų poreikiams tenkinti bei mažinti neigiamą gyvenimo kokybės vertinimą, gilinantis į paslaugos vartotojų interesus, aktualius poreikius, iniciatyvas. Neformalaus ugdymo reforma siekiama nusistovėjusią mokslinio, žinių įgijimo praktiką keisti praktiškesniu įgytų kompetencijų pritaikymu realiame gyvenime, dirbant su visais, ne tik su gabiais vaikais, tai sudarytų galimybes neformalaus švietimo dėka didėjančiomis asmenų socialinėmis kompetencijomis ugdyti visuomenės sąmoningumą, pilietiškumą, savarankišką, motyvuotą asmenybės gebėjimą kurti bendruomenes, įtraukiant į jas vis daugiau visuomenės narių. Neformaliojo ugdymo sistemos tobulinimo tikslu ir vertybe laikoma vaiko individualizacija ir socializacija, įvairiapusiškos asmenybės ugdymas, keičiant mokomąją medžiagą, jos kokybę, prieinamumą, dedant pastangas tinkamos medžiagos parengimui, platinimui, derinant formального ir neformaliojo švietimo medžiagą. Sutelkiant dėmesį į prasmingą mokymąsi, skatinantį darnią elgseną švietimo institucijoje, darbo vietoje, šeimoje ir bendruomenėje, siekiama didinti bendruomenės narių ir kitų suinteresuotųjų asmenų bendradarbiavimą ir partnerystę, suvokiant globalines, regionines, nacionalines ir vietos problemas. Vyriausybė turėtų remti neformalųjį mokymą, kaip kryptingą informuotų piliečių ir vartotojų pasirinktą, paties besimokančiojo aktyvumą skatinančią veiklą. Žiniasklaidos dėmesys laikoma didele jėga, darančia įtaką vartotojų (vaikų ir jaunimo) pasirinkimui bei gyvenimo būdai ir plečiančia suinteresuotųjų individų, grupių, institucijų bendradarbiavimą, partnerystę tyrimų ir plėtros veikloje.

2. TYRIMO METODOLOGIJA IR ORGANIZAVIMAS

2.1. Tyrimo kriterijų pagrindimas

Teorinėje darbo dalyje prieita išvadų, jog kintant gyvenimo realybei kinta požiūris ir į švietimo sistemą, kaip rinkos dalį, veikiamą ne tik socialinių, bet ir ekonominių veiksnių. Analizuojant šiuos procesus kaupiama tiek pozityvių, tiek ir negatyvių reiškinių atsiradimo patirtis. Vykstantys švietimo kaitos procesai besąlygiškai paliečia visų švietimu suinteresuotų paslaugos teikėjų bei vartotojų grupių interesus: politikų, administratorių, pedagogų bei tėvų bendruomenes. Įgyvendinant švietimo politiką susiduriama su probleminiais aspektais tiek formaliojo tiek neformaliojo švietimo srityse. Lietuvos piliečiai įgyvendinamos neformalaus ugdymo švietimo politikos procesus linkę vertinti labiau neigiamai, nei teigiamai. Neformaliojo ugdymo institucijos sulaukia nepakankamo visuomenės dėmesio, jos nublanksta formalaus ugdymo institucijų problemų kontekste. Taigi, atsižvelgdami į pastoviai kintančius švietimu suinteresuotų grupių poreikius, visuose švietimo politikos formavimo proceso etapuose, politikos formuotojai informuodami visuomenę apie vykstančius procesus didintų jos sąmoningumą, gautų labai svarbią faktinę informaciją apie lokalias problemas, ugdytų bendruomenės pilietiškumą burtis, tam tikrų interesų pagrindu į organizacijas, kurios turėdamos galimybę veiksmingai įtakoti švietimo politikos formavimo procesus, laiduotų ir sėkmingą švietimo politikos įgyvendinimo proceso tikimybę.

Siekiant išsiaiškinti neformalaus ugdymo srityje vykstančių politinių procesų probleminių aspektų bendruomenės suvokimo sąmoningumą, apklausiant Kauno miesto neformaliojo ugdymo švietimu suinteresuotų visuomenės grupių atstovus ir naujais faktais, papildančiais jau turimas šioje srityje žinias, analizuojant bei sisteminant skirtingus požiūrius į vykstančius politinius procesus, būtinas tikslinis mokslinio kokybinio tyrimo atlikimas. Pusiaus stuktūrizuoto kokybinio tyrimo atlikimui, naudojami visoms suinteresuotoms grupėms vienodi, nukreipiantys klausimai, siekiant galimybės palyginti atsakymus, naudotas instrumentas:

Klausimai

1. Kokiais būdais jus pasiekia informacija apie padėtį Lietuvos švietime?
2. Ar jus tenkina informacijos gavimo būdai, ar ji suprantama, ar jos pakanka?
3. Kaip gautą informaciją paskleidžiate švietimo bendruomenei ir visuomenei?
4. Ar, Jūsų nuomone, Lietuvoje analizuojant darbo rezultatus tikslingai atliekami tyrimai, ar Jums žinomi tyrimų rezultatai?
5. Ar, Jūsų manymu, muzikos mokyklos geba derintis prie rinkos ir vartotojų poreikių?

6. Ar, Jūsų manymu, politikai siekia bendrauti ir pakankamai bendrauja su švietimo bendruomene?
7. Ar manote, kad švietimo politikos planavimo etape pakankamai aiškiai išvelgiamos bei apibrėžiamos problemos?
8. Ar Jums aiškūs neformalaus ugdymo švietimo politikos tikslai? Kokia Jūsų nuomonė apie parengtą LR Vyriausybei pritarus, naują neformaliojo vaikų švietimo finansavimo modelį “Pinigai paskui vaiką”, kurį siūloma diegti 2012m.? Gal dalyvavote svarstyme?
9. Ar Jūsų manymu, politikai siekia išsiaiškinti skirtingus interesus švietime turinčias grupes, ar prieš priimant sprendimus numatoma švietimo sistemos dalyvių galima reakcija?
10. Ar manote, jog jūsų nuomonė įdomi, kaip, kada ir kur galite išsakyti savo nuomonę ar ji turi įtaką vykstantiems procesams?
11. Kokie tikslai žmonės galėtų paskatinti burtis į organizacijas?

2.2. Kokybinio tyrimo strategija

Tyrimo tikslas atskleisti suinteresuotų visuomenės grupių dalyvavimo švietimo politikos įgyvendinime proceso patirtį, taikant kokybinį analizės metodą. Remiantis realybe, t.y. subjektyvia žmonių patirtimi socialiniame kontekste, siekiama atskleisti žinias apie tai, ką žmonės mąsto, jaučia, patiria, išgyvena, sukurti platesnį visuomenės įtraukimo ir dalyvavimo švietimo politikos įgyvendinimo procese supratimą, prielaidas, veikimo ar neveikimo priežastis. Kokybiniai duomenys šiuo atveju buvo gauti įrašus garso juostoje transkribavus į interviu tekstą.

Tyrimui atlikti pasirinkta kokybinio atvejo tyrimo strategija. „Kokybinio tyrimo strategijos sąvoka nusakoma visuma metodų, technikų ir procedūrų, skirtų tyrimo medžiagos generavimui ir analizei, taip pat tyrėjo požiūrio į socialinę tikrovę, tyrimo konceptualiojo dizaino apibūdinimui“ (B. Bitinas, 2008 p.121). Strategija apima tyrimo planavimo, duomenų rinkimo ir apibendrinimo etapus, tyrimo procedūrų tvarką, informacijos šaltinius ir jos rinkimo metodus, analizės būdus ir kt. Skiriamos dvi strategijų grupės: „susijusios su pažinimo objektu ir tyrimo metodu“. Naudojant pažinimo metodo atvejo tyrimo strategiją, vienkartinio pjūvio tipo tyrimui pasirinktas vienas atskiras objektas – suinteresuotų visuomenės grupių dalyvavimo probleminiai aspektai. Tyrimo metu buvo gilinamasi į žmonių elgsenos natūraliomis sąlygomis šioje institucijoje ypatumus, veiklos subtilumus, santykių analizę, „nenumatytų veiksnių įtakos raišką“ (p.139).

Šio kokybinio atvejo tyrimo objektu pasirinkau Kauno I-ąją muzikos mokyklą. Tai neformalaus ugdymo organizacija, dirbanti pagal formaliojo švietimo programas, viena iš pirmųjų šios srities vaikų ugdymo įstaigų ne tik Kaune, bet ir Lietuvoje. Ji buvo įkurta 1948 metais. Pirmoji absolventų laida išleista 1951 metais. Per šešiasdešimt trejus gyvavimo metus mokyklą baigė nemažai žymių Lietuvos menininkų ir didelis būrys muzikos mylėtojų. Pagal dydį mokykla yra antroji šalyje po Vilniaus B. Dvariono

dešimtmetės muzikos mokyklos. Kauno 1-ojoje muzikos mokykloje mokosi 1287 mokiniai, dirba 182 mokytojai: 2 mokslo daktarai, 14 ekspertų, 76 mokytojai metodininkai, 73 vyr. mokytojai bei 25 aptarnaujančio personalo darbuotojai. Mokytojai rengia mokomąsias priemones, koncertuoja, dalinasi patirtimi šalies bei tarptautiniuose seminaruose, konferencijose, konkursuose. Mokymo trukmė – 12 metų (pradinis muzikinis ugdymas – 4 metai, pagrindinis muzikinis ugdymas – 4 metai, tikslinis/išplėstinis muzikinis ugdymas – 4 metai). Mokykloje veikia fortepijono (mokosi 352 mokiniai), chorinio dainavimo ir sakralinio giedojimo (mokosi 219 mokinių), styginių (mokosi 117 mokinių), pučiamųjų ir mušamųjų (mokosi 176 mokiniai), liaudies (mokosi 122 mokiniai) instrumentų, klasikinės gitaros (mokosi 52 mokiniai), akordeono (mokosi 89 mokiniai), ankstyvojo ugdymo (mokosi 40 mokinių), bei išplėstinio ugdymo (mokosi 120 mokinių) skyriai, kuriuose mokoma groti fortepijonu, smuiku, violončele, fleita, obojumi, klarnetu, trimitu, trombonu, saksofonu, mušamaisiais, klasikine gitara, birbyne, kanklėmis, akordeonu, mokoma dirigavimo, solinio bei chorinio dainavimo, etninės muzikos, sakralinio giedojimo, muzikinio rašto ir kultūros pažinimo, solfedžio, muzikos istorijos, harmonijos, ansamblinio bei kamerinio muzikavimo. Kasmet mokyklą baigia daugiau kaip 100 mokinių. Mokykloje yra sudarytos sąlygos mokytis specialiųjų poreikių mokiniams, turintiems fizinę negalią.

Imčiai naudoju B. Bitino (2008) teigimu, politiškai svarbių atvejų – „kai tyrimu siekiama atkreipti visuomenės dėmesį į tiriamąjį objektą“ (p.101) ir kriterinės atrankos būdu – „kai imties vienetai iš populiacijos atrenkami laikantis tyrėjų nustatytų kriterijų“ (p.102). Planuojant tyrimą buvo numatyta tyrimo imties dydis. Tyrimo metu pakankamai dėmesio skyriau etikai su tiriamaisiais: jiems atskleidus tyrimo esmę, informavus apie tyrimo tikslus, uždavinius, galimą riziką, ir tyrimo etikos principų laikymąsi, visuose tyrimo etapuose stengiausi apsaugoti juos nuo galimos žalos, užtikrinau gaunamos informacijos konfidencialumą, tiriamojo anonimiškumą. Informantai tyrime dalyvavo tik laisvanoriškai, t.y. gavau garso juostoje visų informantų sutikimą dalyvauti tyrime.

Darbe taikytas kokybinių duomenų rinkimo metodas – pusiau formalizuotas interviu, kai klausinėjant informantus siekiama suvokti jų sukaupią patirtį, sužinoti savais žodžiais išsakytas nuomones tiriamu klausimu. Taikytas kryptingasis (iš dalies struktūrizuotasis) interviu tipas. Standartizuoto atviro interviu metu iš anksto numatomi pagrindiniai klausimai, problemos, tema, tačiau klausimų ar žodžių pateikimo tvarka laisvai traktuojama, užduodami papildomi klausimai, informantams paliekama galimybė atsakyti laisvai, remiantis savo patirtimi, savu požiūriu, savais terminais, nėra pasiūlytų atsakymų variantų. Šio interviu, vykusio pokalbio forma, metu siekta sužinoti informantų požiūrius, vertinimus, nuomones, įsitikinimus, gauti išsamesnės, išklausinėtos, struktūrizuotos informacijos. Klausimais susijusiais su informantų nuomone (ką informantas mano apie tiriamą problemą), elgesiu (ką informantas daro ar yra daręs tam tikrose situacijose), jausmais (ką jaučia), žinojimu (ką žino apie tiriamą problemą) ir pojūčiais (ar girdėjo) siekiama gauti išsamesnę informaciją. Esant regimam sąlyčiui su informantu, matomi ne tik

kognityviniai, bet ir emociniai atsakymų aspektai, randasi galimybė lanksčiau prisitaikyti prie aplinkybių, tikintis naudingesnės informacijos, paaiškinant informantui klausimus.

Organizacinis informantų pritraukimo darbas vyko sklandžiai, susitikimo vietą, laiką, trukmę ar informantui kilusius klausimus derinant telefonu ar tiesiogiai, prisitaikant prie informanto siūlomo varianto. Prisistačius, pristačius atstovaujamą organizaciją, tyrimo tikslą, pateikus savo prašymą tyrėjai mielai ir operatyviai sutiko duoti interviu. Iš dvylikos suinteresuotų grupių informantų trys (vienas administracijos ir du mokytojai) pageidavo iš anksto susipažinti su klausimais, kuriuos jiems nusiunčiau elektroniniu paštu, ar tiesiogiai perdaviau bent dieną prieš interviu. Buvo atlikta dvylika giluminių interviu apklausiant po tris kiekvienos suinteresuotos grupės atstovus – Kauno miesto savivaldybės politikus, Kauno I-os muzikos mokyklos administracijos, mokytojų ir tėvų bendruomenių atstovus. Visi interviu dalyvavę mokytojų ir du tėvų atstovai priklauso asocijuotoms bendruomenėms, vieno tėvo nuomonė neatstovauja asocijuotai bendruomenei, tačiau muzikos mokykloje mokosi keturi jo vaikai. Interviu vidutiniškai užtrukdavo apie vieną akademinę valandą. Interviu vieta dažniausiai buvo informanto kabinetas ar kita uždara patalpa. Duomenys, gavus informanto sutikimą, įrašyti į garso juostą, analizuojant interviu tekstas transkribuotas, išsaugojant pažodinio pasisakymų citavimo galimybę. Individualiojo giluminio interviu pabaigoje informantų buvo paklausta ar jie nenori savo pasisakymų tiriamos problemos klausimu dar papildyti, padėkota ir atsisveikinta.

Tyrėjo santykiai su informantais mezgėsi gana sklandžiai, kai kuriems informantams tai buvo ir nauja patirtis, vertinama kaip pripažinimas. Žodiniais ir nežodiniais ženklais pritariant informantams, jautėsi jų siekis pateisinti tyrėjo lūkesčius, nors kartais buvo galima suprasti, kad kai kurie informantai linkę nutylėti jiems nepatogią informaciją.

2.3. Kokybinio interviu analizė

Pusiau struktūrizuotame interviu dalyvavo 12 informantų – 3 Kauno miesto švietimo sritį kuruojantys politikai, 3 neformalaus ugdymo organizacijos administracijos darbuotojai, 3 neformalaus ugdymo institucijos, asocijuotoms organizacijoms atstovaujantys pedagogai, 3 tėvų bendruomenės atstovai. Rengiantis sesijai, interviu ėmimo ir gavimo momentui, vyko būsimą proceso apmastymas, buvo suformuluotas interviu tikslas, numatyti klausimai. Šio interviu tikslas išsiaiškinti suinteresuotų visuomenės grupių dalyvavimo švietimo politikos įgyvendinimo procese probleminius aspektus. Teiginių forma pasirinktos trys temos – švietimu suinteresuotos bendruomenės informavimas, organizacijos gebėjimas reaguoti į aplinkos pokyčius ir pilietinio aktyvumo ugdymas, siekiant palyginimo galimybės, kiekvienai grupei iškeliama vienodi klausimai.

1. Kaip Jus pasiekia informacija apie padėtį Lietuvos švietime?

Interviu dalyvavusieji politikos įgyvendintojų grupę Kauno mieste atstovaujantys informantai atsakydami į klausimą apie informacijos gavimo būdus paminėjo neabejotiną informacinės sklaidos aktualumą šiandieniniame gyvenime, ypač dabartiniu laikotarpiu, mokykloms išgyvenant nuolatinę kaitą. Informantų teigimu tiksliai, pasiekiamai, suprantama, laiku gaunama informacija padeda lengviau suvokti nuolatinius pokyčius vykstančius švietimo politikoje. Respondentai pažymėjo, jog informacijos apie švietimo politiką pakanka, jos gavimo būdai iš esmės tenkina, suvokimą palengvintų paprastesnė įvairių dokumentų kalba. Informacija gaunama tiesiogiai iš Švietimo Mokslo Ministerijos (ŠMM) bei pasiekiamą jos internetinėje svetainėje, taip pat naudojamosi elektroniniu paštu ir žiniasklaidos pagalba.

„Informaciją gaunam įvairiais būdais, ateina ir elektroniniu paštu, yra tinklalapis, yra suprantama, galima tikrai dėti pliusą“.

(Politikai 3)

„Dėl supratimo, tai lietuviškai kalbame, visi suprantame, tik mes esame atitrūkę nuo tos vadinamos, raštų, kanceliarinės kalbos, ji labai sunkiai skaitosi, norėtūsi, kad būtų paprastesnė, išversta į normalią žmonių kalbą, specifinė struktūra, pripilta teisinių terminų, apsunkina skaitymą“.

(Politikai 1)

Administracijos darbuotojus atstovaujančių informantų teigimu, pasigendama aukštesnių švietimo grandžių informacijos, skirtos konkrečiai neformalaus ugdymo švietimo sistemai. Bendroji informacija apie padėtį Lietuvos švietime neformalaus ugdymo organizaciją pasiekia dažnai vėluojanti, ji gaunama įvairiais būdais, daugiausia žiniasklaidos pagalba, bendraujant su žmonėmis, taip pat tarnybiniais kanalais ar įvairių pasitarimų metu.

„Būna dažnai, kad ji (informacija) neformalams vėluoja, priversti labai skubėti, daryti skubotus sprendimus“.

(Administratoriai 3)

Pedagogų bendruomenę atstovaujantys informantai teigia, jog informacija apie padėtį švietime pirmiausia juos pasiekia žiniasklaidos bei interneto pagalba, taip pat mokykloje, posėdžių metu. Pastebima jog apskritai pedagogų bendruomenei būdinga pasyvumas, eiliniai mokytojai pradeda aktyviau domėtis švietimo politika tik tada, kai ji tiesiogiai juos paliečia, tada skaitomas mokykloje prenumeruojamas informacinis leidinys „Švietimo naujienos“, nepriklausomas savaitraštis „Dialogas“. Mokytojai pastebi,

jog juos pasiekiančios informacijos apie neformalaus ugdymo švietimo aktualijas yra mažai, ji nepakankamai išviešinta, dažnai pavėluota, nėra pastovi, patikima, dažnai pasiekia pedagogų bendruomenę gandų lygyje.

„Mokyklų reforma domina, nes vis iškyla daugiau klausimų – ar išliksim, apie programas, kaip santykis formalaus su neformaliu“.

(Pedagogai 1)

„Tačiau ne visada ji (informacija) būna tiksli, nes šiuo metu viena rašoma, o kita daroma...taip, kad ta informacija po truputį vis kinta. Vienokios žinios ateina, kai kalbama su švietimo darbuotojais, Seime jau kitaip, o spaudoje dar trečiaip. Žodžiu, informacija nėra pastovi, tiksli“.

(Pedagogai 1)

Tėvų bendruomenės respondentai pažymėjo, jog pasigenda aktyvesnės savivaldybės bei pačios mokyklos administracijos pozicijos informuojant bendruomenę apie švietimo politikoje vykstančius pokyčius, neformalaus ugdymo sistemos padėtį, mokyklos gyvenimą ir veiklą. Tėvai pastebi, jog vidurinėse mokyklose bendraujama įvairesnėmis formomis bei klausimais, glaudžiau kontaktuojant su bendruomene. Muzikos mokykloje pagrindinis kontaktas su specialybės mokytojais, bendraujant tiesiogiai ar telefonu dažniausiai apsiriboja tik individualiais vaiko pasiekimais ar praktinėm patirtim. Taigi žinių apie padėtį švietimo sistemoje tenka ieškoti patiems per televiziją, radiją, spaudą, bendraujant su kitais žmonėmis, kartais interneto pagalba.

„Tikriausiai nėra tokių tėvų, kurie atveda (vaiką į muzikos mokyklą) ir toliau nelabai domisi, kas čia vyksta. Gal būt kas yra aktualu, ar įdomu(...) ir direkcija galėtų išdėstyti savo poziciją, pasinaudodama kad ir internetiniu puslapiu.“

(Tėvai 2)

„Apie muzikos mokyklos veiklą informacijos nėra. Esu iš tų mamų, kurios visur lenda, viskuo domisi. Muzikos mokyklos problema yra tėvų nuomonė. O susirinkimai – buvau susirinkime kai buvo išleistuvės, tai pirmas ir paskutinis kartas, arba kai rugsėjo pirmoji – tai vėl šventinė diena, simboliškai.“

(Tėvai 1)

„Bet ne visi mobilūs, dažniausiai jau kai žmonės nosim atsitrenkia į kažkokią informaciją, tada ir pamato. O (skelbimų) lentoj, man atrodo to maža, visi lekia, skuba, o koks apšvietimas... Gyvas žodis,

gyvas bendravimas turėtų būti. Surengti susirinkimą verta būtų, bent jau išsiaiškinti savo vaiko sugebėjimus.“

(Tėvai 2)

○ Apibendrinant bei siekiant palyginti informantų pasakytas mintis apie informuotumą, galima teigti, jog informacinė sklaida neformalaus ugdymo švietimo sistemoje Kauno mieste pasiskirsčiusi netolygiai. Politikos teikėjus esmėje tenkina laiku gaunama informacija bei jos gavimo būdai, neigiamu aspektu įvardijant reglamentuojančių dokumentų kalbos sudėtingumą. Švietimu suinteresuotos neformalaus ugdymo švietimo politikos vartotojų grupės administratorių, pedagogų, tėvų bendruomenių informantai nėra patenkinti esama situacija. Įvairiais formaliais ir neformaliais kanalais gaunamoje, dažnai vėluojančioje informacijoje pasigendama neformalaus ugdymo specifikos atitikties, aktualijų. Esant dabartiniam gyvenimo tempui, dideliame žmonių užimtumui, pageidautinas dažnesnis internetinių puslapių atnaujinimas, operatyvesnės, aktualesnės, greitesnės, platesnio spektro informacinės sklaidos poreikis mokyklos bendruomenės ir savivaldybės lygiu.

2. Kokias bendravimo būdais paskleidžiate gautą informaciją švietimo sistemos dalyviams?

Kauno miesto švietimo politikos teikėjai save vertina, kaip besimokančią, tobulėjančią gabių žmonių bendruomenę, suvokiančią bendravimo svarbą, gebančią realiai vertinti gyvenimiškas situacijas. Bendravimo praktikoje akcentuojama ryškėjantis visuomenės negeranoriškumas, nenoras išklausyti, suprasti, išgirsti, gilintis į kitokią, gal būt turinčią platesnį požiūrį, politikų nuomonę. Diskutuoiant apie švietimo sistemoje vykstančius procesus, dažnai tenkinamasi formaliais informacinės sklaidos būdais, tiesiogiai nekontaktuojant.

„Švietimas yra toksai arklukas ant kurio labai patogu joti politikams, dėl to, kad ten yra didelė bendruomenė. Bendravimas, susitikimai būna dažniausiai proginiai, rugsėjo pirmoji, mokytojo diena, šventė mokykloje dar kažkokia ir yra galimybė parodyti savo veidelį, - politikai puola difuziškai įsiskverbti į mokyklas, politikų dėmesys yra daugiau vartotojiškas, o ne tai, kad kažką ten siekiant padėt.

(Politikai 1)

„Nors kartais iš mokyklų, ypač kada vyksta reforma, pasigirsta, kad neįsiklausoma į pedagogų nuomonę, tačiau taip nėra. Yra įsiklausoma, nagrinėjamos tos nuomonės, bet reikia pripažinti, kad natūralu, kad kiekvienas direktorius, kiekvienas mokytojas gins savo mokyklą, ir tikrai tai ne bendru Lietuvos mastu matymas“.

(Politikai 2)

„Pagal mūsų politiką – Kaunas besimokantis miestas, o bendravimas – labai priklauso nuo to, kas kviečia, ar jie nori bendrauti. Aš drįsčiau pasakyti, kad didesne dalimi bendravimo iniciatyva kyla iš mūsų, o ne nuo bendruomenės. Daugeliu atvejų bendruomenė negirdi, ką jai sakau, ji nori girdėti tai, ko ji nori“.

(Politikai 3)

Neformalaus ugdymo organizacijos administratorių nuomone neformalaus ugdymo organizacijų problemos politikams žinomos tik formaliai, stinga atviro, geranoriško, nuoširdaus abipusio bendravimo, politikų domėjimosi neformalaus ugdymo institucijų veiklos specifika, esama situacija konkrečiose organizacijose. Dažniausiai minimas bendravimo būdas formalūs vienkartiniai susitikimai konferencijose, seminaruose. Pabrėžiama asmenybių įtaka politiniams procesams. Pasigendama savalaikio, operatyvesnio, tikslesnio vykstančių pokyčių švietimo sistemos neformalaus ugdymo srityje pagrindimo, paaiškinimo.

„Tikrai ne visuomet aišku mums, kiek tai giliai daroma“.

(Administratoriai 1)

„Yra labai liūdna Lietuvoj, nes bendravimą lemia pažintys. Jei (politikai) yra suinteresuoti, jei pačių vaikai mokosi, tada suinteresuotumas suaktyvėja, jei tas žmogus nesusijęs, tai visai jiems neįdomu. Vilniuj buvo konferencija dėl muzikos mokyklų padėties, išlikimo, kai buvo siekiama muzikos mokyklas prilyginti būreliams, tada stojo visa Lietuvos pažangioji visuomenė, profesūra už muzikos mokyklų išsaugojimą - iš politikų susidomėjimo beveik nesulaukėm. Tuo pačiu metu, viename pastate vyko neformalaus ugdymo ir teisininkų renginys - tai apie teisininkus jau ir „Panorama“ ir „Žinios“ skelbė, o apie neformalus nutylėta. Tai rodo požiūrį į mus“.

(Administratoriai 2)

„Laiko stoka, dirba tą darbą, ne iš kart pavyksta, per diskusijas ateina rezultatai“.

(Administratoriai 3)

Pedagogų bendruomenės informantai įsitikinę, jog politikai atlikdami savo darbą privalo bendrauti, neišvengiamai kontaktuoti su visuomene, suteikti reikalingą pagalbą, atsižvelgiant į bendruomenės nuomonę, sprendžiant kylančias problemas. Pabrėžiama tokios tikslingos, vaisingos abipusės veiklos stoka. Dažniausiai minima priverstinio pobūdžio, neaktualus bendravimas, tendencingai suaktyvėjantis prieš rinkimus, arba iškilus konfliktinėms situacijoms, kai bendruomenės palaikymo balsuojant prireikia patiems savivaldybių politikams.

„Priverstinai, jau daromos konferencijos, (politikai) siekia pasišnekėti ir ministras ir viceministrai. O po to, kai jau išklauso priverstinai, autoritetų nuomonės - jie lyg tai suklūsta. Bet jie vistiek savo daro. Jie lyg ir norėtų teisinga linkme daryti, bet nežino, kas teisybė, jiems tai sunkiai sekas. Pripuolamas dėmesys, neįžvelgia jie ir tų problemų, nepagauna esmės specifikos. Kuriojantys, atsakingi darbuotojai ne specialistai, tai ką jie gali suprasti”.

(Pedagogai 2)

„Kadangi viskas atsimuša į pinigus, tai kinta ir numarinamos net ir geriausios idėjos“.

(Pedagogai 1)

„Bet jei kalbėti apie muzikinio ugdymo piramidę, tai reik pasakyti, kad švietimo ministerija nei jos skyriai nedaro jokios teigiamos įtakos muzikos mokykloms, todėl kad ten nėra nei vieno profesionalaus muzikanto, jie neturi jokių profesionalių muzikantų darbuotojų, tai kaip jie gali mums padėti?“.

(Pedagogai 3)

Tėvų bendruomenės atstovai teigia, jog politikai atitrūkę nuo realaus gyvenimo. Politikų bendravimo iniciatyvos tendencingai suaktyvėja tik priešrinkiminių kampanijų metu. Informantai apgailestavo, jog politikai nelinkę gilintis į neformalaus ugdymo organizacijų - muzikos mokyklų, kaip reiškinių, specifiką, nesidomi realiais procesais vykstančiais neformalaus ugdymo organizacijose, vaikų pasiekimais, tinkamai neįvertina darbo šioje srityje rezultatų, nesidomi tėvų bendruomenės, kaip paslaugos vartotojų poreikiais.

„Norisi, kad jie patys daugiau norėtų bendrauti, domėtusi mokyklos veikla. Tai tos tendencijos, kad uždaryti muzikos mokyklas, ar dar kažkaip tai joms pakenkti, būtų toks didelis nuostolis visai mūsų visuomenei ir vaikams, visiems bendrai. Nelabai suvokia ką daro“.

(Tėvai 1)

“Nežino, nesidomi, neturi supratimo apie asmeninius vaikų pasiekimus. Vienintelė organizacija Lietuvoje - Muzikų rėmimo fondas registruoja tarptautinių konkursų laureatus ir priverčia ministeriją, nors jai tai neįdomu, formaliai pagerbti vaikus. Dėl neaiškių priežasčių Lietuva pagerbia tik vaikus sulaukusius 12 metų, o jaunesni pirmas vietas tarptautiniuose konkursuose iškovoję laureatai Lietuvai nereikalingi? Tai iš kur tie dvylikamečiai laureatai atsiranda? Jau nekalbant apie tai, jog antras ar trečias vietas gavę, įdėję daug darbo, grojantys vaikai išvis užmirštami. Nevertinam, nuvertinam savo vaikų, pedagogų darbą, rezultatus, tėvų pastangas. kažkas ne taip čia, kažkokie nesusipratimai“.

(Tėvai 2)

„Politikai nuo paprastų žmonių yra labai toli. Neteko matyti niekada, nei debatuose, nei susirinkimuose, tik priešrinkiminės kampanijos metu, kai jiems patiems to reikia, o šiaip nuleidžia nurodymus. Aš bent jau akyse jų nemačiau. Jiems ne ta grandis, kad jie ateitų. Gal koks interesantas ir ateina, kai jie priiminėja savo darbo valandomis, pareikšti savo nepasitenkinimą, ir to niekas nežino. Tik finansinis interesas politikų į šitą mokyklą, man rodos. Pasidomima tik kaip sutaupyti pinigų. Bet ne kaip ką pagerinti, ar kokių sąlygų reikia - jiems šitie dalykai neįdomūs yra“.

(Tėvai 3)

○ Lyginant ir apibendrinant švietimu suinteresuotų grupių požiūrius bendravimo aspektu, galima teigti, jog politikos įgyvendinimas esamu laikotarpiu pakankamai sudėtingas procesas, vyrauja abipusio nepasitenkinimo, tarpusavio nesusikalbėjimo tendencijos. Politikų bendruomenę atstovaujantys informantai konstatuoja visuomenės supratimo ribotumą, kitokios nuomonės netoleravimą, politikų ignoravimą. Todėl dažnai pasirenkama formali bendravimo forma. Žemesnių grandžių – administratorių, pedagogų, tėvų bendruomenės atstovaujantys respondentai pažymi politikų atitolimą bei nenorą spręsti realias, gyvenimiškas problemas, pabrėždami, jog politikų veikla apsiriboja tik savų, dažniausiai priešrinkiminių interesų, tenkinimu. Būtent betarpiškas abipusis bendravimas šviečiant/is, informuojant sistemos dalyvius apie vykstančių procesų tikslus, motyvus, įgalintų išgirsti abipuses nuomones, paskatintų politikų iniciatyvumą šviečiant bendruomenę bei svariais argumentais pagrindžiant atitinkamos politikos realius žingsnius, sudarytų galimybę palengvinti politikos įgyvendinimo procesą. Tą patvirtina politikos vartotojų - administracijos, pedagogų ir tėvų bendruomenių nusivylimas praktiškai įsitikinant, jog jų pastangos dalyvaujant beprasmės, neturi realios įtakos politikos procesams.

3. Ar, Jūsų nuomone, analizuojant švietimo politikos procesus tikslingai atliekami tyrimai, ar Jums žinomi tyrimų rezultatai?

Politikus atstovaujančių informantų nuomone, tyrimai laikomi tikslingais, kai lemiamą reikšmę teikiama specialistų požiūriui, rezultatus pateikiant struktūrizuotai, akimi matomu diagramų ar lentelių pavidalu. Pastebima, jog politikai neformalaus ugdymo srityje su tokių tyrimų rezultatais nėra gerai susipažinę. Įžvelgiamas klausimo ryšys su diskusija, kilusia visuomenėje dėl neformaliojo ugdymo vietos švietimo sistemoje. Politikai išsakė nuomonę, jog esamą muzikos mokyklų tinklą dera išsaugoti, suteikiant joms prioritetines sąlygas, viso neformalaus ugdymo kontekste, remiantis supratimu, jog muzikos mokyklų tinkamai veiklai reikalingos ypatingos sąlygos, aplinka, instrumentai, atitinkamo profesionalumo lygmens testinimo išsaugojimas ir kt.. Alternatyvos bei ugdymo kokybė šioje srityje politikams kelia abejones.

„Vis tik jei iš šalies taip kursis, atskiri asmenys, atskiros organizacijos kurs tokias neformalaus ugdymo įstaigas, tai galėtų smarkiai nukentėti tokių muzikos mokyklų kokybinis lygmuo. Bet man atrodo, kad tai vis tik suprastas šitas klausimas ir turbūt nebus taip jau grynai sprendžiama, mano žiniomis vis tik į tai atsižvelgta ir yra skirstoma neformalus ugdymas viena dalis, ir meno, muzikos mokyklos - čia neformalus ugdymas yra šiek tiek daugiau. Tam reikalinga ir daugiau finansinių resursų, ir žymiai didesnės kokybės, ir aplinkos. Ir aš manyčiau, kad nereikia suplakti viso neformalaus ugdymo į vieną vietą“.

(Politikai 2)

Ten kur yra institucionalizuota veikla, ten ir ta veikla yra, pvz. kodėl mes apdovanojam padėkos raštais muzikos, sporto čempionus, kodėl pas mus nedaug yra chemijos, matematikos srities laimėjimų? Respublikos mastu mes neturim akademijos, reikia įkurti vaikų mokslų akademiją, gabių vaikų ugdymo akademiją, kad vaikas atėjęs po pamokų čia galėtų chemijos mokytis, matematikos, anglų kalbos, reikia tokios akademijos, ir aš dažnai apie tai kalbu, bet niekas neklauso.

(Politikai 3)

Administratoriai suvokia tikslingų, naudingų tyrimų būtinumą, todėl organizacijoje tokius tyrimus atlieka, tačiau apie aukštesnių švietimo grandžių inicijuojamus tyrimus ar jų rezultatus nežinoma. Manoma, jog tai formalūs tyrimai, jų rezultatai nepasiekiami arba pernelyg sudėtingi, abejojama tokių tyrimų aktualumu, naudingumu.

„Mes patys darome tyrimus su tarybos mūsų žmonėmis,... gal jie suprantami, yra klausimynai, tėvai atsako, manyčiau kad suprantami“.

(Administratoriai 1)

„Tie tyrimai vyksta, mokslinėse konferencijose paaiškėja, kad buvo atlikta, tačiau nemanau, kad jie atspindi tikrą, realią padėtį. Dažniausiai atliekami dėl to, kad reikalinga panaudoti rezultatus moksliniam darbui, besimokant. Skyrių vyresnieji specialistai turi tam tikras ataskaitas rengti, reikalingi jiems duomenys, nėra labai tikslingi, ir neatspindi tikrosios padėties“.

(Administratoriai 2)

Pedagogų bendruomenė neturi informacijos apie aukščiausių švietimo grandžių atliekamus tyrimus, jų tikslingumą, nežinomi ir rezultatai. Teigiama, jog savivaldybės lygmeniu tyrimai atliekami nesistemiškai, nesigilinant į profesionalų nuomonę, rezultatai pristatomi formaliai, pastebima jų mažėjimo tendencija.

„Aš tiksliai negaliu pasakyti, nežinau ar Lietuvos muzikos mokyklų darbo rezultatai yra analizuojami, mes tokių žinių neturime. Kauno mieste tyrimai atliekami, retsykiais. Paskutiniai tyrimų rezultatai buvo skelbiami muzikos mokyklų konferencijoje, 2010 metais, Kaune.

(Pedagogai 1)

„Tuo tarpu reikėtų, kad tuos tyrimus atliktų Lietuvos teatro ir muzikos akademija, dekanatas ar panašiai, tai jie būtų suprantami, metodiškai tikslingi, kažką duodantys, kažką taisantys“.

(Pedagogai 3)

„Rezultatai mano manymu, absoliučiai neanalizuojami. Nežino, ką mes čia veikiam, kokios mūsų problemos. Niekad neteko matyti jokios savivaldybės ar aukštesnio lygmens apklausos, tikrai ne“.

(Pedagogai 2)

Tėvų bendruomenei aukščiausio lygmens politikų ar savivaldybės lygio neformalaus ugdymo švietimo sistemoje atliekami tyrimai ir jų rezultatai nežinomi. Tėvai pažymi, kad teko dalyvauti mokyklos administracijos organizuotoje anketinėje apklausoje, tačiau klausimai formalūs, bendro pobūdžio. Anketinė mokykloje atliekama apklausa formali, joje pasigendama būtent aiškinimosi apie mokinių ir tėvų poreikius.

„Nesu susidūrusi, nei atsakinėjau, nei rezultatus paskelbtus kur nors mačiau“.

(Tėvai 2)

„Tyrimų rezultatai nematomi, neviešinami, gal būt jie kažkokiuose posėdžiuose, specialistų ir aptariami. O būtų įdomu tėvams, susiformuotų kitoks požiūris į pačią įstaigą, jos veiklą, mokytojus. Tėvai pastoviai domisi šitos mokyklos darbo rezultatais“.

(Tėvai 3)

„Apie politikų veiklą tai girdėjau tik tiek, kad yra jų noras sumažinti, uždaryti. Tai mus, kaip tėvus, tai labai jaudina. Paaiškėjo, kad tie žmonės, kurie bando kurti įstatymus, yra toli nuo to, kas vyksta jūsų mokykloje, matoma, kad jie patys niekada nebandė groti, ... pasiekti rezultatų. Bando įstatymus numesti iš aukštai, nesusikalbėjimas savotiškas, naudojimas tuo, kad gali įstatymus nuleisti“.

(Tėvai 1)

○ Apibendrinant visų švietimu suinteresuotų grupių Kauno mieste respondentų mintis apie atliekamų tyrimų tikslingumą galima teigti, jog laikomasi vieningos nuomonės, pabrėžiant būtinybę išsaugoti bei

tęsti galias šaknis Lietuvoje turinčios, neformalaus ugdymo švietimo sistemos pasiekimus ir tradicijas. Visos grupės vienareikšmiškai pažymėjo, kad siekiant tobulinti šią švietimo sritį visais lygiais atliekami tyrimai ir jų rezultatų pristatymai yra nevaisingi, formalaus pobūdžio. siūlant alternatyvias veiklos formas nesiekama nuoširdžiai gilintis į paslaugos vartotojų interesų tenkinimą, vietos bei išorines aplinkybes. Išsami esamos bei pageidaujamos situacijos analizė užtikrintų galimybę šviesti/s žmones, įgyti daugiau patirties, supratimo apie išskylančių problemų sprendimo būdus bei galimybes ir atlikti tikslingus, naudingus bei rezultatyvius tyrimus, įtakančius protingos politikos formavimą.

4. Ar, Jūsų nuomone, Lietuvos švietimo politika – nuosekli, logiška, turinti tęstinumo bruožų?

Politikų nuomonę atstovaujantys informantai teigia suvokiantys švietimo politikos tikslų aiškumą, neabejotinai siekiant mažų kaštų politikos ir pastebi jog švietimo politikos įgyvendinimas yra pakankamai sudėtingas procesas. Tą faktą iliustruoja konstatuojamas visuomenės priešiškus vykdamai politikai. Vykdamos švietimo politikos logiką, nuoseklumą ar tęstinumą respondentai linkę vertinti atsargiai. Pabrėžiama globalios politikos tendencijų ir lokalių sąlygų gretinimo praktikoje sudėtingumas.

„Mano nuomonė vienokia, pedagogų kitokia. Aš norėčiau pasakyti, kad gyva išlikusi nuomonė išlaikyti tą tradicinę vidurinę mokyklą (...)“

(Politikai 2)

„Faktas, kad siekiam mažų kaštų, tikrai stengiamės taupyti, kur tik galima, nuoseklumo ir logikos pasigiesčiau“.

(Politikai 1)

„Aš manau, kad taip, tęstinumas yra. Švietimo politika pas mus yra labai aiški, eina kalba apie strategiją – t. y. politikos įgyvendinimą, tai yra veiklos sistema, kaip optimizuoti galimybes, minimizuoti silpnybes, pasiekiant tam tikro tikslo, aš nemanau, kad pas mus nėra susitarta dėl tikslų, bet pas mus kalba moderni, mastymas modernus, o veikla yra tradicinė. Mes mastom globaliai, o veikiam lokaliai“.

(Politikai 3)

Neformalaus ugdymo informantus atstovaujantys administratoriai abejoja Lietuvos švietimo politikos logiškumu, nuoseklumu, tęstinumu. Besikeičiančios politinių partijų vertybių sistemos lemia epizodišką švietimo politikos pobūdį. Pabrėžiama asmenybių įtaka politikai. Aiškiai juntama tendencija laikytis mažų kaštų, taupymo politikos, abejojama tokios politikos galimomis pasekmėmis.

„Procesas logiškas kai kur, nevisiškai, priklauso nuo to kas atėjo vadovauti, nuo asmenybių. Kinta požiūris į kai kuriuos dalykus, kenčia mokytojai, bendruomenė. Mokytojų atestacijos skauda tema, žmogus negali planuoti, viskas kinta per daug greit. Įvestas krepšelis, gal ir bus jei logiškai eis. Neformalioms mokykloms krepšeliai jau prieš penketą, šešetą metų buvo numatyta įvesti, bet keičiantis politinėms srovėms... Naujas (mokinio krepšelio modelis) gana priimtinas, teko dalyvauti pristatyme, Švietimo Ministerijoje - yra dabar tik pagrindiniai taškai, metodikos nėra, tik metmenys, sunku sukonkretinti“.

(Administratoriai 1)

„Taip turėtų būti kaip parašyta. Bet... Jei gabus menams mokinis mokosi nuo 6 metų, pasiekia laimėjimų, praktika rodo, kad turi nutraukti mokslus Lietuvoje dėl to, kad jiems pritrūksta balų, (stojant į Muzikos akademiją) ir todėl testinimas darkomas. Tai minusas. Žadama, kad spręs, bet...“

(Administratoriai 2)

„Situacija rodo, kad ieškojimų kely. Testinimas sušlubavo. Sunku apsispręsti.“

(Administratoriai 3)

Pedagogų bendruomenės atstovai teigia, jog būtent šiuo metu yra ypač neaiški neformalaus ugdymo švietimo politikos logika, nuoseklumas, testinimas, deklaruojama mažų kainų strategija, kelia įtampą, neaiškūs tokios taupymo politikos pasekmės. Kita vertus pažymima ir teigiamas įgyvendinamos reformos aspektas suteikiantis galimybę muzikos mokyklose pasirinkti išplėstinio muzikinio ugdymo programą, kai nemaža dalis mokinių, baigę pagrindinio muzikinio ugdymo kursą, turi galimybę tęsti muzikinį lavinimąsi. Tokia galimybė rinktis yra labai svarbi, siejama su jaunosios kartos motyvacijos pasireiškimu, savęs vertinimu.

„Sunku net apsaityti, nes dirbu daug metų, bet šitokio chaoso kaip dabar neteko išgyventi. Šiuo metu jaučiama tendencija viską keisti, neatsižvelgiant į būsimas pasekmes. O nuosekli ir logiška švietimo politika yra tautos išlikimo garantas. Tai apie tai politikams reikėtų pirmiausia gerai pagalvoti. Sakoma, kad jei nori sunaikinti tautą, tai pirmiausia sunaikink švietimą. Kaip pavyzdys galėtų būti stojimas į aukštąsias mokyklas, jei kompiuteris nusprendžia, ar žmogus tinka meno pasauliui, jo kūrybiškumą, neįsigilinant į žmogaus asmenybę, tai daug ką pasako“.

(Pedagogai 1)

„Nėra nei nuoseklus, nei logiškas, tik testinimas nuo sovietmečio aiškus: sudraskyti, o paskui žiūrėsime. Maži kaštai tolima politika, mūsų sitemoj kai su vienu mokiniu dirbam, siekiam profesionalumo. Kodėl

Kauno I-ojoje mokslas trunka 8 metus, kai visoj Lietuvoj 7? Tai pateisintų gal būt ne klasių, o lygių sistema, gal būt...

(Pedagogai 2)

„Niekas tokios nuoseklios, turinčios tęstinumo bruožų politikos bent praktiškai nevykdo, o yra bandymas išlaikyti tą didelį valdymo aparatą. Muzikinio ugdymo piramidėje visiškai nereikalinga švietimo ministerija - nes ten nėra nei vieno specialisto, taigi jei ne specialistas sprendžia dalykus, kuriame jis nėra kompetetingas, tai gerų rezultatų niekaip negalime laukti. Manychiau, kad reikėtų muzikinio ugdymo piramidę atiduoti valdyti Lietuvos teatro ir muzikos akademijai, o visus tabelius pristatinėti finansų ministerijai per finansų ministerijos skyrius. Ir pasibaigtų visos bėdos, baigtųsi griovimas šitos unikalios muzikinės piramidės“

(Pedagogai 3).

Tėvų bendruomenės informantai teigia, jog įgyvendinant neformalaus muzikinio ugdymo švietimo politiką stinga būtent tęstinumo, pasigendama logikos bei nuoseklumo, naujų idėjų plačiau panaudojant praktikoje įgyjamas kompetencijas. Pastebima neatitikimai tarp deklaruojamos ir faktiškai mokyklose vykdomos švietimo politikos. Pasigendama profesionalaus neformalaus ugdymo švietimo įgyvendinamos politikos vertinimo, nuleidus žemesnėms grandims instrukcijas nesidomoma jų funkcionalumu, tačiau deklaruojama, jog sudaroma daugiau galimybių rinktis, derintis, vertinant kiekvieną žmogų.

„Tai ką tėvai mato pagal ugdymo planą ir vaiko progresą, tai viskas tvarkoj. Bet jei pagal tas nuleistas instrukcijas, ir tai ką jie veikia muzikos mokykloje - taip nėra. Turėtų nuo žemesnės grandies eiti aukštin, o yra atvirkščiai. Pagrindinis dalykas, kad tie kurie tai daro (nuleidinėja instrukcijas) yra ne specialistai ir jie supratimo neturi, kas čia (muzikos mokykloje) yra svarbiausi mums dalykai.

(Tėvai 2)

„Visko daug ir bereikalingo, mokytojai nežino, ką darys po pusmečio. Gal ir norima to, bet priemonės neatitinka. Nėra gerai.“

(Tėvai 3)

○ Taigi, siekiant apibendrinti bei palyginti informantų pasisakymus apie neformalaus ugdymo švietimo politikos logiką, nuoseklumą bei tęstinumą, galima teigti jog visos interviu dalyvavusios neformaliojo ugdymo švietimu suinteresuotos informantų grupės Kauno mieste yra vieningos nuomonės, jog šios srities politika yra formuojama nekompetetingų srities specialistų, todėl iššaukia sistemoje chaosą, įtampą, nerimą, formuoja daugiau negatyvų požiūrį, nei teigiamą nuostatą į vykstančius procesus. Pabrėžiama

naujų idėjų diegimo praktikoje stoka, padedant esamai neformalaus švietimo ugdymo sistemai lanksčiau prisiderinti prie kintančių vartotojų poreikių bei vietos aplinkybių.

5. Ar, Jūsų manymu, muzikos mokyklos geba derintis prie rinkos ir vartotojų poreikių?

Kauno miesto švietimu suinteresuotų politikų požiūrį į neformalaus ugdymo organizacijos galimybes derintis prie vartotojų poreikių išreiškiantys respondentai pažymėjo, jog – dabartiniu metu muzikos mokyklose yra pakankama programų įvairovė, yra visos galimybės visiems norintiems mokytis, nusiskundimų nėra. Politikai, remdamiesi savo asmenine patirtimi (muzikos mokyklose mokėsi patys arba jų vaikai, vaikaičiai mokosi), teigia, jog vienas gebėjimo prisiderinti rodiklis yra paslaugos kaina, kuri vartotoją šiandien tenkina, ji yra prieinama. Kitu organizacijos derinimosi aspektu nusakomi rinkos poreikiai. Pažymint, šiandieninės visuomenės populiariosios kultūros poreikį, abejojama būtinybe muzikos mokyklai vienareikšmiškai derintis prie rinkos poreikių ir kaip alternatyva, įvardijama jau esamo muzikos mokyklose puoselėjamo klasikinės kultūros, profesionalumo lygio išsaugojimas.

„Tas muzikos mokyklų tinklas egzistuoja visoje Lietuvoje ir tai labai gerai ir labai reikalinga. Tai vis tik mes pasisakome, kad tą muzikos mokyklų tinklą reikia išsaugoti“.

(Politikai 2)

„... o rinka, tai kaip ją suprantame, ... bijau, kad nelabai. Kažin, ar muzikos mokyklos siekia ruošti pop šou grupių žvaigždes, bet kažin ar to ir reikia, abejoju, ar muzikos mokykla tą turi ruošti, nes dabar mes jau turime zvonkių ir pupyčių kultūrą, greičiau to kaip tik ir nereikėtų, greičiau vaikučiai turi groti smuikeliais, pianinais, giliau studijuoti tą muzikos teoriją ir visa kita“.

(Politikas 1)

Administracijos atstovų teigimu mokyklos administracijai reaguojant į aplinkos pokyčius nuolat tenka derintis prie mokinių, tėvų bendruomenės ir steigėjo – savivaldybės, bei aukščiausio lygmens politikų - ŠMM poreikių. Ypač aktualios organizacijai dabar yra finansavimo problemos. Mokykloje yra pakankamai mokinių, veikia parengiamojo, pagrindinio, išplėstinio ir tikslinio mokymo skyriai, sudarytos įvairios mokymo programos, mokykla atvira įvairaus amžiaus bei poreikių vaikams, vyresni gali mokytis sutrumpintu būdu, arba tęsti mokslą po pertraukos, pasirinkti pageidaujamus instrumentus, atidaromi nauji ar praplečiami labiau pageidaujami skyriai, sudaroma pakankamai lanksti tvarkaraščių sistema. Administracija inicijuoja ir atlieka tyrimus, anketines apklausas mokykloje. Pastebima, jog visuomenė savo nuomonę reiškia vangiai, paklausimų, pasiūlymų ar raštu pareikštos kritikos nesulaukiama.

„Mūsų mokykla tikrai ypatingai prisiderina, negarantuoju už kitas mokyklas.

(Administratoriai 2)

Mokytojų nuomonės apie rinkos ir vartotojų poreikius išsiskyrė, vieningos pozicijos nėra, tai diskutuotinas aspektas. Pirmosios grupės konservatyvių pažiūrų šalininkai teigia, jog mokyklai nereikia derintis nei prie rinkos, nei prie vartotojų poreikių. Antrosios, liberalesnių pažiūrų pedagogų, bendruomenės teigimu, mokyklai būtina derintis prie kintančių aplinkos sąlygų, ypač įsiklausyti inicijuojamus „iš apačios“ tėvų ir vaikų poreikius. Šiai grupei atstovaujantys mokytojai teigia, konkrečiai žinantys kokia veikla, ugdymo sistema, programomis, vertinimu muzikos mokykla gebėtų labiau motyvuoti, sudominti, pritraukti daugiau vaikų mokytis muzikos mokyklose ir tokiu būdu patenkinti daugelio mokinių ir tėvų poreikius. Todėl šios nuomonės besilaikantys pedagogai imasi iniciatyvos ir patys, anketų pagalba ar žodžiu apklausdami savo klasės mokinių tėvus, stengiasi sužinoti mokymosi muzikos mokykloje poreikius, motyvus, viltis.

„Muzikos mokyklos turėtų pačios auklėti ir vartotoją, ir rinkos sudarytoją, todėl, kad muzikos mokyklos yra profesionalios muzikos atstovai ir jie neturi derintis prie kokių tai rinkų, o pabaigęs muzikos mokyklą, profesionaliai grojantis žmogus pats jau prisiderins prie tos rinkos poreikių – ar tai pop muzika, ar džiazas, ar dar kas nors“.

(Pedagogai 3)

„Būtent mūsų mokykla visiškai negeba prisiderinti prie rinkos ir vartotojų poreikių, o reikia derintis, todėl kad einam pirmyn, į kapitalizmą. Jie nori daugiau lengvosios muzikos, nori mažesnių programų, turi būti repertuaro kartojimas, negalima mokytis visą laiką vis nauja ir nauja. Galų gale nieko nemokėti. Daugiau koncertų visuomenei reikia“.

(Pedagogai 2)

Man atrodo, kad kinta teigiama linkme tėvų poreikiai, jie nori aiškių programų ir gero mokymo, kad vaikas išmoktų, o ne tik maloniai praleistų pas mus laiką“.

(Pedagogai 1)

Tėvų bendruomenės respondentai pažymėjo, jog tik iš dalies juntamos mokyklos pastangos taikytis prie rinkos ir vartotojų poreikių. Tėvai pageidauja turėti galimybę pasirinkti juos tenkinančią mokyklą, turinčią savitą kultūrą, darbo metodus, profesionalumo lygį, tėvų bei vaikų kintančius poreikius atitinkančias, labiau praktikoje pritaikomas programas, lankstesnius atsiskaitymo būdus. Pageidaujama didesnio ugdymo sistemos lankstumo, atidesnės tėvų nuomonių, poreikių studijos. Tėvų bendruomenė

nepakankamai asocijuota, turi neišsakytų konkrečių pageidavimų, pasiūlymų mokyklos administracijai kokias būdais, įtraukti tėvus aktyviau veikti šioje organizacijoje, tikisi administracijos paskatinimo aktyviau reikšti savo nuomonę. Dalis tėvų, priklausančių kitoms asocijuotoms visuomenės organizacijoms, pabrėžė, jog pasigenda aktyvesnės muzikos mokyklos pozicijos užmezgant kontaktus, bendradarbiaujant su kitomis asocijuotomis visuomenės grupėmis, miesto bendruomene. Tėvų teigimu mokykla deramai neišnaudoja savo galimybės šviesti visuomenę, įtraukti į bendrą, įvairiapusiškesnę veiklą muzikos mokykloje besimokančius vaikus, tėvus, mokytojus bei visą bendruomenę.

„Nesu susidūrusi, gal mokyklos mastu ir vyksta kokios apklausos, nei atsakinėjau, nei rezultatu paskelbtus kur nors mačiau“.

(Tėvai 3)

„Nėra to tarpininko. Išmąstome, kad taip reiktų, o gerai būtų ir žinoti, kad taip galima. Tikrai atsirastų tokių vaikų, kurie mielai pagrotų, jie kartais nežino, kad jų reikia. Gal turėtų būti žmogus, kuris tas paslaugas galėtų koordinuoti, teikti, gal internete, kad galėtum kreiptis, ne mokytojo asmeniškai prašyti, bet administracija skirtų atsakingą žmogų tokiems reikalams tvarkyti“.

(Tėvai 1)

○ Siekiant palyginti ir apibendrinti informantų pasakytas mintis galima teigti, jog neformaliuoju švietimu suinteresuotos grupės Kauno mieste vienareikšmiškai abejojama muzikos mokyklų būtinumu derintis prie šiuolaikinės vartotojiškos “pop” rinkos pageidaujamų poreikių, veikiau skatinama kaip alternatyvą šiuolaikinei rinkai, išsaugoti muzikos mokyklose jau esamos kultūros tęstinumą. Respondentai išskiria du derinimosi prie kintančių poreikių aspektus: paslaugos kainą ir galimybę pasirinkti alternatyvias, kokybiškas, vartotojų poreikius tenkinančias individualias ugdymo programas. Dabartiniu metu esanti paslaugos kaina vartotojus tenkina, tačiau alternatyvių ugdymo programų, labiau pritaikomų praktikoje pasirinkimo galimybės pasigendama, ši organizacijos derinimosi veiklos sritis vertinama negatyviai.

6. Ar manote, kad neformalaus ugdymo švietimo politikos planavimo etape pakankamai aiškiai apibrėžiami tikslai, įžvelgiamos problemos, numatomas alternatyvus pasirinkimas ?

Kauno miesto švietimo politikus atstovaujantys informantai teigimas, jog švietimo politikos planavimo procese yra nustatomi švietimo tikslai ir apibrėžiamos problemos, čia pat pabrėžiant sistemos tobulinimo būtinumą, vengiant kalbėti konkrečiai apie neformalaus švietimo sritį, leidžia daryti prielaidas apie negatyvų arba nesusiformavusį politikų požiūrį šiuo klausimu, verčia abejoti atsakymų nuoširdumu.

Konstatuojama aukštas muzikos mokyklose susiformavęs profesionalios kokybės lygmuo, reikalingos bazės koncentravimas. Abejones kelia alternatyvių privačių neformalaus ugdymo įstaigų profesinė kvalifikacija, jų veiklos kokybė, piktnaudžiavimo galimybių prevencija, tvirtos įstatyminės bazės nebuvimas.

„...kai mokyklos reitinguojamos pagal tai, kiek mokinių įstojo į pasirenkamą pirmą specialybę ir į užsienį išvažiavo, tai dar nereiškia, kad ta mokykla yra geresnė, pagal mane tai ne vienintelis rodiklis. Mokyklas reikėtų plačiau vertinti - pagal bendrą mokymosi aplinką, lyginti licėjų ir eilinę mokyklėlę neteisinga“.

(Politikai 1)

„... tai man leidžia jau lyg ir apibendrinimą daryti, drįsčiau pasakyti, kad dabar nėra to chaoso, kas buvo anksčiau. Šiuo momentu labai aiškiai yra susitarta dėl tikslų, gal būt reiktų valstybinių brandos egzaminų sistemą truputį tobulinti, vertinimą, kadangi tu vertini ne tik nustatytus standartus, pvz. vaikas kuris moka minimum jis gali egzamino neišlaikyti, nors valstybė ir mokytojai jam garantuoja išsilavinimą, tai iššaukia korepetitorius, pervargimą. Tai gera sistema, bet ją reiktų tobulinti“.

(Politikai 3)

“Tačiau ir vėl, kaip bebūtų, jei paimtume sakysim ne meną, o pvz. sportą - tam reikalinga bazė, įrengimai ir visa kita. Ir jei kažkokia organizacija, nedidelė žmonių grupė susidomės tuo, tikrai negalės pateikti tokio lygio sąlygų, kaip jau yra susidarę sporto ar muzikos mokyklose. Ir pats pagrindinis pavojus, jei jiems neišeis ir jie atsitrauks. Jei stambins savo veiklą tai gerai, įvairovė didesnė, bet kaip pas mus būna, susidomi neturintys veiklos (patirties) ir nelabai linkę gilintis į tą veiklą ir pusiau žaidimais organizuoti vaikams (ugdymą), kad jiems būtų smagu, o tėvai leidžia, nes nori, kad vaikas ugdytų vieną ar kitą savybę, tai jie tikrai to gali ir nesuteikti. Nebent jau turėtų būti labai didelė kontrolė, dideli reikalavimai sau.“

(Politikai 2)

Švietimo organizacijos administracijos informantų atsargus kalbėjimas apie tikslų ir problemų įžvalgas politikos formavimo etape, leidžia daryti prielaidą, jog neformalaus ugdymo institucijų veiklos vertinimas, yra probleminis, diskutuotinas aspektas. Ypač pasigendama konkrečiai neformalaus ugdymo organizacijoms formuojamų tikslų bei standartų, profesionalaus požiūrio, atsižvelgiant į tokių institucijų veiklos specifiką, vertinimas.

„Bendros informacijos (politikai) apie mūsų švietimą turi tik iš savo patyrimo, jie žino švietimo bėdas – visi turi vaikų, anūkų, brolių, giminių, visi neblogi žinovai, turintys savo požiūrius, galima diskutuoti, nėra konfrontacijos“.

(Administratoriai 1)

„Problemos iš tikro nepakankamai aiškiai apibrėžiamos, dažniausiai tikslai ir standartai bendriniai sudaromi, neatsižvelgiant į neformalų ypatybes“.

(Administratoriai 2)

Pedagogų bendruomenės respondentai teigiamai vertina galias šaknis Lietuvoje turintį neformalų ugdymą, pasiektus puikius rezultatus šioje srityje. Apie problemų įžvalgas neformalaus ugdymo švietimo politikos planavimo procese informantų nuomonė vienareikšmė ir kategoriška. Problemos neįžvelgiamos, nėra parengtų standartų, bendrų neformalaus ugdymo programų respublikos lygiu, trūksta profesionalaus neformalaus ugdymo sistemos vertinimo. Pedagogų bendruomenė subrandinusi konkrečius pasiūlymus, jaučia poreikį kaitai.

„Švietimo politikos planavimo procesas yra chaotiškas, nenuoseklus, neįžvelgiamos problemos, sprendimų pasekmės dažniausia būna liūdnos. Neformalus ugdymas Lietuvoje turi galias šaknis, pasiekti puikius rezultatus. Nereikėtų ieškoti jokių alternatyvų. Mokinių skaičius muzikos mokyklose nemažėja, tai rodo, jog visuomenė žino, kad formuojant mokinių vertybių sistemą, bei pasaulėjautą muzikos menas yra nepakeičiama priemonė. Nėra parengtų muzikos mokykloms programų, standartų, tačiau numatytas programų akreditavimas. Finansavimo mažinimas gali atsiliepti į esamų programų įgyvendinimą. Didelė problema, leidžianti manipuliuoti, kaip norim, įstatymai rašo, kad gali būti išduodamas pažymėjimas. Tai reiškia, kad gali būti, bet gali ir nebūti. Tai jei vaikas mokosi mokykloje ir programa atitinka, bet nėra bendrų programų visai Lietuvai, o pažymėjimai vienodi. Čia yra labai gili problema, nežinia kada ji bus išspręsta“.

(Pedagogai 1)

„Nieko neįžvelgiama, nėra praktiškai krypties, niekas nesupranta, kur link turi eiti politika, kokia linkme. Muzikos mokyklos irgi kažin kaip plūduriuoja, niekas nieko nežino, ir mokytojams neaišku, ir dirbam taip pat kaip dirbom tarybiniais metais, tik tiek, kad nereikalaujam groti tarybines muzikos. Niekuo mokymo procesas nesiskiria nuo prieš 30 metų buvusio“.

(Pedagogai 2)

„Švietimo politika negali būti planuojama atsieta nuo Lietuvos ekonomikos politikos, kokias veiklos rūšis mes skelbiame prioritetinėmis, kokios švietimo grupės ar specialybės laikomos prioritetinėmis, jei tokia strategija būtų numatyta, tai švietimo ministerija ir skyriai būtų beveik nereikalingi, nes universitetai patys žinotų kiek reikia pakeisti jau amžiuje esančių mokytojų pensininkų, ir kokių specialybių reikia studentų. Taigi būtų žinoma kokius organizuoti stojamuosius egzaminus, kokio lygio reikėtų mokyklas baigiančių mokinių, ir nereikėtų jokių politinių alternatyvų ir panašiai. Bet dabar kadangi švietimo ministerijoje nėra specialistų, muzikos mokyklų srityje, tai ir gauname problemas, kurios niekada nesibaigs, ir nebus išspręstos.

(Pedagogai 3)

„Tai šiuo metu jau priimtas toks kaip ir sutikimas, kad muzikos mokyklos yra pasirenkamojo sistemoje, bet ne neformalaus, neformalus – tai visokio lygio būreliai. Mes gi jau lyg tai lipam kažkaip į formalų ugdymą su aprobuotom profesionaliom programom – fortepijono, smuiko, gitaros ir panašiai. Tai vėlgi išskyla toksai švietimo ministerijos interesas, nes aprobuoti tas programas atrodo vėlgi ruošiasi švietimo ministerija, neturėdama specialistų.

(Pedagogai 3)

Tėvų bendruomenės informantai išsakė abejojimą švietimo politikos planavimo procese nustatomais tikslais, standartais, numatomomis alternatyvomis ar apibrėžiamomis problemomis neformalaus ugdymo srityje. Išklausius tėvų bendruomenės respondentų nuomonę, susidaro įspūdis jog situacija stebima, tačiau tėvų bendruomenėje vis dažniau kyla informacijos apie vykstančius procesus poreikis, suvokiama neformalaus ugdymo sistemos kaitos būtinybė, pastebimas tėvų domėjimosi iniciatyvumas savo vaikų ir apskritai muzikos mokyklos veikla, pasigendama diskusijų, bendravimo įvairiuose lygmenyse.

„Manau, kad žinomos problemos. Bet ar kas daroma, kad tų problemų nebūtų - sunku pasakyti, jos tiesiog nelaikomos svarbiomis. Kažkiek sprendžia, kai išskyla viešumon, pasitelkus TV, radiją. Bet patys ne“.

(Tėvai 2)

„O kokie jų (politikų) aukštesni tikslai taigi mes nežinom, ką jie mąsto, ar palikti ar uždaryti, yra čia tų kalbų visokių. Tylin ir laukiam.

(Tėvai 3)

„Ačiū dievui, kad dabar tos muzikos mokyklos gyvuoja. Kad būtų priimami teisingi sprendimai priklauso tik nuo vadovų dabar, šiuo metu, o turėtų būti bendras susikalbėjimas - ko tėvai nori, ko vaikai, mokytojai nori. Ką gali teikti mokyklos. Diskusijos turi vykti, galima internetu, su tarybom glaudžiau bendrauti, galėtų savivaldybė inicijuoti. Netgi spauda, žiniasklaida, radijas, televizija - norintys atsišauktų, tik juos pasikviesti reiktų norėti. Gal kas ir vyksta, bet aš nežinau, gal neinformuojama, gal nevyksta, tėvams mažai informacijos“.

(Tėvai 1)

○ Apibendrinant bei lyginant informantų pasakytas mintis apie neformalaus ugdymo švietimo sistemos tikslų apibrėžtį, problemų įžvalgas bei galimų alternatyvų numatymą, galima teigti, kad visos švietimu suinteresuotos informantų grupės nurodė neturinčios aiškiai susiformavusios vieningos nuomonės. Politikus bei administratorius atstovaujančių informantų abstraktus kalbėjimas šia tema sudaro prielaidas abejoti atsakymų nuoširdumu. Pedagogų ir tėvų bendruomenės atstovaujantys respondentai vienareikšmiškai teigia nesuprantantys neformalaus ugdymo švietimo sistemos tikslų. Šios švietimu suinteresuotos grandys teigia, nemanančios jog tai pakankamai svarbi valstybiniam švietimui sritis, pasigendančios konkrečios neformalųjį ugdymą liečiančios informacijos iš aukštesnių švietimo sistemos lygmenų, abipusės viešos diskusijų iniciatyvos apie neformalaus švietimo judėjimo krypties tikslumą, problemas išskylančias įgyvendinant politiką, galimus alternatyvius sprendimus šioje, labai svarbioje visuomenei veiklos srityje.

7. Kokia Jūsų nuomonė apie parengtą, LR Vyriausybei pritarus, naują neformaliojo-pasirenkamojo vaiku švietimo finansavimo modelį „Pinigai paskui vaiką“, kurį siūloma diegti 2012m.?

Kauno miesto politikus atstovaujančių informantų teigimu apie šį modelį nėra susiformavusios tvirtos, vieningos, aiškos nuomonės. Nežinoma šios koncepcijos esmė, neaiškūs tikslai, veiklos įgyvendinant modelį organizavimo formos, metodologija, todėl nuolat kyla daug abejonių, klausimų, tai bendruomenės diskusijų reikalaujantis objektas.

„Svarstyme nedalyvavau, kad pinigai paskui vaiką – gerai, tik klausimas kiek jų ateis. Jei užtikrina vaiko lavinimą, kad nereikia ieškoti iš kur prisidurti, tada viskas gerai.

(Politikai 1)

„Kategoriškai negaliu neigti, kad tai yra blogai, kad pinigai paskui vaiką, bet gal ir per daug įtariai į tai žiūriu, bet man atrodo, kad jei tai viskas būtų tikrai tvarkingai, sąžiningai, geranoriškai, kvalifikuoti

žmonės imtūsi iniciatyvos, įkurtų įvairias neformalaus ugdymo organizacijas, tai gal būt ir tikrai nieko tokio, bet aukšta kvalifikacija ypač menų mokyklose būtina.

(Politikai 2)

„Aš manau, kad čia reiktų suklusti truputį, jei kalbam apie apriori, jei iš mokyklos paims pinigus, tai mokykloj nieko ir neliks, todėl, kad mokykla nei realios bazės turi, nei tų chorų, liks tik pamokos, nepajėgsim konkuruoti su verslo institucijom, kuriose po 100 litų už vaiką mokama, bet ar gerai ar blogai, čia kitas klausimas. Bet nepamirškime, kad kiekviena mokykla turi savo veidą, tradicijas, kultūrą, etnosą ir t.t. ir tu niekaip neprikurstysi vaikų eiti į chorą, jei nepasamdysi tinkamo mokytojo, o nemotyvuoti vaikai..., vaikai niekada nebus nemotyvuoti, nes motyvas yra tvirta stadija, noras interesas poreikis yra motyvas. Pirma yra noras paragauti, tik po to motyvas, gal iš to biznį aš turėsiu. Tai aš iš esmės nežinau koncepcijos, (...), gal aš tik nežinau, gal jinau yra ta koncepcija.

Vaiką sudominti, tai reik prasmingos veiklos, bet negalim suvulgarinti vaiko laisvalaikio. Jei laisvalaikis, tai nedirbam pagal grafiką. Laisvalaikio centre neturėtų būti žurnale rašoma tiek minučių sportuojam tiek dainuojam, kiek man noris tiek ir dainuoju, jei jau tai laisvalaikis. Organizavimo forma, metodologija, metodai netinkami. Vaiko nereikia įsprausti, kad tu turi taip daryti. Paslaugos kokybė bus geresnė, bet įstaigoms kurios dirba administraciniu būdu galas. Vartotojų požiūriu tai yra gerai, mokyklos požiūriu, jei nuims pinigus, blogai, dėl pačios mokyklos vidinės kultūros. Reikia susitarti dėl tikslų.

(Politikai 3)

Administratorius atstovaujantys respondentai pažymi, jog nėra tinkamai susipažinę su modelio „Krepšelis paskui vaiką“ koncepcija, nežino, kaip praktiškai ketinama šią idėją įgyvendinti. Abejojama šio dokumento funkcionalumu bei įgyvendinimo terminais. Teigiama, nebuvo organizuota savalaikė, deramo lygio, brandi, vaisinga diskusija, kurios metu, galima būtų argumentuotai paaiškinti neformaliojo ugdymo švietimu suinteresuotai bendruomenei šio projekto tikslus, svarbiausias vertybės, sužinoti švietimo sistemos dalyvių - paslaugos vartotojų nuomonę šiuo aspektu. Visuomenė priima tai, kaip labai ryškų, eilinį, skubotą, neapgalvotą, neišdiskutuotą, „nuleidžiamą iš viršaus“ švietimo sistemos politinio žingsnio pavyzdį, sukeliantį visuomenėje chaosą, įtampą bei nusivylimą.

„Pinigai paskui vaiką, negaliu nieko konkretaus pasakyti, aš dalyvavau svarstyme, darbo grupėje, keliuose pasitarimuose, tai buvo negalutiniai variantai, neaišku, koks variantas nukeliavo į Seimą, tai tik projektai, kol nepriimtas švietimo įstatymas, negali priimti ir neformaliojo krepšelio. Sportui ir dailei tų lėšų gal ir pakanka, bet muzikai tikrai ne, nes tai individualus darbas, instrumentai, patalpos, tai priklauso ir nuo mokinių skaičiaus, mokytojų kvalifikacijos. Menas be dotacijų negyvena, kultūra pati savęs niekur pasaulyje neišsilaiko. Bet tai atsiperka.“

(Administratoriai 1)

„Pinigai iš esmės idėja gera, bet kaip praktiškai įgyvendinti – tai jau kitas klausimas. Iš tikro, jei būtų tik bendro lavinimo ir muzikos mokykla, bet vidurinės irgi turi neformalų ugdymą. Tie pinigai ir joms reikalingi, bus konkurencija, nes vaikai lanko ne tik muzikos, bet ir dailės, šokio mokyklas, kaip tie pinigai bus dalinami. Tai nėra sukurta, nerealų (jog bus įgyvendinama) 2012 metais, gali būti ir taip, kaip pas mus dažnai būna... O taip, kad paskelbia ir padaro, taip retai būna. Kai liks du mėnesiai iki priėmimo bus nukeliama. Kol kas viešų svarstymų nebuvo, politikai diskutuoja, tam tikros struktūros nagrinėja, bet direktorių ar mokytojų nuomonės nieks neklausia, neaiškina, kaip tai vyks.

(Administratoriai 2)

„Nedalyvavau svarstyme, projektinis variantas, būdas išspręsti, bet nepakanka tų pinigų, kiek tėvai moka. Diskusijų trūksta spaudoje ir žiniasklaidoje, konferencijose. Atsižvelgti reikėtų į tuos žmones, kurie dirba tą darbą ir ypač specialistus, kurie žino, kaip ugdyti, kokie būdai specifiniai, nes tai yra individualus darbas, su kiekvienu atskiru mokiniu, nes kitaip vaiko neišmokinsi groti instrumentu, todėl jos (paslaugos) tokios brangios. Jie (politikai) turi tą suprasti ir atsižvelgti.“

(Administratoriai 3)

Pedagogų bendruomenę atstovaujančių informantų nuomonė šiuo klausimu reiškiasi dviem aspektais. Teigiama, jog Švietimo ir mokslo ministerija atsakinga už švietimo kokybę, taigi ir už šį finansavimo modelį, kuris visuomenę esamu momentu pasiekęs tik gandų lygyje, kurį įgyvendinant gali būti mažinami ugdymo planai ir dėl to nukentėti neformalaus muzikinio ugdymo kokybė. Kita vertus pati idėja palaikoma, tai paskatintų neformalaus ugdymo organizacijas imtis naujų iniciatyvų, kurti naujas idėjas, pagyvinti ugdymo procesą. Pedagogų bendruomenė pasigenda aktyvesnės aukštesnių instancijų aiškos pozicijos, iniciatyvos argumentuotai paaiškinti, supažindinti bendruomenę su rengiamų projektų tikslais.

„Ne aš nedalyvavau, ir nežinau kas tai nusprendė. Kadangi švietimo ministerija atsako už švietimo kokybę ir teikia vyriausybei siūlymus dėl finansavimo, reiškia šitą pasiūlymą teikė vyriausybei švietimo ministerija, o ministerija be abejo šnekėjosi ir su atstovais. Mes pakeisti nieko ar įtakoti negalime, ir bus ačiū savivaldybei, jei ji remis ir skirs trūkstamas lėšas. Bet finansavimo modelis, mano žiniomis, bus patikrintas tik keliose savivaldybėse ir ar jis pasiteisins nieks negali dabar pasakyti“.

(Pedagogai 1)

„Svarstymuose nedalyvavau, bet žinau šitą dalyką. Žinau kiek pinigų žadama skirti, tai neblogai, bet iš tikro gal ir konkurencija atsirastų tarp muzikos mokyklų, gal būtų pagalvojama apie naujesnes formas

veiklos, kad pritraukti daugiau vaikų suinteresuotesnių ir tėvų. Išjudintų sąstingį. Tik ta politika neaiški iki galo, vis kyla klausimų, spėlionių, gandų. Mūsų bendruomenė su tuo krepšeliu buvo supažindinta mokykloje per posėdį, bet paviršutiniškai, neužakcentuota.

(Pedagogai 2)

„Pati idėja gera, bet iš anksto turėtų būti žinoma ir apie jo labai mažą dydį. Nes pats mokinio krepšelis būtų labai plonas, kūdas, mažas ir kažin ar miesto valdžia jį užpildys reikalingais pinigais, nes mokiniai nepajėgūs atnešti tokių sumų, kad muzikos mokyklos galėtų išsilaikyti. Tai yra daugiau valdžios atsikalbėjimas, bėgimas nuo problemos, gali ir dar mažinti, jei dar pataupysim, tai iš vis kam laikyti tas mokyklas ir joms leisti pinigų. Ne svarstyme neteko dalyvauti, administracija gal būt ir nepakankamai supažindina mokytojus su tuo modeliu, nes administracija priklauso nuo švietimo skyriaus, savivaldybės – steigėjo malonės ir todėl nei vienas direktorius nenori turėti nemalonumų, savotiškai nėra pakankamai aktyviai informuojama, daugiau privačiuose pokalbiuose. Bet ir kad plačiai kolektyvas žinotų tai ne. Tada būtų galima daugiau dirbti su tėvais, juos informuojant apie žadamas permainas.“

(Pedagogai 3)

Tėvų bendruomenės respondentai teigia, jog neturi tvirtos nuomonės šiuo klausimu, kyla labai daug neaiškumų, kiekvienu konkrečiu atveju neaiškūs prioritetiniai kriterijai. Abejones kelia alternatyvių veiklos formų galimybių neaiškumas. Pasigendama politikų iniciatyvos praktiškais argumentais pagrįsti modelio veikimo principus, pabrėžiamas bendruomenės interesas šiuo klausimu, noras dalyvauti diskusijoje. Informacija apie šį dokumentą daugiausiai neformali, sklendo gandų lygyje.

„Girdėjau, kad vyksta svarstymas, kad norima kaip ir vidurinėse mokyklose vaikams prikabinti tą krepšelį, tik girdėjau, kad teks rinktis ar dailę, ar sportą, visur negalės eiti, tai tas apribojimas, aš manau, nėra gerai. Vaikas gali ir muzikinį išsilavinimą turėti ir būti sportiškas. Gerai, jeigu neapribos, gal išspręstų finansinį klausimą, bet kiekviena mokykla norės prisivilioti tų vaikų, tai vėl klausimas – o kokybė? Mokyklose sumažėjo būrelių, kur irgi mokytojai veda, bet čia muzikos mokykloje tai gi jau visai kito lygio išsilavinimas. Nepalyginamai. Muzikos mokykloje turi vaikas dirbti pastoviai pats ir tai gerai“.

(Tėvai 1)

„Girdėt girdėjau. Pagal vaizdą gerai, o iš kitos pusės neaiškūs kriterijai, kai gabumai, žinios palieka antram plane, o vyksta kova už pinigų, vaikų kiekį – nieko gero. Būtų labai įdomu pasistudijuoti, būtų gerai, jei kas pristatytų. Mielai dalyvaučiau tokiame renginy“.

(Tėvai 2)

„Krepšelis, neaišku, kiek, kam, kaip, kas, kada. Nežinau, visiškai neišdiskutuota, bent jau muzikos mokyklų atvejis. Pačiam ieškoti, kolkas man neprireikia. Galėtų patys politikai pradėti jau apie tai šnekėti, paviėšinti ką jie sugalvojo. Kad galėtų susipažinti žmonės ir paskui kažkaip jau reaguoti būtų galima.

(Tėvai 3)

○ Siekiant apibendrinti bei palyginti išsakytas mintis galima teigti, jog visi neformaliojo švietimo suinteresuotų grupių atstovų informantai vieningai pažymėjo neturintys aiškos nuomonės apie vaikų švietimo finansavimo modelio „Pinigai paskui vaiką“ projektą. Tačiau vienareikšmiškai išreikė interesą domėtis šio modelio privalumais bei trūkumais, argumentuotu veiklos principų paaiškinimu, bei pasidžiaugė dabartine taikoma praktika – visuomenei netinkamų projektų grąžinimu pataisoms. Taigi, inicijuojant kaitą ir siekiant nepakenkti esamai sistemai, būtina gerai pasverti veiksmus, išmanyti organizavimo formą, parengti atitinkamą metodologiją. Neformaliojo švietimo suinteresuotos visuomenės grupės jautriai reaguoja į permainas šioje, jau laiko patikrintoje srityje, todėl naujas neformaliojo-pasirenkamojo vaikų švietimo finansavimo modelis „Pinigai paskui vaiką“ vertinamas, kaip dar vienas eilinis, skubotas, deramai neapgalvotas švietimo politikos žingsnis, nevykęs bandymas tinkamai nepristačius, neišdiskutavus bendruomenėje įgyvendinti „iš viršaus nuleidžiamą“ politiką.

8. Ar, Jūsų nuomone politikai bendradarbiauja su švietimo sistemos dalyviais, prieš priimdami sprendimus?

Neformaliojo ugdymo švietimo suinteresuotos politikų grupės informantų nuomone, formalus bendradarbiavimas su švietimo sistemos dalyviais prieš priimant sprendimus vyksta. Už švietimo politikos įgyvendinimo sėkmes ir nesėkmes politikai nelinkę prisiimti tik sau atsakomybės, jie pabrėžia jog politikos įgyvendinimo procese laimi daugumos nuomonę, tačiau pasigenda visuomenės pilietiškumo, sistemos dalyvių realios, pagrįstos nuomonės atstovavimo, konkrečių veiklos būdų siūlymų. Kita vertus politikai nelinkę rodyti iniciatyvos, analizuojant alternatyvias politikos įgyvendinimo priemones ar aiškinantis deklaruojamo piliečių pasyvumo priežastis, taikant įvairesnius bendravimo, bendradarbiavimo būdus bei metodus.

„Formaliai visa tai tikrai vyksta, kitas klausimas – ar jie, tie atstovai iš tikrųjų atstovauja tą savo grupę, nelabai būčiau tikra (...). Teoriškai suskalbėt susikalbėjo, parodomoji pusė įvyko, susėdo, pasirašė bendradarbiavimo sutartis, bet ar liko kiti patenkinti? Klausimas retorinis...

(Politikai 1)

„Reikia išgirsti visuomenės nuomonę, tačiau jei yra esminiai sprendimai, gal būt taip be galo diskutuoti nėra galima, gal būt reikia skausmingai, bet imtis ir daryti kažką esminio. Kiekvienas naujas esminis pokytis iššaukia reakciją. Daugumai visuomenės įpratus taip gyventi ir nenorint nieko keisti, tai yra artimiau ir suprantamiau, tačiau reikia ir nepopuliarių sprendimų ir kartais tenka politikams prisiimti kaip ir didesnę atsakomybę. Bet aš manyčiau, kad sprendimai nepriimami šiaip sau iš viršaus, tai yra pasaulio, ES patirtis, ruošiant įvairias naujas koncepcijas vis tik tikrai svarstoma, surenkama nemažai medžiagos, yra metodinės grupės, komisijos, tikrai įvairiuose lygmenyse svarstoma, diskutuojama ir priimama sprendimai. Žinoma, negalima sakyti, kad Lietuvos visuomenė, kiekvienas žmogus taip įsigilinęs, bet reikia pripažinti, kad negalima išmanyti visų sričių vienodai gerai“.

(Politikai 2)

„Ne visada gal įsikausoma, bet ar daug visuomenės dalyvauja siūlymuose? Tuščias darbas. Ką jie siūlo? Bendrai, būtinai pažymėkite, mes akcentuojame, turi būti susitarta su bendruomene, o kas yra bendruomenė, ji nėra virš įstatymo, ir aš bendruomenės narys, tai jei aš susigalvojau, kad aš noriu taip, o įstatymas reglamentuoja taip, tai kaip tu su ja susitarsi? Tai neįmanoma. Tai, kas svarbu tėvams, visai nesvarbu mokytojams, dar blogiau, kas vaikams svarbu, o direktoriui ne. Kas yra susitarimas – tai yra daugumos klausimas“.

(Politikai 3)

Administracijos darbuotojus atstovaujantis respondentai abstrakčiai teigia, jog jaučia politikų pastangas bendradarbiauti, rinkti informaciją apie neformalių švietimo organizacijų veiklą. Tačiau pabrėžia šių pastangų formalų pobūdį, vyrauja nuomonė, jog sprendimai dažnai priimami anksčiau nei vyksta formalūs svarstymai, tą faktą pagrindžia konkrečių bandymų dalyvauti politikos procesuose neveiksmingumas.

„Politikai stengiasi, yra darbuotojai atsakingi, patarėjai - jie puikiausiai renka informaciją, sklaida yra, bet kada galime susisiekti.“

(Administratoriai 1)

„Atstovavimas vyksta ir rodos pavyksta įtikinti, o ar tai toliau atsispindi? Viskas pasibaigia vienkartiniais pokalbiais, neįtakoja. Rengiant švietimo įstatymą buvo įsijungę ir direktoriai ir pavaduotojai muzikos mokyklų, rašė pataisas - jos nunyko. Neatsižvelgta. Yra žmonės kurie dirba savo darbą, nors viešai ir pasako, bet daro savo.“

(Administratoriai 2)

Pedagogus atstovaujantys informantai konstatuoja bendruomenės nusivylimą švietimo politikų, įvairių darbo grupių veikla. Vienareikšmiškai teigiama, jog politikai prieš priimdami sprendimus nenoriai bendradarbiauja su visuomene, nelinkę išklausti ar pripažinti kitokią, profesionalų nuomonę, nereaguoja į siūlymus, reikalavimus, nerealiai vertina esamą situaciją. Gilėja praktikoje patikrinamas suvokimas, jog švietimo politika nepriklauso nuo piliečių balso, dalyvavimo praktika patvirtina, jog vartotojų nuomonė politikams neįdomi. Teigiamai vertinama projektų pavišinimas, bei galimybė visuomenei apsvastyti, prieš priimant dokumentą, tačiau nežinoma, kur ir kada galima savo nuomonę tam tikrais klausimais pareikšti.

„Aptaria po to kai įvyksta, kai jau padaro. Dabar gerai tik tas, kad skelbiami projektai, ne įstatymas, dar galima pasižiūrėti, paskaityti, paprieštarauti, pareikšti kažkokią tai nuomonę, nors kur ir kokiais būdais ją reikšti – neįsivaizduoju. Nežinau, kažkokios organizacijos (...) turėtų turėti kokią tai svorį, balsą, bet to nėra. Nereiškiamo, mes tos nuomonės, nes manome kad tai beprasmiška.“

(Pedagogai 2)

„Profsajungos iškovojo, bet daugiau diskutuojama ir derinama post factum. Rengiamas projektas apie muzikos mokyklas, bet būtent iš muzikos mokyklų nėra nei vieno atstovo.“

(Pedagogai 1)

„Tikrai iš anksto neaptaria. Labai sunkiai šitie dalykai darosi, reakcijos miglotos ir paprastai aptarinėja tik tada, kai profsajungos pradeda reikšti protestus, mitingus, piketus (...). Tik tada pradedama nerangiai, susitikinėti darbo grupėse. O tos grupės yra tiesiog formalus dalykas, tos grupės nieko nenuveikia, nieko naudingo pedagogikoje neišsprendžia.“

(Pedagogai 3)

Tėvus atstovaujantys respondentai pažymėjo, jog būtent prieš priimant sprendimus pasigenda didesnės politikų iniciatyvos bendradarbiauti su neformaliojo švietimu suinteresuota bendruomene, argumentuotai pagrindžiant politikos žingsnius ar siekiant išgirsti kitų švietimo proceso dalyvių nuomonę bei derintis prie kintančių vartotojų poreikių, išorinės aplinkos, domėtis neformalaus ugdymo įstaigų specifine veikla. Švietimo politiką tėvų bendruomenė traktuoja tik kaip siekiančią mažinti paslaugos kaštus valstybei.

„Norisi kad jie patys (politikai) daugiau norėtų bendradarbiauti, domėtusi veikla. Apie politikų veiklą tai girdėjau tik tiek, kad jų yra noras sumažinti, uždaryti. Mus, kaip tėvus, tai labai jaudina. Tos tendencijos, kad uždaryti muzikos mokyklas, ar dar kažkaip joms pakenkti, būtų toks didelis nuostolis visai mūsų visuomenei ir vaikams, visiems bendrai. Nelabai jie suvokia ką daro.“

(Tėvai 1)

„Sako, kad daro, bet ar taip yra iš tikro, sudėtinga pasakyti. Man atrodo, kad jie taip turėtų daryti, bet pagal tai, kas priimama, neatrodo, kad atsižvelgiama....ir ko gero taip, kad pirmiausia priima įstatymus, o paskui žiūri, kas bus.

(Tėvai 3)

„Prieš priimdami, jie nieko nenumato, viskas vyksta po to.“

(Tėvai 2)

○ Siekiant apibendrinti bei palyginti informantų pasakytas mintis apie švietimu suinteresuotų grupių bendradarbiavimą prieš priimant sprendimus, galima teigti, jog neformalaus ugdymo švietimo politikos procesuose švietimu suinteresuotos visuomenės grupės vienareikšmiškai jaučia formaliai deklaruojamas pastangas bendradarbiauti. Tačiau reali praktika įrodo, jog švietimo bendruomenės interesai politikos formuotojų bei įgyvendintojų nedomina, bendruomenės nuomonė ignoruojama ir realiai politinių procesų neįtakoja. Todėl politikų formalus elgesys, veikiant pagal priimtų įstatymų reglamentą, iššaukia visuomenės prieštaračius, didina įtampą, skatina švietimu suinteresuotų grupių nusivylimą, abejingumą, nusigręžimą bei uždarumą.

9. Ar Jūsų manymu, politikai siekia išsiaiškinti skirtingus interesus švietime turinčias grupes, ar prieš priimant sprendimus numatoma švietimo sistemos dalyvių galima reakcija?

Kauno miesto neformaliojo švietimo sritį kuriojantys politikai- informantai abejoja aukščiausių politikos grandžių siekiu prieš priimant sprendimus, aiškintis piliečių interesus ar galimą jų reakciją. Ši prielaida laikoma daugiau teorine. Manoma, jog švietimo tikslą visos švietimu suinteresuotos visuomenės grupės suvokia vienodai – tai jaunimo paruošimas gyvenimui.

„Gal ir siekia išsiaiškinti, tačiau aš manyčiau, kad tai daugiau teorinis išsiaiškinimas. Gal jie (politikai) ir numano kaip visuomenė gali reaguoti, bet aš manau, kad ta reakcija niekam nebaisi.“

(Politikai 1)

„Aš nelabai ir suprantu šios sąvokos, grupės turinčios skirtingus interesus. Mano akim žiūrint švietimo pats tikslas tai ruošti jaunimą gyvenimui, ir suteikti kuo didesnę kokybę, tiek žinių prasme, tiek bendro, kultūrinio, pilietinio išprusimo prasme. Tai yra svarbiausia. Nežinau, kodėl vienoms grupėms gali

atrodyti vienaip ar kitaip. Žinoma susidaro tam tikros grupelės žmonių, manom, kad reikia atsižvelgti į tuos interesus kitokius, ir sudaryti sąlygas, jei tėvai pageidauja.“

(Politikai 2)

Neformalaus ugdymo organizacijos administracijos atstovų respondentai neatsakė į pateiktą klausimą, pati sąvoka - skirtingus interesus turinčios švietimo sistemos dalyvių grupės - sukėlė nuostabą, sutrikimą.

„Grupės? Kaip čia suprasti... politikai stengiasi, yra darbuotojai atsakingi, patarėjai jie puikiausiai renkasi.“

(Administratoriai 1)

„Ne, yra grupė, žmonių ratas, šalia ministro, įtakoja esminius klausimus ir jų sprendimus.“

(Administratoriai 2)

Pedagogų bendruomenės informantų teigimu, politikai nesidomi neformaliuoju švietimu suinteresuotų grupių interesais, tačiau pastebi, jog esanti demokratinė situacija organizacijoje, skatina tokių grupių formavimąsi. Pastebima, kad muzikos mokyklų finansavimas valstybei brangiai atsieina, keliamas muzikos mokyklų statuso klausimas, dabartiniu metu tai yra neformalaus ugdymo įstaigos dirbančios pagal formalias ugdymo programas. Savo sprendimu pasirinkdami ugdymo organizaciją ir tėvai, ir vaikai turėtų būti iš anksto informuojami, apie ugdymo formas, išsilavinimo lygmenį, jie turėtų būti suinteresuoti motyvuotu mokymusi, būti supažindinti su keliama tam tikrais reikalavimais. Pabrėžiami akivaizdūs reformos aspektai, teikiantys galimybę atsirasti įvairesnėms alternatyvioms organizacijoms bei tėvų bendruomenės, kaip vartotojų grupės, netinkamas įvertinimas. Pedagogų bendruomenėje susiformavęs modelis, kaip šiai, laiko patikrintai, muzikinio ugdymo sistemai, suteikti lankstumo, įvairovės, siūlant alternatyvas bei siekiant prisitaikyti prie kintančių rinkos ir vartotojų poreikių.

„Nesant pripažinimo, kad muzikos mokyklos turinčios ilgalaikes muzikinio ugdymo programas yra formąlojo švietimo dalis, sudaromos galimybės atsirasti grupėms, kurių tikslas tik pasipelninti, nes visokių mokyklėlių steigimasis, pasivadinusios ir mokyklomis ir būreliais, ten be abejo, vaikai negauna nei to išsilavinimo, jie praleidžia laiką, o žinių negauna. Todėl reikėtų viską subalansuoti – pažymėjimais, programomis, standartais, ir viskas sustotų į savo vietas“.

(Pedagogai 1)

„Kaip tik atvirkščiai nesistengiama nei nustatyti, nei jas suprasti skirtingus interesus turinčias grupes. Bendro lavinimo švietimo sistemos kurpalius vis bandomas užtempti ant muzikos mokyklų, tai neigiamai

pasireiškia muzikos mokyklų darbe. Visų pirma muzikos mokyklos niekada nebuvo ir nebus bendro lavinimo mokyklomis ir todėl jas kažkaip bandyti priderinti, įtraukti, apiforminti formaliais metodais, nieko neduoda. Daug bendrų susirinkimų, daugiau bendravimo reikėtų tarp administracijos, mokytojų, politikų ir tėvų. Ypač muzikos mokyklos tėvai yra šone stovintys probemose, o jie turėtų būti pagrindiniai užsakovai, gelbėtojai, nuo bandymų išprausti mus į kažkokią oficialią švietimo ministerijos suprantamą formą. Muzika niekada netilpo į jokias formas, formalias ar neformalias, daug amžių jau yra savo formoj, tik reikia jai netrugdyti gyventi.

Tėvus paskatinti turėtų administracija, tėvų komitetas, kurio dalis yra mokyklos taryboje įtraukti. Tie tėvų atstovai turėtų veikti aktyviau, kad vieni kitus suprastume geriau. Tai kaip tik ir yra rinkos ir vartotojų interesai, tada mes geriau žinotume ir tuos vartotojų interesus, ir patys vartotojai geriau suprastų, žinotų mūsų interesus. Dviems tėvams atstovauti tokiai mokyklai – mažoka. Turėtų atstovauti bent jau 10 tėvų, iš kiekvieno skyriaus, specialybės po vieną savo atstovą.“

(Pedagogai 3)

„Reikalingos alternatyvos, turėtų būti būtent tie lygiai. Niekam neįdomu, bet yra jaunų žmonių su idėjomis, daugiau galvoti reikėtų, kaip pagyvinti veiksmą.“

(Pedagogai 2)

Tėvų bendruomenės respondentai vienareikšmiškai teigia nežinantys realios praktikos pavyzdžių apie politikų bandymus kokiais nors būdais sužinoti politikos vartotojų, tėvų bendruomenės nuomonę apie vykstančius politikos procesus neformalaus ugdymo organizacijoje.

„Klaust tai nieks neklausia, kas gali tėvų klausti ar galima įstatymą priimti?“

(Tėvai 3)

„Kad dalyvautų tėvai? Kaip tėvo mano nuomonė nėra įdomi. Nebent susiduri su konkrečia problema. Gal būt prieš įstojant į muzikos mokyklą, jei kas pasidomėtų, paklaustų tėvų, ko žmonės eina į muzikos mokyklą, ko jie tikisi savo vaiką vesdami į muzikos mokyklą. Mokykla galėtų atsižvelgti į tuos norus, parūšiuoti, kur yra gabesnis vaikas, ar kažkaip tai... ir galiausiai tas programas pakoreguoti. Vėl gi, kad būtų mėgėjo programa, jis nepatempia tos programos, jam per sudėtinga, ar gal nenori, nespėja, bet nori tik sau, prie kalėdinės eglutės, šeimos rate pamuzikuoti. O čia jau to nėra, negalima. Kam užmušti tą žmogaus norą, pirminę meilę muzikai?“

(Tėvai 2)

○ Apibendrinant bei palyginant informantų nuomones galima teigti, jog dabartinė padėtis, kai nėra aiškiai apibrėžtas muzikos mokyklų statusas (neformaliai ugdymui priskiriamos muzikos mokyklos dirba pagal formalias ugdymo programas), skatina įvairių suinteresuotų grupių, siūlančių alternatyvias muzikinės veiklos formas, atsiradimą. Politikų sutrikimas kalbant apie suinteresuotąsias grupes leidžia teigti, jog tokios grupės nėra tiksliai apibrėžtos, nežinomi jų tikslai, galimybės bei interesai, todėl Kauno miesto neformalaus ugdymo švietimu suinteresuotiems politikams nerimą kelia alternatyvios neformalaus švietimo formas siūlančių organizacijų paslaugų kokybės lygmuo. Administracijos lygmens informantų neatsakymą į klausimą galima interpretuoti ir kaip nesusiformavusį požiūrį arba neigiamą nuomonę šiuo klausimu. Žemesnių grandžių – pedagogų ir tėvų bendruomenių nuomonė vienareikšmiška – aukščiausio lygmens neformalaus ugdymo švietimo politikos formuotojai deramai nesidomi skirtingus interesus turinčiomis grupėmis, ypač nuvilia tėvų bendruomenės galios netinkamas vertinimas, jaučiamas politikų abejingumas žemesnių švietimu suinteresuotų grandžių interesams bei poreikiams.

10. Kaip, kada ir kur galite ir išsakyti savo nuomonę?

Kauno miesto švietimu suinteresuotus politikus atstovaujantys informantai įsitikinę, jog jų nuomone domimasi, išreikšti savo požiūrį, esant norui yra tinkamos sąlygos ir visos galimybės. Formaliai konstatuojama, jog išklausyti kitus švietimu suinteresuotus sistemos dalyvius ne tik įdomu, bet ir naudinga, nurodomi galimi tokio, dažniausiai formalaus bendravimo būdai.

„Kažkuo praturtėti, ir jei pats turi ką pasakyti, ir nori - tikrai yra visos galimybės. Savo nuomonę išreikšti ir raštu, ir žodžiu galima, tik reik norėti.

(Politikai 2)

„Manau, kad įdomi mano nuomonė, kviečia daug kur pasisakyti; seminaruose, konferencijose, priklauso labai nuo manęs, kaip aš pasiruošiu. Manau, kad aš turiu ką pasakyti.“

(Politikai 3)

Neformalaus ugdymo organizacijos administraciją atstovaujančių respondentų teigimu savo nuomonę yra galimybė išsakyti, dalyvaujant įvairių asociacijų veikloje, konferencijose, posėdžiuose mieste ar savoje organizacijoje. Administraciją atstovaujantys informantai nelinkę gilintis apie domėjimąsi jų nuomone. Tiesiog savoje organizacijoje sprendžiant vietoje kylančius klausimus tenka išsakyti savo požiūrį į įvairius reiškinius. Formalus pasisakymas apie pastangas ar galimybes išklausyti švietimo vartotojų nuomones leidžia daryti prielaidą, apie vengimą nuoširdžiai kalbėti.

„Savo požiūrį galiu išsakyti Seimo komiteto posėdžiuose, ir mieste, Švietimo Ministerijos kolegijos posėdžiuose, kaip asociacijos vienas iš vadovų... bet kada, kuruojantys specialistai supranta, žino mūsų problemas. Tėvų atstovai normaliai dalyvauja tarybos veikloje, suprantantys tėvai, jei reikia padaro konkrečiais pastabas ir veiksmus ir mes labai labai kreipiame dėmesį.“

(Administratoriai 1)

„Niekad nesusimastau ar įdomi. Nereikia man reikšti, man gana tos erdvės kur aš esu, vietoj sprendžiu.“

(Administratoriai 2)

„Nuomonė tiek įdomi, kiek sugebam išspręsti problemas. Atsižvelgti privalo, nes mūsų steigėjas. Vyksta pasitarimai, kviečiami direktoriai, tikriausiai pakanka, bet galėtų daugiau įsisigilinti į problemas, skirtingai mastom ir matom, kartais jie būna geranoriški tie politikai, bet vėl gi priklauso nuo žmogaus, asmenybės, laiko, noro. Tėvų bendruomenę informuojame tiesiogiai per mokytojus, informacija talpinama skelbimų lentoje, internete“

(Administratoriai 3)

Pedagogų bendruomenę atstovaujantys informantai pastebi, jog savivaldybės lygmeniu pedagogų bendruomenės nuomone nesidomima. Konservatyvių požiūrių pedagogai įsitikinę, jog politikai ir neturėtų domėtis pedagogų nuomone, nes tai organizacijos vidaus reikalas, todėl atstovavimą patiki organizacijos administracijos atstovams. Liberalesnių požiūrių respondentai su nusivylimu pažymi, jog siekiant skirtingų nuomonių išsakymas bei išklausymas skatina tobulėti, pabrėžia būtinybę išeiti į platesnes erdves, pažvelgti į savo problemas iš šalies, palaikyti ryšius su išore bei linkę aktyviau išsakyti savo nuomonę posėdžiu, seminarų ar konferencijų metu,.

„Nuomonė svarbi, kiekvieno svarbi, įdomi, išklausome visi. Mano ne viršesnė, galiu ją pasakyti, ji išklausoma, kaip ir bet kurio tarybos nario, ar mokytojo. Miesto mastu aš niekur neišsakau, nebent kaip iškyla konfliktinės situacijos - teko susidurti su miesto valdžios atstovais, tokiu atveju aš savo nuomonę išsakiau taip pat. Politikai ir neturėtų domėtis, nes tai vidaus reikalas, o šiaip mokyklai, dėl programų atstovauja direkcijos atstovai“.

(Pedagogai 1)

„Nuomonė mano neįdomi tikrai. Jie turi savo garantuotą nuomonę. Niekam nereikalinga, niekas neklausia. Diskusijos galėtų būti, norint galima. Gal ir čia šnekasi, užstabarėją viskas čia.“

(Pedagogai 2)

„Tikrai, kaip profsąjungos pirmininkas, nejaučiu, kad yra (nuomonė) įdomi, niekas su manimi nesišneka, tuo labiau, kad muzikos mokyklų profsąjungos yra labai mažos, stabiliai 7-9 procentai visų dirbančių. Išsiblaškusios, todėl mus sunku išgirsti ir nėra suinteresuotų mūsų paklausti, o pasakyti mes tikrai daug ką turim naudingo, tik tiek kad niekam neįdomu. Kiti pasirenka stovėjimą šone, arba migraciją.“

(Pedagogai 3)

Tėvų bendruomenės interesus atstovaujantys informantai teigė nejaučiantys, politikų ar administracijos iniciatyvų, pastangų nuoširdžiai domėtis jų nuomone, poreikiais, interesais ar bet kokio dalyvavimo mokyklos veikloje paskatomis, galimybėmis ar motyvais. Tėvų bendruomenės veikla apsiriboja formalia epizodiška vienkartinė veiklos praktika mokykloje, abejojant platesnės veiklos galima nauda. Platesnei veiklai, siekiant daryti įtaką politiniams procesams ar mokyklos veiklai tėvų bendruomenės respondentai teigė nematantys realių galimybių.

„Mokyklos bendruomenės tarybos narės nuomonė nieko nereiškia, aš galiu iškelti tam tikrus pasiūlymus mūsų mokyklos taryboje, kas tobulintina mūsų mokyklai, gal paskui, jei tai sudomintų administraciją, ji tai galėtų iškelti ir aukščiau. Mano, kaip tėvo veikla mokykloje ir baigias. Žinau, kad yra tėvų asociacijos, kurios labai kovoja, bet klausimas, ar jos ką iškovoja. Galėtų pilnai, tikslingai ir muzikos mokyklas bendruomenės tarybos atstovauti mieste, tėvas turėtų būti susijęs pats su muzika, atstovavimas dėl atstovavimo – nei vieniems nei kitiems nėra naudos.“

(Tėvai 1)

„Tėvo nuomonė įdomi vaikui, mokytojui - pati įdomiausia, randam konsensusą ir iš to yra rezultatas. Manau, kad problemos aktualios, egzistuoja ir kitose, pvz. gydymo, įstaigose. Čia instrumento specifika. Nėra jokių iliuzijų, kad vyriausybės organizacijos parems gabius iniciatyvius vaikus“

(Tėvai 2)

“Ji nieko nekeis. Jei nori gali išreikšti...”

(Tėvai 3)

○ Apibendrinant bei lyginant informantų pasisakymus galima teigti, jog aukštesnių švietimo sistemos grandžių informantai užtikrinti savo svaria nuomone, bei galimybe ją išreikšti, tačiau tik formaliai pažymi apie savo pastangas išklaudyti žemesnių grandžių atstovus, bei jų galimybes išreikšti savo požiūrį. Administraciją atstovaujančių respondentų abstraktus pasisakymas šia tema leidžia daryti prielaidą, jog

vengiama kalbėti nuoširdžiai. Pedagogų bendruomenės respondentai nevieningi šiuo klausimu. konservatyvių pažiūrų teigia, jog pakanka organizacijos erdvės, liberalesnių pažiūrų – išsako būtinybę plėsti akiratį bendraujant platesniu lygiu. Tokią situaciją galima interpretuoti kaip nepilnai suvokiamą galimybę įeinant į kitas erdves, išeiti iš organizacijos erdvės, bei užmegzti savitarpio mokymąsi, emocinio intelekto ugdymą, bendruomenės kūrimo bei įtraukimo procesus. Tėvų bendruomenės respondentų grandžis tai tik patvirtina savo teiginiais, jog jų nuomone nesidomima, nėra galimybių bei motyvų ją išsakyti, jaučiamas nusivylimas, negalėjimu įtakoti vykstančius procesus.

11. Kokie tikslai žmonės galėtų paskatinti burtis į organizacijas?

Kauno miesto politikus atstovaujantys informantai konstatavo, jog švietimo bendruomenei Lietuvoje stinga dalyvavimo sąmoningumo bei aktyvumo, nėra organizacijų steigimosi patirties ir tradicijų, bendruomenė linkusi taikstyti su esma padėtimi, piliečių pasyvumą priskiriant tautos prigimčiai. Organizacija šios bendruomenės teigimu tai pilietiškumą skatinanti vienminčių veikla, gebančių kitiems žmonėms skirti savo žinias ir laiką, gebančių prisiimti atsakomybę, turinčių patirtį švietimo sistemoje žmonių sąjunga, veikianti numatytų tikslų pasiekimui, pagal numatytas taisykles. Visuomenei būdingas vartotojiškas požiūris į organizacijas bei žmogaus veikimo laisvių ribojimas dalyvaujant, įvardijama neigiamais dalyvavimo organizacijos veikloje aspektais.

„Tie žmonės nelabai ir buriasi į tas organizacijas, mes esam pasyvi tauta, tikslų ir sąlygų gal būt ir būtų, bet kad mes nulenkiame galvas ir tylime. Jei ir yra, tai jos nėra stiprios ir galingos, kaip Italijoje ar Prancūzijoje. Mano supratimu, organizacijoje turėtų dalyvauti tik pritariantys, nes jei ateis ir kels šurmulį, tai ta organizacija nieko nenuveiks, nepritariantys tegul eina į kitą organizaciją. Branduolys ir ratilai aplink jį. Vadovas turi būti švietimietis, ragavęs vadybinio darbo, turintis asmeninę atsakomybę, išrenkamas per pakankamai žinančių žmonių ratą.

(Politikai 1)

„Yra įsikūręs tėvų forumas, jie daugiau domisi savo vaikų mokymosi sistema, yra profsąjungų atstovai - iš tikro gilinasi į problemas ir tai teigiama. Kartais kai ko nepastebi, bendrom jėgom dirbant daugiau pasiekiame. Organizacijų bent jau švietimo srityje, užsiimančių destrukcija, aš nematau.

(Politikai 2)

„Tautiškumas, istorijos žinojimas, dalyvavimas organizacijose tai yra dedamosios sąmoningo piliečių ugdymo dalys. Dalyvavimas organizacijoje žmogus turi galimybę realizuotis, pasakyti, būti valdžioje, tačiau tai yra gyvenimas pagal tam tikras taisykles, atimančias žmogui laisvę veikti, kaip nori. Statutas,

tvarka, kartais egoistiškai tikslai... Mes organizaciją matom, kaip priedangą, ir kaip sąlygą vos ne pasipelyti, man tai netinka. Kodėl mūsų bendruomenės nelinkusios burtis, pirma - žmogus ateina į bendruomenę kažko gauti, tu galvok ką duosi, ne ką gausi.

(Politikai 3)

Administracijos nuomonę atstovaujantys respondentai pastebi, jog švietimo bendruomenę burtis į organizacijas galėtų paskatinti konkrečių savų interesų gynimas. Administracijos atstovai analizuoja ir pasyviai stebi esamą padėtį, nerodo didesnės iniciatyvos įtraukti interesų grupes į organizacijos veiklą, ar kaip skatinti dalyvavimą vbsuomeninių organizacijų veikloje, juos tenkina dabartinė, esama padėtis.

„Kaip visam pasauly yra įvairiausių matymų ir tai verčia burtis į profesines ar kitokias organizacijas.“

(Administratoriai 1)

„Didžioji dauguma yra pasyvūs stebėtojai, tam tikra dalis yra nepatenkinti viskuo, nesvarbu ar gerai ar blogai yra ir aršūs, prasimuš, bet jų nuomonė nėra svarbi. Dalis yra linkę tobulinti, bet atsimuša į sieną, duris uždarytas. Profsąjungos - garantija neprarasti darbo, dėl išgyvenimo. Tėvai nerodo patys iniciatyvos, nebent tai konkrečiai susiję su jų vaiku, ir jie netektų tam tikro mokymo. Bet patys ne, tyrimai daromi su tėvais mokykloje, bet jie arba formaliai užpildo, arba atiduoda tuščią lapą.“

(Administratoriai 2)

„Kad apjungti nuomones, vieningos nuomonės išreiškimas. Tėvų intereso maža, burtis nelinkę, pasyvūs, gyvenimo tempas, užimtumas, vengia išreikšti savo nuomonę, ko jiems reikia.“

(Administratiriai 3)

Pedagogų bendruomenės respondentų teigimu žmonės burtis į organizacijas verčia saugumo jausmas, tik konkrečiai juos paliečianti ir netenkinanti situacija. Organizacijos veikloje, pedagogų atstovų teigimu, gali ir turi dalyvauti skirtingai mąstantys žmonės, tai paskatintų aktyviau veikti, išklaudyti ir bandyti suprasti kitokią nuomonę, priimti teisingesnius, naudingesnius švietimo bendruomenei sprendimus. Pedagogus atstovaujantys informantai dalyvavimą organizacijos veikloje vertina kaip pilietiškumo raišką, bei įvardina ekonomines, socialines bei psichologines nedalyvavimo priežastis.

„Mokyklos struktūroje yra daug grupių, kurios dirba savo darbą. Kad tėvai burtųsi... - tėvus turime tik taryboje, jų pakanka, buvo susikūręs mokyklos tėvų komitetas, tai jis dirba tik tada, kai reikia spręsti kokius konkrečius klausimus, epizodiškai, reikalui esant, o šiaip ne, pastovaus nėra“.

(Pedagogai 1)

„Burtis. Bet kaip tai padaryti. Nebent pasakytų kad uždaro iš vis muzikos mokyklas. Taryboje turėtų atstovauti skyriui bent vienas žmogus. Mokytojai snaudžia, išgyvenimo problemos svarbesnės, nei švietimo, turi labai daug rūpesčių kitų, bedarbystė, migracija, ekonomika, kaip pinigus uždirbti, nebent ekstremaliais pokyčiais gasdintų valdžia.“

(Pedagogai 2)

„Jaučiasi aktyvesne pilietinės visuomenės dalimi. Galima laimėti, versti valstybę, kad ji tarnautų žmogui, jo interesams, dabar valstybė nusišukusi nugara į žmogų, nėra ko stebėtis, kad mažinami švietimo pinigėliai ir žmonės emigruoja. Organizacijoje gali būti ir turi būti skirtingų interesų, nuomonių žmonių. Geriau sužinoti teisybę, geriau numatysi savo tikslus, kryptis ir nedarysi klaidų. Jei tokie kritiškai mastantys žmonės norėtų dalyvauti (...) atvirose susirinkimuose tai mielai kviestume“.

(Pedagogai 3)

Tėvų bendruomenę atstovaujantys respondentai teigia, jog tėvus nuo visuomeninės veikos sulaiko valstybės ekonomikos bei socialinė politika, didelis asmenų užimtumas, maži atlyginimai, nedarbas, emigracija, be to realus, praktiškas įsitikinimas, jog naudos iš tokios veiklos nebus. Kita vertus yra ir pirmieji sėkmingi bandymai patvirtinantys asocijuotos tėvų, kaip geriausiai pažįstančių savo vaikus, sukaupusios išmintį bei patirtį, bendruomenės praktinės veiklos steigiant organizacijas konkretūs sėkmingos veiklos naudingi pavyzdžiai.

„Manau, dėl laiko stokos nėra tėvų bendrijos. Geriau stebėti, nebetikima, kad veikla aktyvesnė yra naudinga, neįdomu, nesvarbu niekam. Bandyti galima, kad ir 10 procentų ir tai nuomonė. Susidarytų grupelė, kiekvienas mokytojas kontaktuoja su savo tėvais, nors dalį aktyvesnių paragintų, paskatintų vertinti muzikos mokyklos veiklą, atsiklausti ar tėvas sutiktų dalyvauti momentinėse apklausose internetu. Aktyvūs tėvai burtųsi į komandą, tada būtų susitarimas, nuomonės, sutikimas, įsipareigojimas atsakyti“,

(Tėvai 1)

„Tikslai visiškai aiškūs - elementariai nors minimaliai gauti finansavimą savo vaikams, jų praktinei veiklai. Mano situacija ir paskatino imtis ir įkurti gabių vaikų labdaros paramos fondą. Nes vaikai nori dalyvauti (tarptautiniuose konkursuose), tobulėti, nes tobulėja ne tik vaikas, bet ir mokytojas. Bendrauja,

bendradarbiauja su kolegomis globaliniu mastu, semiasi patirties, kūrybiškumo, didinama motyvacija visų trijų pusių, ir tėvų. Noras ir galimybė viešai pasirodyti - tai kertiniai akmenys ant ko laikos šitų gabesnių vaikų motyvacija.“

(Tėvai 2)

„Į organizacijas žmonės buriasi dažniausiai siekdami pasidalinti patirtimi, bet ne jėgą demonstruoti. Reiktų, kad būtum išgirstas, kompromisas atrastas, kuo daugiau nuomonių tuo geriau, bet jam (žmogui) sudėtinga būti tokioj organizacijoje. Susirinkimai?... Nieko naujo nesužinosi, yra įdomesnių užsiėmimų... Tokios tėvų organizacijos vadovas turėtų įtakoti miesto, respublikos lygiu, būti autoritetingas, negailėti savo asmeninio laiko, dirbti bendrai naudai. Tėvai nesivienija muzikos mokykloje. Tik buitinais klausimais. Švietimo politikos temomis nediskutuojama.“

(Tėvai 3)

○ Apibendrinant bei siekiant palyginti informantų mintis apie dalyvavimą organizacijų veikloje, galima teigti, jog vieningos švietimu suinteresuotų grupių atstovų nuomonės apie motyvus ar galimybes nėra. Kauno miesto politikus atstovaujantys respondentai linkę pripažinti organizacijų steigimąsi apjungiant vieningas nuomones. Tačiau žemesnių grandžių respondentai pažymi, jog skirtingų nuomonių derinimas organizacijoje įgalina priimti geresnius, naudingesnius visuomenei sprendimus. Aukštesnės grandys politikai ir administratoriai konstatuoja piliečių apatiškumą vykstantiems politiniams procesams, tačiau nebando analizuoti šio reiškinių priežasčių, neieško piliečių nenoro dalyvauti viešojoje politikoje motyvų. Pedagogų bei tėvų bendruomenių respondentai aiškiai atskleidžia visuomenės nedalyvavimo ekonomines, socialines bei psichologines priežastis, taip pat jaučiasi nusivylę tokios visuomeninės veiklos beprasmiškumu, galios neturėjimo suvokimu, esant dabartinėms sąlygoms.

Informantai interviu pabaigoje papildomai išsakė savo mintis.

„Negali švietimo valdymo sistemoje dirbti bet kas, be patirties. Bet ir vadovauti nuo Kristaus gimimo ydinga. Turi arba rotacija būti ar patvirtinimas, ne atestacija, nesuvulgarinta, bet turi žmogus žinoti, kokie jam keliami tikslai, atsiskaityti, neužsisėdėti, nes žmonės pažįsta jo silpnybes, sueina į tam tikrus santykius, jis praranda valdymo galimybę.“

(Politikai 3)

„Tobulinti visada galima. Reikia žvelgti į realybę, tiesiog pasakyčiau, svarbiausias dalykas išgirsti ir suprasti tą darbą dirbančių specialistų nuomonę. Į tai dabar visiškai nekreipiamas dėmesys, todėl tos grandys pradeda byrėti. Tie kurie kuria politiką ir leidžia įstatymus negali būti visažiniai.“

(Pedagogai 1)

„Privatus sektorius pakeistų viską – paaiškėtų ir rinka ir vartotojai išsikristalizuotų. O dabar lyg prevencijai kai kurie (mokiniai) čia ateina, kai kurie išmokti groti, o reikalavimai visiems vienodi taikomi. Stojant į mokyklą turėtų būti paklausta, ar tėvai žino, kad vaikas bus mokomas groti būtent klasikinę muziką, kad namie reikės dirbti. Muzikos mokykla turi rūpintis, kad tėvai žinotų, ko bus mokomas vaikas, kokie jam ir tėvams keliami reikalavimai. Tai pasiteisina, nes ne visada tu numanai, ko jie gali norėti.

(Pedagogai 3)

„Esminis dalykas tai muzikinio ugdymo piramidę atiduoti valdyti specialistams, jie padarytų kažką profesionaliai gero muzikos mokykloms, būtų sutaupyti pinigai, sumažėtų valdininkijos, nebūtų kišamos nesuprantančios rankos prie muzikos“.

(Pedagogai 2)

„Esmėje veikla priklauso nuo vadovo – tiek klasėje, tiek mokykloje, mieste ir valstybėje. Keistis valdžia turėtų, gal kadencijos būti, rinkimai vadovo. Kad tik į gera.“

(Tėvai 1)

„Negirdėti, kad kas domėtusi daugelio nuomone“.

(Tėvai 2)

“Be abejo kaita turi vykti. Pirmiausiai į žmogų, į vaiką! Šitoj mokykloj mažiausias dėmesys į vaiką, jam nesudarytos sąlygos pasireikšti, jau elementariai kalbant apie laiko praleidimą va čia. Kur jam pasidėti, pasėdėti, kūrybiškesnė aplinka, ar skaitykla, ar biblioteka, ar pagaliau nors koks kampelis, kur laukti galėtų vaikai užėiti, pasėdėti ir tėvai ir močiutės ir vaikai – tik tamsūs, šalti koridoriai. O jie pralaukia kartais ir valandą ir dvi. Taigi jie galėtų ir muzikos paklausyti ir paskaityti ar pažiūrėti kažką tai. Vaikai bastosi, tas labiausiai nuvilia”.

- Apibendrinant informantų norą papildomai išdėstyti mintis, galima interpretuoti, kaip švietimu suinteresuotos bendruomenės nuoširdų domėjimąsi švietimo probleminių aspektų sprendimu bei norą padėti, prisidedant savo vertingais pasiūlymais bei idėjomis, kurti efektyvesnę, šiuolaikinę, modernią bei argumentuotą švietimo politiką.

IŠVADOS IR SIŪLYMAI

1. Mokslinės literatūros analizė atskleidė, jog tobulinant viešosios politikos instrumentus – teorinius modelius, nuo paprastesnių pereinant prie vis sudėtingesnių sistemų, naudojant daugelio politinių modelių elementų derinius, įgalinančių viešojoje politikoje plačiau taikyti decentralizacijos, subsidiarumo principus bei įtraukti suinteresuotas visuomenės grupes į socialinių problemų sprendimą. Veiksmingas suinteresuotų visuomenės grupių įtraukimas visuose švietimo politikos proceso etapuose, įgalina pasiekti realią padėtį atspindinčią aktualią informaciją bei formuoti visuomenės poreikius atitinkančią argumentuotais susitarimais pagrįstą viešąją politiką.

2. Tyrimas parodė, jog Kauno mieste įgyvendinant švietimo politiką neformalaus ugdymo srityje, esant vietos aplinkybėms, taikoma kelių politinių modelių elementai, sudarantys tam tikro derinio modelį:

- Aukščiausio lygmens švietimo politikos formuotojai linkę vadovautis racionaliuoju - administraciniu, „nuleidžiamu iš viršaus į apačią“ teoriniu modeliu.
- Švietimo politikos įgyvendintojai pasikliauja suskaidyto inkrementalizmo modelio pripažįstamomis mažų žingsnių politikos vertybėmis.
- Paslaugos vartotojai/klientai siekia veikti vadovaudamiesi politikos „iš apačios į viršų“ teorinio modelio principais.

Siekiant padidinti suinteresuotų grupių dalyvavimo motyvaciją, ieškant naujų darbo metodų, įvairesnių bendravimo ir bendradarbiavimo galimybių ir formų, siūloma neformalaus ugdymo švietimo srityje plačiau taikyti šių politinių modelių elementus: 1. interaktyviosios politikos, kuomet kaitos sąlygos priimtinos įvairioms interesų grupėms; 2. atviro koordinavimo metodo – taikant socialinės partnerystės, subsidiarumo principus; 3. kultūrinio modelio, pabrėžiančio normų bei vertybių kaitą.

3. Remiantis atlikto tyrimo duomenimis, galima teigti, jog esant švietimu suinteresuotų grupių abipusio informuotumo stokai, susiformavę nevienodi požiūriai į neformalaus ugdymo srityje vykstančius kaitos procesus, iššaukia bendruomenėje nesusikalbėjimą, įtampą, nusivylimą, tariamą paslaugos vartotojų abejingumą. Suinteresuotų grupių bandymai dalyvauti nuvilia žmones, nes praktiškai įsitikinama realios įtakos nebuvimu.

4. Tyrimo analizė, siekiant įvertinti suinteresuotų visuomenės grupių dalyvavimo raišką Kauno mieste, leidžia teigti, jog

- politikos kūrėjams, nesant nuolatinei visuomenės dalyvavimo sistemai bei naudojantis vienkartinio dalyvavimo praktika, stinga iniciatyvumo, bendravimo su neformalaus švietimo srities bendruomenėmis patirties bei profesionalaus požiūrio, atsižvelgiant į organizacijos specifiką;
- administratoriai jaučiasi izoliuoti, gaudami dažnai vėluojančią, bendro pobūdžio informaciją; nusivylę praktinių bandymų dalyvauti neveiksmingumu bei formaliu, veikimo motyvacijos nežadinančiu bendravimu su švietimu suinteresuotomis grupėmis;

- pedagogų bendruomenė vangi, stokoja informacijos apie vykstančius kaitos procesus, jai nesuprantama įgyvendinamos politikos kryptis, todėl jaučiasi sutrikusi, nesaugi, negarantuota savo ateitimi;

- tėvų bendruomenė nepatenkinta, nes neatsižvelgiama į jų, kaip vartotojų interesus, pasigendama aukštesnių grandžių skatinančios dalyvauti iniciatyvos.

5. Tyrimas atskleidė, jog visuomenės abejingumo priežastis iššaukia neišnaudojama suinteresuotų visuomenės grupių faktinės informacijos teikimo galimybė, neformalaus ugdymo srityje atliekami realią organizacijos specifiką neatspindintys tyrimai bei formalus jų rezultatų pristatymo pobūdis, abipusio dialogo nebuvimas, visuomenės dalyvavimas praktikoje patvirtinamas įsitikinimu, jog žemesnių grandžių iniciatyvos praktiškai neįtakoja politinių sprendimų.

6. Taigi, apibendrinant tyrimo išvadas galima teigti, kad švietimu suinteresuotų visuomenės grupių dalyvavimą paskatintų bei iš patirties skirtumų kylančius nesusipratimus įveikti padėtų:

- ryšių su visuomene stiprinimas, informuojant, primenant, įtikinant bendruomenę apie dalyvavimo švietimo politikos procesuose naudą;
- suinteresuotų visuomenės grupių įtraukimas į visus politikos proceso etapus;
- informacinė sklaida, ugdant visuomenės sąmoningumo lygmenį;
- nuolatinių visuomenės dalyvavimo procesų kūrimas;
- tėvų bendruomenės traktavimas pažangiu švietimo politikos procesą įtakančiu veiksniu:
 - tėvų dalyvavimą įgyvendinti taikant partnerystės principus;
 - diegti bei plačiau taikyti sistemingą betarpišką abipusį bendravimą praktikoje;
 - kurti bei plėtoti bendruomenės tinklus šiuolaikinės žiniasklaidos bei IT priemonėmis;
 - skatinti pilietiškumą, kaip mokymosi šaltinį, kuriant bei taikant įvairesnius suinteresuotų visuomenės grupių dalyvavimo būdus bei įtraukimo metodus.

7. Magistro darbe pateikta medžiaga įrodo, jog iškelta hipotezė pasitvirtina.

LITERATŪRA

1. **Arends R. J.** Mokomės mokyti / iš anglų kalbos išvertė Poviliūnienė V.-Vilnius: Margi raštai, 2008. – 520 p. - ISBN 978-9986-09-364-0
2. **Bitinas B.** Ugdymo filosofija. -Vilnius: Enciklopedija, 2000. -248 p. - ISBN 9986-433-25-8
3. **Bitinas B. ir kt.** Kokybinių tyrimų metodologija: Vadovėlis vadybos ir administravimo atudentams. – Klaipėda, S.Jokužio leidykla-spaustuvė, 2008. – 304. – ISBN 978-9986-31-267-3
4. **Bruzgelevičienė R.** Lietuvos švietimo kūrimas 1988-1997 / Monografija.-Vilnius: UAB Sapnų sala, 2008. – 345 p. - ISBN 978-9955-611-29-5
5. **Boggs D. L.** Suaugusiųjų pilietinis švietimas. -Vilnius: UAB Kronta, 2007. – 144 p. - ISBN 978-9955-734-47-5
6. **Cook B. J.** Democracy administration Woodrow Wilson's ideas and the Challenges of Public Management.- The Johns Hoplines University Press Baltimore, 2007.- 279 p. - ISBN - 13: 978-0-8018-8522-8 ISBN-10: 0-8018-85221-1
7. **Denhardt R. B.** Viešųjų organizacijų teorijos / Iš anglų kalbos išvertė Musteikytė J. - Vilnius: Algarvė, 2001. – 303 p. - ISSN 1392-1673 ISBN 9986-856-68-X
8. **Denhardt R. B. et al.** Managing human behavior in Public and nonprofit organizations. SAGE Los Angeles, London, New Delhi, Singapore, 2009. – 463 p. - ISBN 978-1-4129-5667-3
9. **Dromantienė L.** Socialinės europos kūrimas.- Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008. – 227 p. - ISBN 978-9955-19-080-6
10. **Drucker P. F.** Valdymo iššūkiai XXI amžiuje / Iš anglų kalbos išvertė Tamas L. -Vilnius: Goldratt Baltic Network, 2004. – 225 p. - ISBN 9949-10-533-1
11. **Dunn W. N.** Viešosios politikos analizė. Įvadas / Iš anglų kalbos išvertė Dranseika V. ir kt.- Vilnius: Homo liber, 2006. – 496 p. - ISBN 978-9955-716-19-8
12. **Europos sanglaudos politika 2014 – 2020** <http://www.europedirect.lt/straipsnis/3061/es-sanglaudos-politika-20142020-m> [žiūrėta 2011 02 27]
13. **Frederickson. H. G., Smith K. B.** The public administration theory primer.- Nestview Press, A Member of the Persens Books Group, 2003. – 279 p. - ISBN 0-8133-4071-3(HC)
14. **Fullan M.** Pokyčių jėgos: skverbimasis į ugdymo reformos gelmes / Iš anglų kalbos išvertė Drazdauskienė R. -Vilnius: Tyto alba, 1998. -216 p. - ISBN 9986-16-102-9
15. **Gortner H. F. et al.** Orgazation theory: A Public and Nonprofit Perspective, Third Edition.- Wadsworth Thomson Learning, 2007. – 436 p. - ISBN 0-495-00680-7
16. **Hargreaves A.** Mokymas žinių visuomenėje. Švietimas nesaugumo amžiuje / iš anglų kalbos išvertė Dranseika V. –Vilnius: Homo liber, 2008. – 216 p. - ISBN 978-9955-716-43-3

17. **Jančkauskas E., Rekerta K.** Vidinis vyriausybinių institucijų veiklos koordinavimas strateginio planavimo procese / Mokomasis metodinis leidinys parengtas pagal Tempus Phare projektą “Valstybės pareigūnų rengimas teisinės sistemos reformai Lietuvoje” – Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2001. – 83 p. - ISBN 9955-442-44-1
18. **Jarvis P.** Mokymosi paradoksai / Iš anglų kalbos išvertė Mažulytė J. ir Zuzevičiūtė V.- Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto švietimo studijų centras, 2001. – 183 p. - ISBN 9986-501-73-3
19. **Johnson G.** Research Methods for Public Administrators.- Quorum Books Westport, Connecticut London, 2002. – 267 p. - ISBN 1-56720-449-X
20. **Jungtinių tautų europos ekonomikos komisijos darnaus vystymosi švietimo strategija / Jungtinių tautų europos ekonomikos komisijos darnaus vystymosi švietimo strategijos įgyvendinimo Vilniaus gairės.**- Vilnius: Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras, 2005. – 27 p. - ISBN 9986-03-578-3
21. **Kasiulis J., Barvydienė V.** Vadovavimo psichologija. Vadovėlis.- Kaunas: Technologija, 2001. – 327 p. - ISBN 9955-09-078-2
22. **Katiliūtė E.** Švietimo politika ir jos tyrimo metodologija: Monografija – Kaunas: LKKA, 2008. – 320 p. - ISBN 978-9955-622-79-6
23. **Lall M. et al.** Parentae Involvement in Education/Researcn Report 31, 2004. – 20 p. - ISBN 1 84387 0789 http://mail.inbox.lt/horde/imp/view.php?mailbox=INBOX&index=0.688&array_index=9&id=actionID=view_attach [žiūrėta 2011 02 16]
24. **Lane J. E.** Viešasis sektorius. Sąvokos, modeliai ir požiūriai / iš anglų kalbos išvertė Bartkuvienė L. ir kt.- Vilnius: Margi raštai, 2001. – 461 p. - ISBN 9986-09-228-0 ISSN 1392-1673
25. **Lietuvos mokslas/Science and arts of Lithuania/Akademine edukologija/Monografija.**-Vilnius: Mokslotyros institutas, 2006. – 594 p. - ISBN 1392-4044 ISBN 9986-795-23-20
26. **Lindbloom CH. E., Woodhouse E. J.** Politikos formavimo procesas / Iš anglų kalbos išvertė Gudelis D.-Vilnius: Algarvė, 1999. – 233 p. - ISBN 1392-1673 ISBN 9986-856-54-X
27. **Lisabonos strategijos įgyvendinimo programa**, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. lapkričio 22 d. nutarimu Nr. 1270, (Žin., 2005, 139 – 5019) 44. www.ukmin.lt/lisabona/eu/node/8 [žiūrėta 2010 08 03]
28. **Lisabonos sutartis: XXI amžiaus europa**, 2009 http://europa.eu/lisbon_treaty/full_text/index_lt.htm [žiūrėta 2011 02 27]
29. **Lukšiene M.** Jungtys.-Vilnius: Alma littera, 2000. – 512 p. - ISBN 9986-02-915-5
30. **Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategija 2004**
<http://www.google.lt/#hl=lt&source=hp&biw=&bih=&q=mokymosi+visa+gyvenima+uztikrinimo+strategija+2004&aq=1&aqi=g2&aql=&oq=m> (žiūrėta 2010 12 20)

31. **McGinn N. F., Borden A. M.** Klausimų formulavimas ir atsakymų kūrimas: Mokslo tiriamasis darbas ir švietimo politika besivystančiose šalyse / iš anglų kalbos išvertė Jurkonytė A. –Vilnius: Homo liber, 2006. – 272 p. - ISBN 9955-716-04-5
32. **Neformaliojo ugdymo koncepcija**
<http://www.google.lt/#sclient=psy&hl=lt&q=neformaliojo+ugdymo+koncepcija&aq=0&aqi=g1g-o1&aql=&oq=&pbx=1&fp=565d168e85f712e8> [žiūrėta 2011 02 09]
33. **Parsons W.** Viešoji politika. Politikos analizės teorijos ir praktikos įvadas / Iš anglų kalbos išvertė Degutis A.- Vilnius: Eugrimas, 2001.- 607 p. - ISSN 1392-1673. - ISBN 9986-752-89-2
34. **Pečkaitis J. S., Mačerskienė J.** Magistro baigiamojo darbo rengimo tvarka / Mokomasis leidinys.- Vilnius: Mykolo Romerio universitato leidybos centras, 2008. – 78 p. - ISBN 978-9955-19-083-7
35. **Poviliūnas A.** Study on Stakeholders' Involvement in the Implementation of the Open Method of Coordination (OCM) in Social Protection and Social Inclusion: Carried out by INBAS GmbH and ENGENDER asbl: On behalf af the European Commission, Employment, Social Affairs and Equal Opportunities DG / Country Report – Lithuania Lithuanian Version by Arunas Poviliunas, 2009
<http://www.google.lt/#hl=lt&biw=1680&bih=846&q=Study+on+stakeholders+involvement&aq=f&aqi=&aql=&oq=&fp=5f3fad3c767af0b6> [žiūrėta 2011 01 12]
36. **Pranckūnienė E.** Valstybės švietimo strategija ir visuomenės vertinimai, LR Seimas, 2007 -
<http://www.google.lt/#hl=lt&source=hp&biw=1680&bih=846&q=Valstybin%C4%97+%C5%A1vietimo+strategija+ir+visuomen%C4%97s+vertinimai&aq=f&aqi=&aql=&oq=&fp=3e88dbc8d16130a1> [žiūrėta 2011 03 08]
37. **Projektas “Viešosios konsultacijos dėl Valstybinės švietimo strategijos 2003 – 2012 m. nuostatų įgyvendinimo”** – Viešųjų konsultacijų gairės / Seminaro medžiaga Vilnius, 2007
<http://www.google.lt/#hl=lt&biw=1680&bih=846&q=Projektas+Vie%C5%A1osios+konsultacijos+d%C4%97l+vals.+%C5%A1viet.+strategijos+%C4%AFgyvendinimo&aq=f&aqi=&aql=&oq=&fp=5f3fad3c767af0b6> [žiūrėta 2011 01 05]
38. **Raipa A. ir kt.** Viešasis administravimas: monografija.- Kaunas: Technologija, 2001. – 436 p. - ISBN 9986-13-704-7
39. **Raipa A. ir kt.** Viešojo administravimo efektyvumas: monografija. - Kaunas: technologija, 2001. - 387 p. - ISBN 9955-09-095-2
40. **Ruškus J. ir kt.** Neformalusis švietimas Lietuvoje. Faktai, interesai, vertinimai: mokslo studija.- Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, 2009. – 90 p. - ISBN 978-99986-03-651-7 51.
http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/apzvalgos/Neformalus%20svietimas.pdf [žiūrėta 2011 02 26]
41. **Savaitraščio Dialogas informacija** - D. Grybauskaitė.: Auga kūrybinga ir talentinga karta//Nepriklausomas savaitraštis Dialogas, 2011 02 03 Nr 5(930) p.2. ISSN 1392-1916

42. **Švietimo būklės tyrimų apžvalga** / Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metams ir Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos rekomendacijų Lietuvai aspektu – Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, 2008. – 47 p. - ISBN 9789986036203
43. **Vaicekauskienė V.** Švietimo politikos analizės pagrindai – Vilnius: Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras, 2007. -124 p. - ISSN 1822-8909
44. **Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatai.**- 2003 m. liepos 4 d. Nr. IX-1700. – Valstybės žinios, 2003, Nr. 71-3216
- Viešojo sektoriaus institucijų administravimas / Monografija.** - Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2002. – 291 p. - ISBN 9955-442-72-7 **Želvys R. ir kt.** Švietimo politika ir monitoringas.- Vilnius: Garnelis, 2003. – 127 p. - ISSN 1392-432X ISBN 9955-428-36-8
45. **Welsh T., McGinn N. F.** Švietimo decentralizacija: kodėl, kaip kas ir kada? / Iš anglų kalbos išvertė Šileris A.- Vilnius: Versa, 2008. – 101 p. - ISBN 978-9955-837-00-8
46. **Tarptautinė dalyvavimo politikoje asociacija IAP2** 2010 m. praktikos ataskaita <http://translate.google.lt/translate?hl=lt&sl=en&u=http://www.iap2.org/&ei=ngtqTfK7LoTCtAbf2dDaDA&sa=X&oi=translate&ct=result&resnum=1&ved=0CCkQ7gEwAA&prev=/search%3Fq%3DIAP2.%2BO RG%26hl%3Dlt%26prmd%3Divns> [žiūrėta 2011 02 23]
47. **Tidikis R.** Socialinių mokslų tyrimų metodologija.-Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2003. – 626 p. - ISBN 9955-563-26-5
48. **Žemaitaitytė I.** Jaunimo nusikalstamumo prevencija: neformaliojo ugdymo aspektas // Socialinis darbas: mokslo darbai 2006, nr. 5(2), p. 80-86 ISSN 1648-4789
49. **Žemaitaitytė I.** Neformalusis suaugusiųjų švietimas: plėtros tendencijos dabartinėje Europoje: monografija.- Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2007. – 166 p.- ISBN 978-9955-19-156-1

Rasimavičienė R. Švietimo politikos įgyvendinimas Lietuvoje: suinteresuotų visuomenės grupių dalyvavimo probleminiai aspektai / Viešojo administravimo švietimo įstaigų administravimo specializacijos magistro baigiamasis darbas. Vadovas doc. dr. A. Monkevičius. - Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, Politikos ir vadybos fakultetas, 2011. – 80 p.

SANTRAUKA

Magistriniame darbe analizuojama, kaip įtraukti švietimu suinteresuotas visuomenės grupes į vykstančius kaitos procesus švietimo sistemoje, kokie būdai, motyvai bei galimybės skatina piliečius aktyviau dalyvauti bei įtakoti švietimo politikos procesus. Lietuvoje ši problema svarbi, mažai tyrinėta neformaliojo švietimo srityje. Tyrimo objektas - švietimu suinteresuotų visuomenės grupių dalyvavimo procesas. Keliama hipotezė, jog švietimo politikos veiksmingumą, siekiant suinteresuotųjų grupių įsitraukimo ir argumentuotų susitarimų švietimo politikos srityje, didina naujų politikos teorinių modelių bei veiklos metodų, susijusių su decentralizacijos bei subsidiarumo principais, paieška ir diegimas; tinkamas visuomenės informavimas ugdo pilietiškumo, dalyvavimo bei bendruomeniškumo motyvacijas.

Magistrinio darbo tikslas – atskleisti neformalaus ugdymo organizacijos suinteresuotų visuomenės grupių dalyvavimo galimybes, identifikuoti išylančias problemas, numatyti šios veiklos raidos tendencijas, įgyvendinant švietimo politiką. Tyrimo uždaviniai: 1. Atskleisti suinteresuotų visuomenės grupių dalyvavimo švietimo politikos įgyvendinime teorinius modelius; 2. Išanalizuoti ir apibendrinti suinteresuotų visuomenės grupių dalyvavimo švietimo politikos procese įgyvendinimo patirtį Lietuvoje; 3. Atlikti empirinį atvejo tyrimą, apklausiant ir išanalizuojant neformaliojo ugdymo švietimu Kauno mieste suinteresuotųjų visuomenės grupių dalyvavimo raiškos motyvus bei galimybes. Tyrime naudota mokslinės literatūros, dokumentų, lyginamosios analizės bei kokybinio interviu metodai. Tyrimas atskleidė: 1. Kauno mieste neformalaus ugdymo švietimo srityje, susiklosčius vietos aplinkybėms, taikoma kelių politinių modelių elementai, sudarantys tam tikro derinio modelį. 2. Esant švietimu suinteresuotų grupių abipusio informuotumo stokai, susiformavę nevienodi požiūriai į neformalaus ugdymo srityje vykstančius kaitos procesus, iššaukia bendruomenėje nesusikalbėjimą, suinteresuotų grupių bandymai dalyvauti nuvilia žmones, nes praktiškai įsitikinama realios įtakos nebuvimu. 3. Visuomenės abejingumo priežastis iššaukia neišnaudojama suinteresuotų visuomenės grupių faktinės informacijos teikimo galimybė, neformalaus ugdymo srityje atliekami organizacijos specifikos neatspindintys tyrimai bei formalus jų rezultatų pristatymo pobūdis. Tyrimas patvirtino iškeltą hipotezę.

Darbą sudaro įvadas, dvi pagrindinės dalys, išvados, literatūros sąrašas.

Rasimavičienė R. Education Policy implementation in Lithuania: the problematic aspects of the participation of the societies interested groups / Public Administrations specialization in educational administration master's thesis. Head Assoc. dr. A. Monkevičius. – Vilnius: Mykolas Romeris University, Faculty of Policy and Management, the 2011 – 80p.

SUMMARY

The analysis of master thesis looks at how to incorporate education groups interested in the ongoing processes of change in education system, what methods, motives and opportunities promote citizens more active participation and influence in education policy processes. This problem in Lithuania is important and very little research done in non-formal education area. The object of research – participation in the process of the public groups interested in the education. Hypothesis that the effectiveness of education policies to interested parties and engagement agreements in education policy area, increases theoretical models of new policy and activity methods associated with decentralization and principles of subsidiarity search and implementation; Appropriate public awareness and information develops citizenship, participation and community involvement motivations. Hypothesis that the effectiveness of education policies to interested parties and engagement agreements in education policy area, increases theoretical models of new policy and activity methods associated with decentralization and principles of subsidiarity search and implementation, suitable for raising public awareness of citizenship and community motivation.

The aim of master's thesis - to reveal the non-formal educational organizations interested in public participation opportunities; identify arising issues; to predict trends and tendencies when developing education policy. Research Tasks: 1.To reveal the participation of interested groups in the implementation of education policy of the theoretical models; 2.To analyze and summarize the participation of interested public in the implementation of education policy experience in Lithuania; 3. Empirical case study, interviewing and analysing the non-formal education school in Kaunas. In this study has been used the scientific literature, documents, and comparative analysis of qualitative interview techniques. The study revealed: 1. There are several non-formal education models of political elements, representing a local circumstances in Kaunas. 2. Education policies to interested parties is forming different views to ongoing change processes, that causes misunderstanding in society, because in practice the lack of certainty the actual impact. 3. Cause of public ignorance causes being unexploited by interested groups factual information possibility, the research using non formal education do not reflect real specifics of the organization and formal presentation of their results. The study confirmed the hypothesis.

The work consists of an introduction, the two main parts, conclusions and references.